КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет української філології, культури і мистецтва

Кафедра інформаційних комунікацій

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ О. А.Політова

«14» листопада 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

на тему:

РОДИННІ АРХІВИ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПИ

студентки другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала:

студентка 2 курсу, групи ІБАСм-1-24-1.4д

Горяінова Олександра Олексіївна

Наукова керівниця:

професор кафедри інформаційних комунікацій

Факультету української філології, культури і мистецтва

доктор наук із соціальних комунікацій,

старший науковий співробітник,

Григоревська Олена Вікторівна

Цим засвідчую, що подані на диску друковане та електронний документи є ідентичні

17.12.2025

Київ–2025

АНОТАЦІЯ

Горяінова Олександра Олексіївна. Родинні архіви в системі інформаційних ресурсів України та Європи. – Рукопис.

Кваліфікаційна (магістерська) робота на здобуття рівня вищої освіти «магістр» – Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2025.

Магістерська робота присвячена дослідженню родинних архівів відомих діячів культури та науковців в галузі археології в системі інформаційних ресурсів як в Україні, так і в Європі. Для успішного досягнення поставленої мети в теоретичному розділі розглянуто історіографію досліджень за останні 15 років, методологію і джерельну базу щодо розвитку архівних фондів і основних аспектів генеалогічних досліджень. В практичному розділі здійснений поглиблений аналіз генеалогічного пошуку за допомогою цифрових технологій.

Ключові слова: родинний архів, письменник, метричні книги, генеалогічні дослідження, інформаційний ресурс, родовід.

ANNOTATION

Goryainova Oleksandra. Family archives in the system of information resources of Ukraine and Europe. - Manuscript.

Diploma's work in obtaining the educational qualification of "Master" - Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University. Kyiv, 2025.

The master's thesis is devoted to the study of family archives of famous cultural figures and scholars in the field of archaeology in the system of information resources both in Ukraine and in Europe. To successfully achieve the set goal the theoretical section examines the historiography of research over the past 15 years, the methodology and source base for the development of archival funds and the main aspects of genealogical research. The practical section provides an in-depth analysis of genealogical search using digital technologies.

Keywords: family archive, writer, metric books, genealogical research, information resource, pedigree.

ЗМІСТ

ВСТУП …… 4

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ РОДИННИХ АРХІВІВ ...……..…...……...…….. 8

1.1 Історіографія теми дослідження ……..……..... 8

1.2 Методологія дипломної роботи …...……..……..... 25

1.3 Джерельна база дослідження ……...……..…..……... 33

Висновки до І розділу ...…….. 43

РОЗДІЛ ІІ. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ СТВОРЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ РОДОВИХ АРХІВІВ РІЗНОГО ТИПУ ……. 44

2.1. Характеристика персональних архівів в Україні ……...……... 44

2.2. Аналіз процесу формування генеалогічних архівів українських діячів культури ……..…….... 59

2.3. Дослідження родинних архівів зарубіжних письменників в Європі 69

Висновки до ІІ розділу …… 78

РОЗДІЛ ІІІ. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДОСТУПУ ДО ГЕНЕАЛОГІЧНИХ АРХІВІВ …….…..…….. 79

3.1. Міжнародний досвід польських та американських архівів …….. 79

3.2. Родинне дерево як засіб популяризації історико-культурної спадщини..89

3.3. Розробка проєктів генеалогічної та архівної спадщини …..……..... 99

Висновки до ІІІ розділу ..…….. 109

ВИСНОВКИ ..…..……..... 110

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ...…….. 113

ДОДАТКИ ……. 120

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена потребою генеалогічного пошуку родичів і предків онлайн і проведення генеалогічного дослідження, з метою встановлення родинних зв'язків. Кожен громадянин певної країни повинен знати свій рід аби встановити родинні зв'язки. З кожним роком люди починають проводити генеалогічні дослідження, які допомагають відшукати своїх рідних, особливо в часи військового стану. Можливість швидкого пошуку родичів надають нові генеалогічні бази даних, ресурси, соцмережі і онлайн-платформи. Застосування цих ресурсів допомагає сучасній людині провести детальний генеалогічний пошук за допомогою архівних та біографічних матеріалів не виходячи з дому. Розробка сучасних генеалогічних проєктів архівними установами надає можливість краще вивчити біографію особи, а також розглянути оцифровані біографічні документи.

Стан розробки проблеми. Проблеми та роль застосування інформаційних технологій в генеалогічних дослідженнях дослідили: Артеменкова О.М. [1], Ганкевич Р. [19], Лобко Н.В. [48], Тверитникова О.Є., Салата Г.В. [68].

Питання дослідження родоводів видатних українських письменників і науковців, генеалогічного дерева та родинних архівів зазначено в наукових працях: Александрова Г.А. [2], Вірченко Т.І., Видайчук Т.Л. [9,10], Вірченко Т. І., Козлов Р.А [11], Дєдуш О. [25], Жарких М.І. [31], Зубкова Н.М. [33], Когут М.А. [37], Ліман Г. [46], Ляшко С.М. [47], Мосорко А. [51], Маковей Є.О. [52], Нянько В. [53], Петренко-Цеунова О. [57], Павлюк О. [64] та ін.

Дослідженням особових архівних фондів і генеалогічним пошуком в інформаційну епоху займалися: Гошовський І. [13], Демчак О., Поліщук К. [26], Кисельова А.А. [40], Крижанівська М. У. [42], Лисейко Я. [44], Мельничук О. [50].

Метою дослідження є дослідження родинних архівів за допомогою інформаційно-комунікаційних ресурсів як в Україні, так і у Європі та аналізу генеалогічних дерев сімей відомих українських письменників і науковців.

Завдання дослідження.

Відповідно до зазначеної мети магістерської роботи задля її досягнення, визначають конкретні завдання в певній логічній послідовності:

1) охарактеризувати джерельну базу дослідження;
2) розглянути методологічні аспекти вивчення родових архівів видатних діячів культури;
3) охарактеризувати генеалогічні ресурси та онлайн-платформи України та Європи;
4) охарактеризувати доступ до родинних архівів в системі цифрових технологій;
5) проаналізувати сучасні проєкти від українських, польських та американських архівних установ;
6) розробити рекомендації щодо дослідження власного родоводу на генеалогічних ресурсах.

Об'єкт дослідження – родинні архіви в системі інформаційних ресурсів.

Предмет дослідження – аналіз цифрових проєктів генеалогічного спрямування в Україні та світі, специфіка пошуку інформації про українських та європейських діячів культури за допомогою цифрових технологій і баз даних.

Методологія і методи дослідження. Дослідження грунтується на загальнонаукових принципах і методах науковості, об'єктивності, всебічності і наукового аналізу.

Відповідно до мети та завдань дослідження були використані такі методи:

1) генеалогічний підхід і метод моделювання «метод реконструкції сім'ї»;
2) метод систематизації (проведення систематичного наукового аналізу споріднених генеалогічних зв'язків різних родів);
3) методи структурно-генетичного аналізу та синтезу

Інформаційною базою для проведення дослідження магістерської кваліфікаційної роботи стали:

1) наукові статті;
2) дисертації;
3) монографії;
4) веб-сайти архівних установ;
5) закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи»;
6) генеалогічні ресурси та бази даних.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що у дипломній роботі узагальнено і підтверджено значення проведення генеалогічних досліджень як в Україні, так і в Європі. Проаналізовано необхідність застосування цифрових технологій з метою моделювання родинних дерев роду на онлайн-платформах і визначено необхідність обміну досвідом з європейськими країнами у реалізації оцифрування метричних книг і розробки біографічних проєктів.

Практичне значення одержаних результатів магістерського дослідження полягає в удосконаленні процесу генеалогічного пошуку онлайн, розробці Моделі з удосконалення побудови родинного дерева для встановлення родинних зв'язків на веб-сайтах, розробці «Методичних рекомендацій щодо швидкого доступу до архівних та біографічних матеріалів та генеалогічного пошуку на онлайн-ресурсах».

Матеріали дослідження можуть скласти основу для проведення власного генеалогічного дослідження і можуть бути використані для розробки плакату родинного дерева Грінченків.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження кваліфікаційної магістерської роботи висвітлювалися на X Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених «Бібліотека, книга та медіа в сучасній культурі» (11 листопада 2024 р., м. Київ); X Міжнародної науково-практичної студентської конференції (20 березня 2025 р., м. Одеса); XI Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих

учених «Бібліотека, книга та медіа в сучасній культурі» (27 листопада 2025 р., м. Київ) з публікацією тез:

1) Горяінова О.О. Персональні архіви вчених проєкту «Цифрове сховище пам'яті» // Молодий дослідник. 2025. № 5. С.28-33.
2) Горяінова О.О. Родинне дерево як засіб популяризації історико-культурної спадщини // Актуальні питання інформаційної діяльності: теорії та інновації: X Міжнар. наук.-практ. студент. конф., Одеса, 20 берез. 2025 року). Одеса, 2025. С. 41-45.
3) Горяінова О.О. Генеалогічні та біографічні електронні ресурси Канади // Молодий дослідник. Київ, 2025.

Структура кваліфікаційної магістерської роботи зумовлена логікою та визначена послідовністю вирішення основних завдань дослідження. Кваліфікаційна (магістерська) робота складається з реферату, вступу, трьох розділів, висновків, а також списку використаних джерел, які включають 76 найменувань та додатків (*13 позицій*). Загальний обсяг тексту становить 128 сторінок. Основний зміст роботи викладено на 113 сторінках.

У вступі визначені науково-методичні методи до вивчення проблеми дослідження, визначено структурно-логічні зв'язки між розділами роботи.

У першому розділі представлено аналіз історіографії, методології і джерельної бази з теми дослідження.

Другий розділ висвітлює результати дослідження, зокрема характеристики персональних архівів України, аналіз процесу формування генеалогічних архівів українських діячів культури і дослідження родинних архівів зарубіжних письменників в Європі.

У третьому розділі визначено напрямки удосконалення доступу до генеалогічних архівів.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ РОДИННИХ АРХІВІВ

1.1 Історіографія теми дослідження

Активне використання інформаційно-комунікаційних технологій архівної справи набуло масштабного поширення, особливо в XXI столітті. В контексті нашого дослідження перспективи використання інформаційних ресурсів в архівних установах передусім пов'язані із створенням якісних умов для розвитку та популяризації особових архівних фондів. На сьогодні інформаційні технології не оминули й створення генеалогічних дерев родинних архівів.

В українській історичній науці, починаючи з середини і другої половини XIX ст., склалася традиція уособлення історії, тобто виокремлення в історичних подіях ролі і місця видатних українських діячів культури, дослідження їх біографічної і творчої спадщини. Сучасна історіографія теми дослідження представлена низкою дисертаційних праць, численними науковими статтями, авторефератами, а також різноманітною довідковою літературою. Українські та зарубіжні дослідники досліджують основні процеси утворення особового фонду родинних архівів.

Розвиток архівних фондів і ресурсів дослідили Кисельова А.А., Косенко О.В., Патик В.В., Січова О.В., Приходько Л.Ф. Варто також зазначити, що генеалогічними дослідженнями займалися Артеменкова О.М., Тверитникова О.Є., Салата Г.В., Лобко Н.В., Шевченко А.В. Окремо слід виділити біографічні дослідження про Куліша – Маковей Є.О., Ситий І., Федорук О., Івана Франка – Ліман Г., Горак Р., Лесі Українки – Жарких М.І., Бориса Грінченка – Вірченко Т.І., Козлов Р.А., Шевченко С.М., Яременко В.В. В кожному з цих наукових досліджень можна детально проаналізувати основні аспекти вивчення родоводів відомих українських письменників як елементи сформування української ідентичності. Українська генеалогія підказує нам, що український народ мав різні форми ідентичності в різні періоди часу.

Хронологічні межі історіографічних робіт охоплюють останні 15 років. Традиційно джерелами особистого походження дослідники цікавляться набагато менше, ніж джерелами офіційного походження. Багато існує біографічних матеріалів, які мають велике історичне значення для створення родинного архіву, такі як: листи, фотографії, документи, сімейні альбоми, предмети побуту тощо. Варто розглянути основні дисертаційні дослідження відомих українських науковців. Однією з таких дисертацій є наукова праця Кисельової А.А. «Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи», в якій проаналізовано інтенсивне впровадженням новітніх інформаційних технологій та популяризацією веб-ресурсів в архівній справі.

У дисертації Косенко О.В. [43] висвітлено розуміння сутності особових архівних фондів з точки зору науки, збереження унікальності джерельно-інформаційного потенціалу малодосліджених документів і матеріалів, а також простеження їх в сучасному джерелознавстві та архівознавстві на основі науково-теоретичних і практичних засадах формування структури й використання особових фондів. Крім того, слід згадати, що питаннями розвитку інформаційного потенціалу особових архівних фондів займалася Патик В.В. У своїй науковій статті дослідила особові архівні фонди як джерела біографічної інформації, використовуючи архівні матеріали Інституту архівознавства НБУВ.

По–перше, збереження та використання цінних архівних матеріалів має неабияку фундаментальну цінність як незамінний та унікальний біографічний ресурс сучасності. Наразі сучасні наукові дослідження пропонують новий спосіб співпраці між істориками і архівістами замість попереднього, коли роль архівіста закінчується там, де починається роль історика. На сьогоднішній день актуальною та популярною вважається тісна співпраця між істориками та архівістами. По–друге, сучасні наукові дослідження засвідчують, що українська вітчизняна гуманітаристика націлена на збереження історико-культурної пам’яті про видатних українських митців.

Крім того, останнім часом в українському інформаційному суспільстві зростає інтерес до вивчення генеалогії, сімейної історії та історії побуту свого роду. А отже набувають наукового зростання родинні архіви, які, безумовно, привертають увагу фахівців, науковців, дослідників, оскільки вони містять не тільки історико-документальні джерела (сімейні архівні документи, фотографії тощо), а й зберігають факти про людей, які були свідками або учасниками тих чи інших важливих історичних подій своєї епохи. Варто зауважити, що родинні архіви – це унікальні свідчення епохи і постають перед нами як об'єкти вивчення культурного життя. Наразі генеалогія є дуже важливим аспектом вивчення власної ідентичності, знаходження зв'язку з родинною історією, збереження родинної спадщини тощо.

Матеріали родинних архівів можуть істотно доповнити загальні відомості з джерел офіційного походження фізичної особи. З одного боку, родинні архіви набули істотного поширення в області культури та інформаційної архівної справи, а з іншого боку простежується вивчення генеалогічних досліджень. Розглянемо застосування сучасних інформаційних технологій у генеалогічних дослідженнях архівних установ України у наукових працях Артеменкової О.М. [1], Тверитникової О.Є. і Салати Г.В. [68], Лобка Н.В. [48]. У дисертаційному дослідженні Артеменкової О.М. «Інформаційні технології як інструмент популяризації генеалогічних досліджень в архівах України» проаналізовано головні особливості впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для генеалогічних досліджень у сучасних умовах в Україні.

Цілком відомо, що на сьогодні застосовується комплексний підхід до розв'язання проблеми з оцифрування архівних документів, тому що нам важливо не лише копіювати джерела архівних справ, а й створювати ефективну систему пошуку цих матеріалів в інформаційному просторі. В майбутньому планується створити єдиний цифровий формат роботи українських архівних установ, який має базуватися на єдиних галузевих стандартах і правилах, з метою створення, зберігання, обліку, опису і

використання цифрових копій архівних документів задля їхнього забезпечення єдиного механізму взаємодії між ними на всіх рівнях.

Функціонування доступних документів у віддаленому доступі надасть користувачеві епохи мережі Інтернет проаналізувати веб-сайти архівів та їхніх сторінок у соціальних мережах – оптимальний варіант вирішення проблем та інформаційного пошуку генеалогічного матеріалу, що перетворює цей процес на динамічніший, ефективніший і доступніший щодо популяризації генеалогічних досліджень в епоху цифрових технологій. Велике значення мають електронні інформаційні ресурси, які, насамперед, стають вагомим джерельним підґрунтям для дослідження власного родоводу і надають можливість широкого пошуку.

У науковій праці Тверитникової О.Є. та Салати Г.В. «Джерельна база генеалогічних досліджень з історії науки: до постановки проблеми цифровізації наукової комунікації» [68] розкрито зміст реалій сьогодення наукового вивчення, яке надасть можливість точніше актуалізувати розробки сучасних шляхів і підходів в архівній та бібліотечній галузі. У XXI столітті маємо підготуватися до створення новітніх умов вільного доступу у мережі Інтернет якісної інформації до архівних та бібліотечних фондів. Варто виокремити, що головне місце сучасного етапу розвитку науково-дослідницьких пошуків становлять науково-біографічні дослідження чи реконструкційна модель історіографічних процесів на основі біографістики.

А отже, пріоритетом для вивчення є генеалогічні дослідження, тобто всебічний аналіз вивчення роду відомих постатей, родинних зв’язків та їх відтворення біографій. Науковці стверджують, що джерельну базу генеалогічного дослідження з історії науки передусім становлять сукупність джерел, які по своїй суті класифіковані за джерелами походження документів, структурно-змістовною ознакою, формою джерела, за ступенем достовірності та характером інформації джерел. Генеалогічні джерела з’явилися досить давно і ми їх розуміємо як інформацію про предків, родичів, родовід, шлюбно-родинні зв’язки, основні відомості про дати та події з життя тощо.

Також варто розглянути дослідження Лобка Н.В. «Інформаційний потенціал українських генеалогічних джерел та його використання в історичних дослідженнях» [48], в якому проаналізовано інформаційний потенціал генеалогічних джерел. Застосування дослідниками інформаційного потенціалу генеалогічних джерел в різних історії і в наукових дослідженнях з різних галузей демографії, біографістики, краєзнавства тощо. Це надало можливість удосконалити методику родинного пошуку і опрацювання додаткових генеалогічних джерел, які сприятимуть розвитку і розширенню джерельної бази, а також вдосконалити процес складання родоводів. Сукупність генеалогічних джерел несуть у собі необхідну якісну інформацію генеалогічного змісту і є загальними для всіх верств населення.

У дослідженні Тверитникової О.Є. та Салати Г.В. вивчаються основні способи для формування джерельної бази генеалогічних досліджень з історії науки, аби застосувати методологію усної історії, тобто використати метод інтерв'ю-спогадів. Безумовно, інтерв'ю-спогади є досить поширеними журналістськими матеріалами, але вони дають змогу розширити джерельну базу за допомогою писемних історіографічних джерел. Використання усної історії є важливим тільки, коли в умовах відсутні офіційні відомості. Практика застосування генеалогічних досліджень надають підставу про важливість та якість джерел інформації по схемі: за походженням – за фондоутворювачем.

Не залишаємо поза увагою дисертаційне дослідження Січової О.В. У її праці «Формування та розвиток системи архівних фондів наукових установ НАН України (1968–2018)» [67] розглядається процес формування та розвитку сучасних архівних фондів наукових установ НАН України, а також стан архівів та створення зручних умов для інформаційно-пошукових засобів до архівних документів і матеріалів, що в подальшому дозволить визначити склад основних науково–обґрунтованих проблем, які потребують вирішення задля забезпечення розвитку та повноцінного функціонування інформаційної системи архівних фондів наукових установ НАН України.

Близько 50 років у наукових установах НАН України проводиться дослідницька робота з формування архівних фондів та описування архівних документів. За цей період в архівах наукових установ НАН України, до яких передусім відносяться інститути, бібліотеки, архівні установи, музеї та ін., які здійснюють наукові дослідження, спрямовані на отримання, пізнання й використання нових знань на практиці, в результаті цього процесу відкладається сформований масив архівних документів більше мільйона справ. У документній формі в архівах зберігається і описується ретроспективна інформація про працівників, колективи тощо, які, в першу чергу, регламентують їхню науково-дослідну діяльність і результати праці.

Як зазначає Січова О.В.: «Архівні фонди наукових установ НАН України містять ретроспективну інформацію про вчених, наукові колективи, наукові інституції, правила, норми, права, засоби та результати їхньої діяльності. Інформацію, що перетворюється на систему знань про науку як соціальний інститут та результат соціокультурної діяльності українського суспільства. Це зумовлює наявність системних зв’язків між інформаційною складовою архівних документів наукових установ, що виступають множиною взаємопов’язаних елементів» [67]. На сьогодні архівний фонд установ НАН України та довідковий апарат до певних документів створюються спеціальними архівними підрозділами наукових інституцій, архівістами або відповідальними працівниками.

Більше того, на сьогоднішній день з кожним днем зростають потреби інформаційного суспільства в зацікавленості ретроспективної інформації, з метою вивчення української історичної пам’яті та дослідженням і переосмисленням основних здобутків вітчизняної культури. Найбільшу частину обсягу в історіографії з теми дослідження архівознавства, документознавства, джерелознавства, біографістики, генеалогії та соціальні комунікації становлять більшість публікацій провідних сучасних українських науковців у фахових виданнях та на інтернет-ресурсах бібліотек.

Основними науково-дослідницькими виданнями генеалогічної, архівної проблематики, що були опрацьовані в процесі написання магістерської роботи, є періодичні видання – «Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері», «Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» , збірник наукових праць Інституту рукопису НБУВ "Рукописна та книжкова спадщина України" [Manuscript and Book Heritage of Ukraine, Rukopisna ta knižkova spadŝina Ukraïni] та багато інших цікавих видань.

Варто додати, що наразі більшість з перелічених періодичних видань доступні у вільному доступі, саме там зберігаються їхні повнотекстові електронні копії з усіх років. В більшості випадків це повнотекстові бази даних можна знайти на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського http://www.nbuv.gov.ua/ чи посилання на сторінках видань. Якщо звернути увагу на хронологічні межі даного дослідження, яке бере початок у 2024 році, наукові статті, дисертації, автореферати початку XXI століття доступні онлайн і в культурних установах. Слід розглянути наукові праці з генеалогії, які охоплюють фундаментальні дослідження, збірки наукових праць, матеріали конференцій тощо. Важливими публікаціями є: збірка наукових праць «Генеалогія» (Вип. І, 2013), матеріали конференцій «Український родовід» (Львів, 2015) та інші.

Якщо говорити про дослідження родинних архівів в інформаційному просторі – з’явилося ще більше можливостей вивчити свій чи улюблених українських письменників родовід за допомогою цифрових технологій. Наприклад, на порталі проєкту генеалога Сергія Фазульянова «Архівна спадщина України» можна проаналізувати види архівів, дослідження архівних фондів, а також проблеми доступу до архівів, довідниковий апарат, новини архівної галузі, враження дослідників. Варто підкреслити, що архівна спадщина України – сукупність 100 000 і більше фондів, які зберігаються по всіх архівах на території України.

Досвід дослідників показує, що коли працюєш з архівними документами та матеріалами, то тобі кортить дізнатись найважливішу інформацію тієї епохи, які колекції зберігають архіви. Документи в архівних установах часто мають генеалогічний чи краєзнавчий характер тощо. Кожен документ має свою історію походження, кожне історичне джерело має неабияку цінність для кожного з нас, і тим ціннішим стає сьогодні. Сьогодні, як ніколи, постає важливе питання зберегти якомога більше інформації в тому вигляді, в якому вона спочатку з'явилася, не допустивши спотворення і перефразування. Слід наголосити на тому, що головним елементом в цьому виділяємо доступність інформації, можливість її швидко отримати, дослідити, передати та опублікувати.

Говорячи про сучасні родинні архіви, можна сказати, що в століття інформаційно-комунікаційних технологій кожна сучасна людина має можливість створити власний сімейний архів, мати власне індивідуальне сховище історії роду, частинки своєї культури та національності. Розглядається не тільки генеалогічне древо як невід'ємний елемент вивчення родоводу, але воно займає свою позицію в сімейному архіві. Частинкою сімейної історії може стати те, що ви у власному роді вважатимете важливим, наприклад це може бути фотоальбом ваших предків, щоденник цінних записів родича тощо.

Наразі усі люди можуть вивчати історію свого роду, яка передавалася з покоління в покоління і до сьогоднішнього дня несе в собі цінність того періоду, в якому вона з'явилася. Якщо порівняти періоди збереження інформації з інформаційною епохою, коли в ті роки збереження інформації в архівах було вибірковим за допомогою способів збереження інформації, її обсяг, зміст, уявлення та інше. Тепер з'явилося більше можливостей зберегти величезний обсяг інформації в цифровому форматі, це означає, що з довготривалим збереженням значних даних більше не виникатиме ніяких проблем. Ми не будемо потребувати великі приміщення для зберігання, нам не будуть потрібні особливі умови. Матеріали можна знайти в усьому світі. На

сьогоднішній день вартість збереження цифрової пам’яті складає низький відсоток, що в першу чергу робить її значно доступнішою.

Наведемо один з прикладів дослідження власного архіву автора наукової статті Заїки В.В. [32], який в своїй роботі детально описує власні дослідження родинного архіву як джерела історії Глухова першої чверті ХХ століття. Родинний архів автора має неабияку цінність для міста Глухова та й для країни загалом. Сімейний архів Заїки, який містить у собі архівні матеріали родини періоду XIX-XX ст. внаслідок довгої родової общини та об’єднаності спадкової спорідненості до педагогічної праці, охоплює матеріали сімей кількох поколінь Гришанових, Ящиків, Погіб, Кваснікових, Матвієвських, Котлярових, Шугурових та ін. На жаль, родинна колекція потерпала від громадянської революції, комуністичних репресій, Другої світової війни та інших негараздів радянського періоду.

Цілком відомо, що серед архівного матеріалу виявлено декілька документів, що розповідають про історію Глухова першої половини ХХ ст. Отже, проаналізувавши зміст досліджень науковців, можна додати, що родовий архівний фонд складається з архівних документальних матеріалів, які утворилися процесі життя і діяльності змінних поколінь одного роду за прямою лінією походження та представників одного роду, але по бічній лінії, пов’язаних спільними майновими та іншими зв’язками. Слід відмітити те, що маленька частинка документів членів сім’ї або родових документів не перетворює особистий фонд в сімейний чи родовий архів, а в загальному вони можуть включатися до складу особистого архівного фонду.

Цікаво дізнатись, що головним аспектом сімейних та родових фондів є формування у тому випадку, коли хтось із родичів фондоутворювача або вони самі є видатними особами і становлять загальний зв’язок між родичами кількох поколінь. Слід виділити наступне, що кожен фонд особового походження – це сукупність документів, які не можна розділяти. Визначення меж особових архівних фондів безумовно пов'язане зі встановленням певних хронологічних рамок життєдіяльності фондоутворювачів.

Але не завжди роки з життя особи є хронологічними рамками фондоутворення. В зальному у великій кількості фондів особового профілю наявні широкі хронологічні рамки. Аналіз наукових доробків щодо вивчення родових архівних фондів XIX–XX ст. доводить нам про те, що виділена проблематика є основним напрямком сучасних досліджень в Україні. На нашу думку, може бути причиною виникнення описових досліджень, що дали початок детального описування архівознавства, зокрема родинного. Результатами таких сучасних наукових досліджень стали роботи А.А Кисельової [40], О.В. Косенко [43], В.В. Патик [61], О.В. Січової [67] та інших українських науковців.

Зазначимо, що у науковій праці Л.Ф. Приходько «Фондування архівних документів: до історіографії проблеми» [65] чітко окреслюється питання фондування архівних документів. Як зазначає автор, що у XXI столітті відбувається активізація інтелектуальних пошуків інформаційного суспільства, яке спонукає до переосмислення власної історії і сучасних реалій аби створити краще майбутнє. Додамо, що в Україні цей процес набув масштабного розширення в контексті розбудови державності, культуротворення, істотних зрушень в національній свідомості українських громадян.

Слід сказати, що у збереженні архівної історико-культурної спадщини важливої ролі належить Національному архівному фонду (далі − НАФ) як один з найбільших архівосховищ багатства українського народу, вітчизняної й світової історико-культурної спадщини та інформаційних ресурсів суспільства. Документи НАФ становлять основу документоформування цілісної, суб’єктивної картини вітчизняної історії, від найдавніших часів до сьогодення, виявлення основних традицій створення української культури у сфері інтелектуальності, мистецтва, ідентичності громадян, культури тощо.

Історія про минуле модернізується завдяки зверненню до історичних джерел як фундаментального способу наукового пізнання. Крім того, що зазначалося раніше, варто наголосити на тому, що надзвичайно важливого

значення набуває дослідження архівних документів, з метою наукового і суспільного вивчення. З одного боку, відбувається не лише забезпечення для користувача фізичного доступу до необхідних архівних матеріалів, але й зумовлено необхідністю створити умови електронного доступу до інформації про даний архівний документ та його зміст через інформаційно-комунікаційні технології.

Цілком відомо, що фондування історичних архівних документів має певний зв'язок з процесами комплектування, особливо з експертизою цінності архівної документації і облікуванням, а також з утворенням довідкового апарату. Разом з іншими архівними процесами, фондування в загальному забезпечує цілісність та підтримку забезпечення архівних фондів в інформаційних системах, забезпечує надійність пошуку необхідних користувачу необхідних документів за релевантністю пошуку і якість застосування ретроспективної інформації в своїй діяльності, зокрема, визначення рівня аналізу джерел.

Термін «архівний фонд» в ті часи мав неабиякий зв'язок з діяльністю, спрямованою на розвиток архівної справи, зокрема для створення архівів державного значення та інших культурних установ. Ці установи отримували офіційне право на постійне зберігання архівної документації, визначення її державного статусу, підпорядкованості, а також формування складу і структури збереженості архівних матеріалів. Прослідкуємо появу в Європі державних архівів у перспективі, які мала позитивні наслідки для сформовування національних архівних систем установ. Як відомо з джерел, їхня діяльність була спрямована на видозмінення, внаслідок здійснення реформ і перебудови державного устрою, збільшенню обсягу документів, подоланню проблем з історико-культурної документальною спадщиною національного характеру тощо.

Як вже раніше зазначалося про питання проведення генеалогічних досліджень в Україні стали об'єктом дослідження О.М. Артеменкової [1], О.Є. Тверитникової і Г.В. Салати [68], вони значну увагу приділили вивченню

генеалогічних досліджень у світі сучасних цифрових технологій. Серед арсеналу наукового пізнання історії України виділяють джерела, які містять інформацію генеалогічного характеру, тобто такі відомості, які містять факти про походження окремих родів, сімей, осіб, їхні родинні зв'язки, а також їхній соціальний статус в державі.

Великий інтерес до українських генеалогічних джерел почали проявляти ще у радянський період у зв’язку з появою помістя та соціального розшарування на окремі стани, адже саме родовід зазначав соціальний статус певного індивіда чи роду, це було зумовлено тим, що він мав широкий обсяг юридичних прав у соціально-політичній сфері, а в економічній сфері він був головним складником в одержані майнових прав (тобто успадковувати, отримувати привілеї). На сучасному етапі розвитку застосування інформаційних інструментів українських генеалогічних джерел надає можливість пізнавати минуле, за допомогою генеалогічного методу, тобто у пізнанні життя окремих родів, з метою дослідити особливості історичного процесу країни в цілому.

Певний час в українській історіографії інформаційна здатність українських генеалогічних джерел вивчалися фрагментарно. Проте з середини 90-х років XX ст. помітно спостерігається збільшення кількості наукових досліджень, автори яких розглядають їх як можливість використати генеалогічні джерела для наукового дослідження. За свідченням Лобко Н.В., що у сучасній українській науці залишається недостатнім висвітленням питання застосування інформаційного потенціалу українських генеалогічних джерел.

Як зазначає автор Шевченко А.В. у своїй дисертації «Рід Гошкевичів у соціокультурному житті України», що існує ще й інший метод: «Термінологічно-поняттєвий метод роботи є поширено вживаний для сучасних генеалогічних досліджень. Термін «рід» визначаємо як сукупність кровно пов’язаних між собою осіб, які виводять своє походження від одного предка» [74].

У період 2000-х рр. спостерігається значне піднесення вивчення родинних архівів видатних українських діячів культури. Зокрема, у дисертації Зубкової Н.М. «Архів і бібліотека видатного діяча українського просвітництва Б.Д. Грінченка» [33], репрезентується біографія Бориса Дмитровича Грінченка, на матеріалах фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського аналізується його архів і бібліотека. Слід зазначити, що бібліотека Грінченка складається з художніх творів відомих письменників, а їх понад 340 авторів в більшості європейських країн, брошур, наукових статей, журналів з різних галузей науки, з проблем національної та зарубіжної культури, громадського життя, історії, педагогіки, філософії, мовознавства, літературознавства, етнографії, фольклору, мистецтвознавства, та ін.

Відомо, що рукописна спадщина Б.Д. Грінченка зберігається в багатьох архівних та наукових установах України, але найбільша колекція збереглася в Інституті рукопису НБУВ. У документах особового архіву Грінченка з фондів Інституту рукопису збережено: в автографах збереглися його поезії та проза, літературно критичні праці, етнографічні та фольклорні здобутки, а також матеріали книгознавчої та видавничої роботи, і його листування. Дослідження цих наукових матеріалів надає можливість для поповнення особових архівних фондів діячів української культури, адже це значний документальний фонд, який характеризує педагогічний та просвітницький рух в Україні кінця XIX – початку XX ст.

Особовий архівний фонд Б.Д. Грінченка складається з документів фондоутворювача, тобто з архівів його дружини – Марії Грінченко та доньки – Анастасії Грінченко, а також матеріалів інших видатних діячів культури та просвіти того часу. Під поняттям «особовий архів та бібліотека» розуміють одиницю рукописного фонду архівосховища, який реалізується в загальному терміні «архівний фонд».

Одним з базових методів дослідження з наукової дисципліни біографістики є генеалогічний, який можна простежити в дисертації Шевченко С.М. «Біографічні відомості Бориса Грінченка чи його нестримний потяг до

знань» [75]. Дослідниця проаналізувала основні біографічні відомості видатного діяча української культури і літератури Бориса Грінченка та науково-популярні студії з педагогічної діяльності ученого. У дослідженні використано генеалогічний метод аналізу особистості, як відомо, що рід Грінченків має походження змішаного козацько-дворянського роду, що й відображається у мовній і культурній сфері.

У загальному розумінні, документальна спадщина – це сукупність документів, яка прямо чи опосередковано відображає життя та діяльність певної особи в різних аспектах зберігається в архівних установах або в культурних організаціях. Документальна спадщина (походить від терміну «документ») і охоплює всі види, способи передачі інформації – як рукописної, так і друкованої, що збереглися до сьогоднішнього дня. Аби дослідити біографію та діяльність особи як мету і предмет дослідження потребують вивчення сукупності джерельної бази.

«Природно, що власний архів та бібліотека Б.Д. Грінченка з фондів НБУВ не можуть вважатися всією його документальною спадщиною, оскільки частина документів відклалася в інших архівних фондах», Зубкова Н.М. [33]. По-перше, це стосується листування, що зберігається в архівних установах інших осіб і є невід'ємним елементом. По–друге, це матеріали службового, наукового та громадського напрямках, які зберігаються за принципом походження індивідуальності особи в складі архівів установ.

Наукові матеріали Бориса Грінченка охоплюють лексикографію, етнографію, фольклористику, мовознавство, літературознавство, публіцистику і видавничу діяльність, які зберігаються в архівах окремих діячів науки та культури, є невід'ємною частиною його спадщини, і можуть бути визнані частиною його фонду особового архіву. Це принципове положення даного дослідження, яке вивчає його архівний фонд та бібліотеку, а фонди інших видатних діячів культури України і установ залучає документні матеріали з метою визначення складу його особового архіву як частини фонду для проведення книгознавчо-джерелознавчого аналізу. Відомо, що історія

формування й сучасний стан особового архіву та бібліотеки Грінченка встановлювалися за документальними джерелами з архівних установ НБУВ та ІР НБУВ, а також за документацією обліку, паспортами книжкового зібрання та архівного фонду.

Варто відзначити дослідження останніх років українських науковців – грінченкознавців – Вірченко Т.І., Видайчук Т.Л., Козлова Р.А., В.В. Яременка тощо. Цикл публікацій Вірченко Т.І. та Видайчук Т.Л. репрезентує результати досліджень у межах наукового проєкту «Літопис життя і творчості Бориса Грінченка» [9]. Літопис укладений на основі его-документів, спогадів сучасників і текстологічних студій і реконструює події з життя Б.Д. Грінченка у 1883-1884 рр.

У науковій праці Вірченко Т.І. та Козлова Р.А. «Літературознавчі аспекти біографічних праць Бориса Грінченка» [10] охарактеризовано науково-популярні видання Бориса Грінченка, спостерігається опис стосунків письменника з родиною тощо. У дослідженні зазначається теоретична модель біографічного нарису, які були реалізовані Борисом Грінченком. Крім того, описується життя письменника як дослідника, який за своє життя опрацював багато рукописів, епістоляріїв, першодруків та ін. Біографія Бориса Дмитровича Грінченка має унікальну історію у родинних стосунках, літературній діяльності письменника та в науковій діяльності. З точки зору біографістики, біографічний матеріал Грінченка – це унікальна епістолярна спадщина, яка розповідає нам про його життя, літературну творчість, наукові доробки, родинні зв’язки, походження письменника, співпрацю з іншими письменниками.

Монографія Вірченко Т.І. та Козлова Р.А. [11] «Нескорений. Грані долі Бориса Грінченка» присвячена 160-літтю з дня народження видатного українського письменника. У монографії розглянуто біографію і творчість Бориса Грінченка. Він був письменником, педагогом, лексикографом, видавцем тощо, і в той час – батьком, сином, братом, чоловіком і лідером

України. А також автори дослідили за допомогою архівних матеріалів родинний архів Бориса Грінченка, його родовід і походження.

До архівних джерел слід віднести також епістолярну спадщину видатних українських діячів культури. На прикладі, видатного українського письменника, педагога і мовознавця Бориса Грінченка розглянемо його наукову та епістолярну спадщину в осмисленні Василя Яременка як джерело вивчення його особистості. Наукова монографія Василя Яременка містить різноплановий комплексний матеріал: біографічний, літературознавчий, мовознавчий, етнографічний, епістолярний тощо. По–перше, назви розділів, підрозділів, додатків монографії глибоко продумані, методологічно увінчані яскраво індивідуальними джерелами. Сам матеріал монографії — результат великої пошукової роботи автора, насамперед це підтверджує відновлення біографічного контексту життя Грінченка, за допомогою архівних матеріалів і його соціального середовища.

Результати дослідження родоводу Грінченків є важливим джерелом інформації про хронологічні межі життя постатей, національності, літературну творчість, наукову спадщину і внесок у культурну спадщину України. Наявна джерельна база забезпечує багатогранність дипломного дослідження, дозволяє нам отримати різносторонню характеристику життєдіяльності відомих українських письменників другої половини XIX століття й простежити історичні аспекти літературної і наукової діяльності Бориса Дмитровича Грінченка в Україні. Також варто зазначити, що у розділі монографії Василя Яременка «Борис Грінченко в обороні спадщини Пантелеймона Куліша» простежується літературний взаємозв’язок Грінченка і Куліша як двоє відомих українських діячів національної еліти.

Варто проаналізувати наукове дослідження Маковея Є.О. «Слов’янознавчі погляди Пантелеймона Куліша». Науковець у своїй науковій праці детально описує видатну особистість української літератури Пантелеймона Куліша доби Наддніпрянської України другої половини XIX ст. Також у досліджено можна розглянути основні погляди і науковий доробок

Пантелеймона Куліша щодо розвитку слов'янознавчих народів, аналіз їхнього походження, виникнення національної ідентичності. Як зазначено в дослідженні, наукова спадщина письменника дозволить розширити сучасні наукові знання в галузі історії України XIX ст., розглянути основні історичні та наукові праці письменника і розглянути основні етапи формування світогляду Пантелемона Куліша і стосунки з родиною як впливу на його особистість.

Також слід розглянути наукову публікацію українських дослідників Ситого І. та Федорука О., в якій вони детально описують про своє генеалогічне дослідження роду Кулішів. Отже, як вони стверджують, що генеалогія Пантелеймона Куліша є маловивченою і про нею мало чого написано у наукових монографіях. З одного боку, першоджерельний матеріал зібрано у наукових працях Олександра Лазаревського, Івана Абрамова та Євгена Нахліка, а також у довіднику козацької старшини Володимира, Ірини та Олени Кривошеїв. З іншого боку, решта матеріалів до вивчення цього роду не дають повніше його охарактеризувати.

Якщо ми звернемося до праці Ліман Г. «Родовід Івана Франка», то можемо повніше про нього дізнатись з біографічних джерел. У своїх дослідженнях Галина Ліман підводить нас до того, що вивчення генеалогічного дерева роду Івана Франка для української науки є новою і складною справою. Вважається, що одним із перших дослідників початку XXI століття родоводу Івана Франка був Роман Горак, який написав ще у 2000 році книжку «Рід Якова». Цілком відомо, що для проведення генеалогічного дослідження він використовував метричні книги, які ще велися священниками у церквах протягом кількох століть, які є до нині універсальним генеалогічним джерелом вивчення родоводу.

Як протиставляє теорію сам дослідник Роман Горак про те, що походження Івана Франка було німецьким або польським, науковець на основі генеалогічного і документального матеріалу довів, що відомий письменник був і справді українського походження. «Він писав, що наші старання

показати, що Іван Франко з діда-прадіда українець, а отже, українці без побічної допомоги спроможні на людину такого високого рангу» [46]. А сама дослідниця розробила комплексу конструкцію родової гілки з десятьох поколінь та її хронологічного походження до сьогодення.

1.2 Методологія дипломної роботи

Методологія наукового пізнання теми «Родинні архіви в системі інформаційних ресурсів України та Європи» за своєю сутністю містить у собі теоретико-методологічні основи формування родинних архівів, загально-наукові методи та структурні методи дослідження. Крім того, системне поєднання сукупності методів, принципів, орієнтирів надало можливість створити умови багатогранного дослідження і вирішення основних проблем теми, дало можливість визначити причинно-наслідкові зв'язки, закономірності та особливості формування й розвитку наукових поглядів генеалогічних зв'язків особистостей.

Під час розробки теми магістерської дипломної роботи нами враховано відповідні теоретико-методологічні принципи, методи і підходи, які забезпечили систематичне дослідження генеалогічних процесів до практичного і наукового пізнання об'єкта. Визначившися з об'єктом дослідження родинні архіви в системі інформаційних ресурсів є теоретичною і практичною базою дослідження став генеалогічний підхід і метод моделювання, його ще можна назвати «метод реконструкції сім'ї». Для реалізації зазначених підходів і методів використовувався також метод систематизації (проведення систематичного наукового аналізу споріднених генеалогічних зв'язків різних родів).

Об'єкт і предмет дослідження – це складна і багатоелементарна частина дослідницької роботи як системи наукового пізнання і для цього необхідно застосовувати методи структурно-генетичного аналізу та синтезу з відокремленням підсистем на окремі частини, які досліджувалися і вивчалися з подальшої їх систематизацією. Слід додати, що для розв'язання конкретних

дослідницьких завдань конкретно-історичні були застосовані конкретно-історичні, загально-наукові та універсальні методи (історично-генетичний, генеалогічно-історичний, порівняльний, хронологічний, типологічний).

Застосування конкретно-історичного методу відкрило можливість встановити факти та події, що складають основу вивчення життя та літературної діяльності українських і зарубіжних письменників. Метод моделювання дозволив змоделювати генеалогічне дерево родоводів діячів культури і проаналізувати походження кожне покоління окремого роду і упорядкувати в єдине ціле. Суб'єктивний аналіз історію походження представників різних родів, виокремило в собі метод типологізації і персоналізації, що й обумовило в ньому використання історико аналітичного методу.

Таким чином, дипломна робота ґрунтується на загальнонаукових принципах і методах науковості, об'єктивності, всебічності, наукового аналізу, метод моделювання, історичного та генеалогічного методу. Принцип науковості передбачає вивчення генеалогічних зв'язків видатних українських і зарубіжних письменників за допомогою сучасних інформаційних ресурсів і в архівах. Принцип об'єктивності передбачає аналіз генеалогічних дерев відомих діячів культури через призму мережевих інформаційних ресурсів. Принцип всебічності передбачає всебічний огляд генеалогічних та біографічних фактів.

Застосування порівняльно–історичного методу в дипломній роботі, який можна також вважати систематично організованим способом наукового дослідження, дозволило нам проаналізувати історичні постаті, представників різних історичних періодів, порівняти біографічні відомості різних діячів літератури і культури, проаналізувати динаміку вивчення українськими дослідниками життя Л.П. Косач, І.Я. Франка, П.О. Куліша, Б.Д. Грінченка і польських письменників А.А. Реймонд і М. Рея їхньої наукової та літературної спадщини, оцінки історичних та сімейних студій. В одній з дисертаційних робіт можна проаналізувати історико-генетичний метод Маковея Є.О

«Слов'янознавчі погляди Пантелеймона Куліша». Дослідник каже, що «З'ясування особливостей становлення кулішезнавства як одного з напрямків вітчизняних історико-біографічних досліджень, окреслення його специфіки, а також закономірних тенденцій розвитку в радянській, діаспорній та сучасній українській історіографії стало можливим за допомогою історико-генетичного методу» [52].

Життя і творчість письменниці Лесі Українки можна проаналізувати в Енциклопедії Миколи Жарких, яка охоплює її багатогранне життя і літературну творчість: від дитинства до її зібрання відомих українських творів. Енциклопедія містить у собі ключові аспекти дослідження життєдіяльності Лесі України, про її освіту, відносини з родиною та як це вплинуло на її творчість тощо. На її особистість вагомий вплив мали батьки, так як вона проводила з ними багато часу і навчалася. Відомо, що архівний матеріал Лесі Українки зберігається в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського – автограф, фотоматеріали, пісня з її голосом тощо.

Метод наукового аналізу дозволяє нам конкретно вивчити родинні архіви письменників, використовуючи інформаційні ресурси програмного генеалогічного забезпечення і архівні матеріали. Історичний та генеалогічні методи дають нам змогу дослідити родинне коріння історичних постатей, посилаючись на історичні факти з біографії, літератури і архівних джерел, а також вивчити історію періодизації сімей представників української літератури, походження родів і літературні зв'язки з іншими культурними діячами тощо.

Слід сказати, що вище перелічені принципи і методи було застосовано в роботі за допомогою застосування додаткових загальнонаукових (аналізу і синтезу) та спеціально-історичних методів (історико-хронологічний, історико-порівняльний, історико-генетичний та метод періодизації). Отже, дипломна робота містить у собі методи з різних дисциплін, таких як архівознавство, біологія, біографістика, літературознавство, соціологія, генеалогія, історія, антропологія тощо.

По–перше, дипломне дослідження представляє собою життя і діяльність як окремих українських представників родів Косачів, Франків, Кулішів та Грінченків, так і зарубіжних – Реймондів та Реїв у різних періодах соціокультурного життя, що відповідає вивченню родоводу як структури генеалогічного дерева. По–друге, родоводи можна представляти як цілісну систему, яка б функціонувала протягом багатьох тисячоліть і взаємодіяла б з культурно-історичним середовищем певного періоду, коли той чи інший рід проживав, досліджуючи біографічні відомості і літературну діяльність. Розглянемо базові методи на прикладі одного з українських письменників.

Насамперед слід додати, що батько Бориса Дмитровича Грінченка, мав ім’я Дмитро, він був одним з представників давнього козацького роду, а у своїй діяльності і в історії загального походження цієї родини відображає давні традиції українських козаків. Мати Поліксенія була дочкою дворянського поміщика, що свідчить про те, що родина має зв’язок з дворянською елітою. Прадід Грінченка – Іван Грінченко насамперед був козацького роду і походив з Межиріччя з Сумського полку, що на Слобідській Україні. Якщо в загальному сказати, то Борис Грінченко походив з козацько-дворянського роду і був збіднілим дворянином. Родовід письменника – мав походження по батьківській лінії.

Наступний приклад, який взято за основу – родовід Кулішів. Родина Пантелеймона Куліша також мала козацьке коріння, але не від дворян, а від сіверських козаків селянського роду. У його літературній творчості можна простежити життя простих козаків-селян. Його батько, Олександр Андрійович був заможним селянином, а мати була дочкою відомого козацького сотника Івана Гладкого. Родина Пантелеймона Куліша мала неабиякий вплив на нього самого, в якій понад усе цінувалися народні традиції давнього роду.

Крім того, в дипломному дослідженні застосовано історико-типологічний метод, який дав змогу більш детально розглянути теоретико-методологічні і практичні засади генеалогічні студії, прийоми та методи, які застосовувалися провідними українськими науковцями, дослідниками і

генеалогами, які досліджували епістолярну і біографічну спадщину Лесі Українки, Івана Франка, Пантелеймона Куліша і Бориса Грінченка та їх життєвий шлях.

Варто наголосити на тому, що базовим серед методів ми вважаємо метод реконструкції сім'ї. Тобто цей метод реконструкції сім'ї представляє собою поєднання утворення генеалогічного дерева родоводу із залученням до нього додаткових джерел, які доповнюють біографічні відомості про життя та діяльність окремих суміжних представників роду. А отже, формується генеалогічне «метаджерело», в якому міститься певні історичні факти роду. До нього входять не лише відомості про структуру родоводу, а й історія походження родинних зв'язків і самого роду, при якому формуються родинні традиції тощо. Застосування цього методу в дипломній роботі сімейної історії головних письменників української літератури дало нам можливість розглянути особливості утворення нових родинних зв'язків як невід'ємного процесу формування генеалогічного древа.

Наступним додатковим методом можна вважати просопографічний метод – це метод створення біографічних відомостей окремих колективних груп, які об'єднані за певними ознаками і рисами: родинні зв'язки, сфера діяльності, особисті якості тощо. Таким чином, цей метод в загальному передбачає узагальнення сукупності біографій групи осіб, які пов'язані між собою родовими та професійно-літературними зв'язками, світоглядними орієнтирами, походженням, приналежності, національності й життєвими інтересами, тобто утворення конкретної «колективної біографії» певної історичної спільноти.

Це також дає можливість нам дослідити історичні події того часу аби краще зрозуміти ту чи іншу особистість. Історія роду представлена шляхом послідовної реконструкції життя та діяльності усіх відомих нам її діячів культури, в основному основна увага зосереджена на тих, хто зробив вагомий внесок в історії української культури, літератури та в історії України.

Слід сказати, що в магістерському дослідженні використано термінологічно-поняттєвий метод як спосіб визначення основних термінів і понять. У дослідженні структури роду українських і польських письменників було застосовано такі традиційні для генеалогії терміни, як «гілка» та «покоління», які в загальному трактуванні мають загальне значення. «Покоління» – це певна спільнота нащадків однакового ступеня спорідненості щодо спільного предка за сферою діяльності, які живуть в один період часу в певному суспільному середовищі. Поняття «гілка», у дослідженні роду Косачів, Франків, Кулішів, Грінченків, Реїв та Реймондів визначається як невелика частина представників різних родів, які мають спільного нащадка і особливості суспільно професійної реалізації та життєдіяльності, але різне походження за національністю.

Одним з важливих методів дослідження став метод моделювання, зокрема генеалогічного дерева польської письменниці Анни Антоніни Реймонд Купчинської. У нашій роботі представлено модель генеалогічного дерева родинних зв’язків як видно на рис. 1.1 додаток А, який створено за допомогою інтерактивного сервісу та генеалогічного сервісу «Geni». Ця генеалогічна модель представляє собою поєднання різних представників сімейства Реймондів навколо одного представника роду, за принципом поколінного розпису (2 покоління), розписано усіх представників роду і проаналізовано особистість за такими ознаками: дата народження, місце народження, місце похованні, професії, хто є найближчими родичами тощо. Родові зв’язки розписано відносно до Анни Антоніни Реймонд, відомої польської письменниці. На додачу до всього вищесказаного, така методика відіграє важливу роль у сучасній історичній науці і виступає найбільш розповсюдженою формою представлення генеалогічних досліджень і утворення структур у вигляді дерева за допомогою інформаційних ресурсів.

Слід зазначити, що важливим компонентом в нашій роботі були основні терміни визначення української династії родів відомих письменників, а якщо казати про польських письменників, то тут слід виокремити походження

кожного з членів родини. Ми виділили основні поняття дослідження: «українське літературознавство», «спадковість», «літературна династія», «біографізм» тощо. Наступний метод, який можна розглянути в дослідницькій роботі – це історико-хронологічний метод. Цей метод надав нам можливість проаналізувати період з життя українських діячів культури за хронологічними межами. По–перше, сучасне поняття «українське літературознавство» як складна наукова дисципліна, яка потребує широкого переходу до іншого напрямку, поглиблення способів і методів вивчення постатей в суміжних галузях і якісне оновлення методологічно-теоретичного інструментарію.

По–друге, інноваційні підходи дають можливість по-іншому досліджувати об’єкт аналізу і за умови їх конструктивного характеру значно поглиблюють аналітично-теоретичну базу відповідної наукової сфери, протидіючі стереотипним парадигмам і характеристикам. Зокрема, непростим завданням було те, що не піддається в повному обсязі традиційним методологічним ознакам, поставила перед українськими і європейськими науковцями й дослідниками на сьогоднішній день головну проблему доведення і аналізу поступальності, неперервності, генетичної тяглості історико-культурного і літературного життя особистості, в рамках вивчення родинних зв’язків родоводу. «Персональні» біографії більшості представників родів Косачів, Грінченків, Франків, Кулішів, Реїв, Реймондів демонструють їх вагомий внесок в «інтелектуальну літературу» України та Польщі XVIII – першої половини XX ст.

Крім того, в магістерській роботі було використано династичний підхід, ефективність та потенціал якого для українського літературознавства демонструє тільки один перелік видатних родин, які творили, підтримували та відстоювали духовну спадщину української національної ідентичності народу: Косачі, Драгоманови, Тобілевичі, Грінченки, Франки, Грушевські, Куліші, Рильські, Крушельницькі, Тютюнники, Вовки, Гамченки та інші. Кожна з цих відомих династій українських письменників, поетів, археологів, вчених та істориків має «своє інтелектуально-просвітницьке обличчя, родові традиції і

культуру», кожна містить у собі особливу цінність, яка, «ділиться» на окремі компоненти біографії особистості – і водночас схожі між собою, і різні за певними ознаками, як в альбомі, на старовинній родинній світлині.

Слід виокремити два основні факти, по-перше, усі ці різні родини були осередками української національної свідомості і брали активну участь не тільки в культурному, а й у науковому, освітньому, економічному, правовому, суспільно-політичному аспекті життєдіяльності країни; по-друге, ті письменники, які були видатними та винятковими представниками своїх родин у літературній діяльності, зокрема, володіли певним «предківським спадком» і мали свою родову історію, отже це може стати основою для дослідження і утворення наукових та генеалогічних студій.

Але попри зацікавленість та перспективність родинних досліджень стикаємося зі складнощами їх практичного використання, тут слід виділити складне явище, як літературна династія, яка потребує застосування множинних проєкцій, зведених в одну цілісну методологічну основу: не є очевидним те, що такий широкий біографічно-генеалогічний підхід використовується, з метою вирішення проблеми аналізу творчого потенціалу родини, який має спиратися не тільки на літературознавчо-художні прийоми і засоби, а й на проведення дослідження в різних галузях гуманітарної науки: історії, генеалогії, філософії, естетики, культурології, психології, соціології, генетики тощо.

Оскільки перед нами постало складне завдання, яке потребує вирішення, тож необхідно спробувати виділити певні складові біографічно-генеалогічного і династичного підходу, які розширюють можливості літературознавчого аналізу особистості, при цьому за певними ознаками відповідати висновкам, через призму цілісності наукового вивчення, яке можливе тільки за умови узгодження міждисциплінарних дисциплін.

Для бібліографічної довідки звернемося до одного з найвідоміших родоводів України – Косачів-Драгоманових, з якого виникли родинні зв’язки: поет Яків Драгоманов, поет, прозаїк і мемуарист Петро Драгоманов,

публіцист, історик, етнограф Михайло Драгоманов (М.Толмачев, за національністю українець), письменниця Ольга Драгоманова Косач (Олена Пчілка), поетеса Олена Косач (Є. Ластівка), прозаїк Михайло Косач (Михайло Обачний), письменниця Лариса Косач-Квітка (Леся Українка), перекладач і етнограф Ольга Косач-Кривинюк (Олеся Зірка), мемуарист Ізидора Косач-Борисова, письменниця Оксана Драгоманова, белетрист і драматург Дмитро Шишманов, письменник Юрій Косач.

Варто зазначити, що це родинно-літературне дерево, яке об'єднує в собі трьох поколінь нащадків Петра і Ольги Косачів, і яка відокремлюється на дві гілки династії Косачів-Драгоманових, вражає своєю унікальністю і родинними традиціями, грунтується на загальному відборі, з метою подальшого дослідження і вивчення особливостей постатей за певними ознаками. Ще одним важливим принципом, на нашу думку, став базою основою в нашій роботі – принцип міждисциплінарності. Ми не тільки використовували спеціальний теоретичний інструментарій, а й методи різних соціальних та гуманітарних наук для вивчення родів українських та польських письменників, і для представлення літературних здобутків інших представників роду в археології, філософії, історії, антропології, музеєзнавства, археографії, видавничої справи, зверталися до наукового аналізу і застосовували ще один з методів наукового пізнання – узагальнення.

1.3 Джерельна база дослідження

У дипломній роботі на визначення джерельної бази дослідження було обрано ключові, на наш погляд, чинники: історіографія, методологія, генеалогічний аналіз і хронологічні межі наукового дослідження, які було окреслено нами при обґрунтуванні актуальності зазначеної теми дослідження. Основними методологічними орієнтирами у формуванні джерельної бази дослідження – принцип об'єктивності, історизму, всебічності, науковості, а також доведення наукового аналізу. Дотримання визначених принципів зумовило базову структуру джерельної бази дипломного дослідження. Однією

з найважливіших, на нашу думку, складових джерельної бази дослідження є сучасні інформаційні ресурси, Закон України «Про Національний архівний фонд і архівні установи», метричні книги та епістолярна спадщина, з метою врегулювання проблематики дослідження.

Слід розглянути основний закон України «Про Національний архівний фонд і архівні установи», який зазначає головні положення про функціонування НАФ, як складової частини української та світової історико-культурної спадщини і електронних ресурсів сучасного суспільства. Поняття «Національний архівний фонд» включає в себе сукупність документів незалежно від виду, місця створення, їхньої форми власності, які зберігаються на території України, відображають історико-культурну та наукову цінність, відображають історичний зміст, культуру українського та інших народів. Документи НАФ є визнаними експертизою цінності і зареєстровані, відповідно Закону. Крім того, цей Закон має положення про систему архівних установ України, їхню діяльність, порядок формування НАФ, які документи входять, облік і зберігання документів і фінансування та матеріально-технічне забезпечення архівних установ.

За основу визначення джерельної бази теми дослідження було взято сучасні інформаційні ресурси, так як на сьогоднішній день зростає попит на використання генеалогічних програм для вивчення родинних дерев. Варто зазначити, що зростає кількість потреб в галузі інформатизації різних культурних установ та організацій виникає проблема впровадження сучасних інформаційних ресурсів у діяльність архівів, бібліотек, музеїв та інших культурних установ. На сьогоднішній день користувачі потребують не лише інформації у вигляді паперових документів минулого, а й бажають отримати готовий і загальний інформаційний продукт за своїм запитом й потребами для подальшого проведення дослідження з аналітичним вторинним документом або опрацювання матеріалу для навчання.

Якщо розглянути досвід архівної, документознавчої, бібліотекознавчої і музеєзнавчої діяльності показав, що застосування сучасних цифрових

технологій може значно прискорити процеси документообігу, проводити генеалогічні дослідження, шукати якісну інформацію і використовувати доступні архівні матеріали. Дослідження означених ресурсів відбувалося за допомогою епістолярію Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (http://www.nbuv.gov.ua/) та Українського національного біографічного архіву (http://biography.nbuv.gov.ua/), а також за генеалогічними ресурсами, призначених для проведення генеалогічного дослідження і визначення родинного дерева таких, як Київське генеалогічне товариство «РОДОСЛОВ» (https://rodoslov.com.ua/), FamilySearch (https://www.familysearch.org/), Geneaology Company (https://genealogicaltree.org.ua/) тощо.

Найсуттєвішими перевагами проведення генеалогічних досліджень з використанням означених електронних інформаційних ресурсів є можливістю складання власних родоводів і дослідження родинних дерев видатних діячів онлайн, проведення хронологічного порядку проживання особистості в певний період часу, вивчення національності, аналіз історичних фактів, дослідження біографічних відомостей, шукати інформацію про нащадків тощо. Такі можливості генеалогічних інформаційно-пошукових систем вищезазначених інноваційних цифрових інформаційних ресурсів уможливлюють комплексний підхід до проведення наукових досліджень в сучасному світі.

Серед головних електронних генеалогічних джерел дипломного дослідження варто зазначити соціальну мережу і генеалогічний сайт MyHeritage «Моя спадщина» (https://www.myheritage.com/), її ще називають сімейно-орієнтовною мережею, яка надає можливість зареєстрованим користувачам створювати власні родинні веб-сайти, ділитися фотографіями і відео, створювати власні родові дерева і досліджувати родовід відомих постатей з будь-якого куточка світу і шукати відомості про нащадків, а також створювати піктограму пошуку етнічної ідентичності як показано на рис 1.2 додаток Б.

Користувачі генеалогічної платформи мають можливість отримувати генеалогічні древа, завантажувати та переглядати сімейні фотографії і здійснювати інформаційний пошук за допомогою понад 14 мільярдів історичних записів, серед яких є та інші функції. Слід також зазначити, що сайт «Моя спадщина» налічує близько 71 000 000 користувачів і читачів і є одним з найбільших генеалогічних інформаційних пошукових баз даних та сайтів в галузі генеалогії і серед інших соціальних мереж.

Слід вважати, що однією з важливих складових джерельної бази дослідження – дисертаційні дослідження відомих українських науковців і дослідників в галузі генеалогії та історичних наук щодо проблем архівознавства в загальному розумінні, які досліджували історичні процеси походження особистостей, цифровізації архівних документів, вивчення родоводів і біографічних відомостей відомих постатей, сімейні архіви як невід'ємне джерело роду, українські архівні ресурси в інформаційній мережі, формування та розвиток системи архівних фондів наукових установ НАН України (1968–2018), аналіз родоводів видатних українських письменників, а також інформаційні технології як засіб популяризації генеалогічних досліджень, які мають споріднений об'єкт дослідження з визначеним нами у межах цієї дипломної роботи.

Дослідження стану практично-результативного впровадження електронних ресурсів в архівних установах України було б неможливим без опрацювання додаткових матеріалів і джерел, які дозволяють більш детально дослідити основні аспекти впровадження баз даних для пошуку. Важливою часткою джерельної бази дослідження є генеалогічні програмні забезпечення соціальних мереж онлайн компаній «Geni», «Ancestry.com» і деяких архівних установ. Geni (www.geni.com) це такий інтерактивний сервіс «генеалогічний сайт», який надає можливість створювати генеалогічна древа родоводів онлайн, а найголовніше те, що можна інтегрувати власне древо з родоводами інших учасників сайту.

Для живих родичів, близьких і знайомих, зазначених у родовідному дереві певного користувача на генеалогічному сайті, за замовчуванням можна по можливості запрошувати їх приєднатися до відповідної гілки відповідних груп учасників. У свою чергу запрошені учасники можуть запросити інших родичів, близьких, знайомих і тому подібне. У міру з'єднання родичів генеалогічне древо певних користувачів буде продовжувати рости все більше, є одним з важливих і дотичних питань до тематики дипломного дослідження.

Також варто розглянути наступну інтернет-компанію в галузі генеалогії Ancestry.com (https://www.ancestry.com/corporate), а отже це найбільша некомерційна генеалогічна інтернет-компанія в світі, яка діє як соціальна мережа генеалогічних та історичних записів веб-сайтів діючих в США та дев'яти зарубіжних країнах, а також вона розробляє і продає генеалогічне програмне забезпечення, і пропонує широкий спектр генеалогічних послуг на безкоштовній або платній основі, приклад родинного древа можна розглянути на рис 1.3 додаток В. Окрім цього веб-сайту, діють суміжні з ним родинні сайти – Archives.com, Fold3.com, ProGenealogists, Newspapers.com, Genealogy.com, MyFamily.com, і Rootsweb.com. Як казав сам Грінченко: «Куліш і не пророк, і не геній, подібно до Шевченка, але це не заперечувало ні працелюбності, ні мудрості Куліша, ні його знання мови та Біблії». Як наголошував сам автор: «Борис Грінченко вимагав всебічного, комплексного підходу до вивчення літературної спадщини Куліша». Він чи не першим в історії літературознавства дослідив і захищав вагому літературну спадщину Пантелеймона Куліша, кажучи про це так: «Нічого не виправдував, а пояснював, спростовував численні гріхи Куліша, у яких його звинувачували» [2].

Як відомо з наукової праці, Пантелеймон Куліш був під загрозою забуття для української громади, цей процес спинив Борис Грінченко своїми «Листами з України Наддніпрянської», «До історії Кулішевих «Досвіток»», передмовою-зверненням до читачів альманаху «Дубове листя». Як зазначає автор статті Александрова Г.А, що наразі важливо повернутися до

характеристики оцінки сучасника Бориса Грінченка — Івана Франка, який добре розумів епістолярну спадщину родини Франків, до якої і сам належав. Отже, кожен з розділів монографії уособлює вагомий внесок в українську літературу і дослідження грінченкової особистості.

Не можна залишити поза увагою листування Грінченківської родини з іншими письменниками, істориками та науковцями – це є частиною його епістолярної спадщини і важливими історико-біографічними джерелами дослідження:

1. Борис Грінченко, “Лист Б. Грінченка Алчевській Христині Данилівні, 1892,” Цифрова бібліотека Бориса Грінченка, accessed June 28, 2025, https://dl.kubg.edu.ua/items/show/71.
2. Борис Грінченко, “Лист Б. Грінченка з Чернігова у Львів Михайлу Грушевському, 1901,” *Цифрова бібліотека Бориса Грінченка*, accessed June 28, 2025, https://dl.kubg.edu.ua/items/show/87.
3. Борис Грінченко, “Листи Б. Грінченка батькам Грінченку Дмитру Яковичу та Грінченко Поліксенії Миколаївні, 1908,” *Цифрова бібліотека Бориса Грінченка*, accessed June 28, 2025, https://dl.kubg.edu.ua/items/show/89.
4. Федір Вовк, “Листи Ф. Вовка з Парижу в Чернігів до Б. Грінченка, 1894-1900,” Цифрова бібліотека Бориса Грінченка, accessed June 28, 2025, https://dl.kubg.edu.ua/items/show/67.

Детальний огляд кожного з цих історико–біографічних джерел епістолярію Бориса Грінченка доводить, що цей видатний український письменник був різноманітною людиною і мав неабиякі зв’язки з іншими письменниками та діячами. Цифрові матеріали розміщені на сайті «Цифрова бібліотека Бориса Грінченка», варто також зазначити, що його повноцінний біографічний матеріали містить у собі понад 160 записів в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва у фонді №15 опис 1 як проілюстровано на рис 1.4 додаток Г. На окрему увагу заслуговує епістолярна спадщина відомої української письменниці, поетеси Лесі Українки як

історико-культурно джерела історії національно-культурного життя українців кінця XIX–XX століття.

Велика за обсягом та різноманітна за змістом, а також має значне коло одержувачів літературна епістолярна спадщина Лесі Українки засвідчує багатий внутрішній світ письменниці, містить багату літературну спадщину, яке детально характеризує її зв'язки з іншими письменниками, діячами і батьками. Крім того, дослідження листів Лесі Українки, зокрема їх тематичного і проблематичного змісту, опис ознак настроїв, стосунків і почуттів між членами родини, а також їхня орієнтація на час, коли жила й писала відома авторка, дозволяє нам виокремити кілька умовних груп в її епістолярії. Кожен з цих етапів написання листів характеризується певними особливостями, ознаками особистості як в історико-культурному плані, так і в плані розвитку, сформування її світоглядних життєвих позицій.

Слід зазначити, що дівчинка навчилася читати коли їй було п'ять років, з рештою, а потім і писати, а отже, перший лист вона адресувала бабусі Драгомановій. З листів до бабусі можна розглянути, що стосунки між ними були дуже лагідними й ніжними на противагу авторитетному спілкуванню з матір'ю Косач. По–перше, тематичний лист характеризується побутовими подробицями й містить різноманіття докладних історичних описів найважливіших справ у селі Колодяжному, наділеною дитячими емоціями, вираженням любові до близьких людей і рідних, захопленням і радістю від спілкування з бабусею. По–друге, варто виділити наступну групу – історичне листування Лесі з родиною Драгоманових як джерело розвитку літературних зв'язків. У розвитку дівчинки передусім відігравала особа дядька Михайла, у дитинстві Лариса Косач частенько з ним спілкувала, якщо розглядати архівні матеріали, вона бачила його не лише як старшого товариша, а й як друга чи порадника, а також як учителя в літературних, політичних справах і довіреного співрозмовника.

Слід проаналізувати, що у листах наступних років чимало уваги приділено детальному аналізу різноманітних творів – від «Чайльд Гарольда»

Байрона до «Царівни» Ольги Кобилянської. Серед співрозмовників Лесі Українки в цей період варто виокремити відомого Івана Франка, поета і перекладача Осипа Маковея, сходознавця Агантангела Кримського, громадського діяча Михайла Кривинюка, який є окремою гілкою у родоводі.

Наступне, що варто взято до уваги – багата епістолярна спадщина Івана Франка. Різноманіття епістолярної спадщини Івана Франка охоплює понад 6000 листів, з них збереглося лише близько 900 автографів листів і кілька десятків публікацій. В нашому дослідженні подано лише кілька відомих на сьогодні листів Івана Франка. Передусім вони розташовані у хронологічному порядку, що дає нам змогу простежити розвиток і літературну діяльність письменника, розкрити зміст багатогранності його інтересів, зв'язків з іншими діячами літератури та культури дослідити його родинний архів.

Колекція збирання і публікація листів Франка почалися ще за його життя. Були видані:

1. Переписка Михайла Драгоманова з Михайлом Павликом (1876 – 1895). Зладив і видав Михайло Павлик, тт. 2 – 8. Чернівці, 1910 – 1912 (тут серед листів багатьох діячів до М. П. Драгоманова вміщені і листи І. Франка);
2. Драгоманов М. Листи до Ів. Франка та інших. 1881 – 1886. Львів, 1906.

Вперше, частину листів було опубліковано в 20-му томі Творів у 20-ти т. К., 1956 (до В.М. Гнатюка, Б.Д. Грінченка, В. Загаєвича, І.М. Белея, В. Жуковецької, А.Ю. Кримського, О.С. Маковея, В. Якіб'юка та ін.).

З'явилися наукові публікації листів, які підготовлені закордонними вченими: 1. Мольнар М., Мундяк М. Листи Івана Франка до чеських учених і письменників. – «Жовтень», 1956, № 4; 2. Зв'язки Івана Франка з чехами та словаками. Братіслава, 1957 (до Я. Врхліцького, Б. Дрожа, І. Полівки, З. Тоболки, А. Черного та ін.); 3. Makowski S., Szyszko P. Z nieopublikowanej korespondencyi Iwana Franka z Adamem Wiślickim. – «Slavia orientalis», 1958, N 1; 4. Jakóbiec M. Iwan Franko i Vatroslav Jagić. – «Slavia orientalis», 1959, N 2, та ін.

На сайті Львівського національного літературно-меморіального музею Івана Франка (Дім Франка) (https://dimfranka.lviv.ua/) зберігається повне зібрання колекції фотографій, документів, рукописів, книг, предмети інтер'єру тощо. Аналізуючи ці колекції можна розглянути взаємозв'язок Івана Франка і Бориса Грінченка – Лист Івана Франка до Бориса Грінченка. Галичина, Львів, вул. Ліндого, № 3. Д. 18.1.1886 з меморіальної колекції Львівського літературно-меморіального музею імені Івана Франка, який проілюстровано на рис 1.5 додаток Д. Для нашого дослідження меморіальна колекція рукописів, поштівок, телеграм, ілюстрацій і фотографій Івана Франка стало головним джерелом вивчення сімейного архіву письменника, а також додатковим матеріалом для вивчення цієї особистості.

Наприклад, можна розглянути фото родину Івана Франка у місті Львів на рис 1.6 додаток Е. Характеризуючи фотографію, слід звернути увагу на її основні характеристики: тип, матеріал/техніка, розмір, інвентарний номер, колекції і коли було зроблене. Вивчаючи сімейну фотографію варто приділити увагу на кількість поколінь, хто є ці люди, якої вони національності тощо. Відомо, що у фонді Франка в Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР зберігаються родинні листи до осіб, які складали найближче родинне оточення (дружина О. Ф. Хоружинська, перша наречена О.М. Рошкевич та її родичі тощо) або літературне оточення І.Я. Франка – українські діячі та письменники (М.П. Драгоманов, М.І. Павлик, В.М. Гнатюк, М.М. Коцюбинський, А.Ю. Кримський, Леся Українка, М.В. Лисенко, М.П. Старицький, О.С Маковей, П.А. Грабовський, Б.Д. Грінченко та ін.).

Також варто зазначити угорських, польських, чеських, болгарських та німецьких літераторів, вчених та громадських діячів (Г. Антал, А. Вісліцький, Б. Вислоух), редакцій журналів «Auf die Höhe», наукових словників «Otto», газет «Słówo Polskie» тощо. Отже, дослідники все ще збирають листи І. Франка, час від часу з'являються новіші публікації, а це дозволяє нам вивчити особистість, її родинні зв'язки, приналежність, сімейний архів, літературну

спадщину тощо. Слід виокремити додаткові генеалогічні джерела, які використовуються при проведенні генеалогічних досліджень:

1. Метричні книги (книги реєстрації актів громадянського стану)

Метричні книги – це передусім записи актів цивільного стану (шлюби, народження, смерті, одруження, розірвання шлюбу тощо), вони являють собою не тільки основне генеалогічне джерело, але й містять у собі найбільш достовірну інформацію порівняно з іншими генеалогічними та історичними матеріалами.

2. Біографічні документи

До таких відносяться формулярні (послужні) списки та особові справи: такі документи, які містять біографічні дані: прізвище, ім'я та по батькові, вік, соціальний та майновий стан, склад родини з зазначенням віку, родинні зв'язки; в анкети, що складались після 1917 р., вносилась національність. Крім цього, є ще відомості про професійну та громадську діяльність певної особи: фах, відомості про освіту, переміщення по службі, нагороди, заохочення та стягнення. А вже після 1917 р. стали додаватися нові відомості: належність до профспілки, партійність, військова повинність, наукові розробки, участь у з'їздах та ін.

3. Архівні документи

Різні документи, які зберігаються в архівних установах (документи про власність, судові справи, документи про службу). Будь-які архівні документи мають свою історичну, наукову, культурну цінність, вони можуть бути на різних видах носіїв.

4. Родовідні дерева

Графічне представлення родинних зв’язків. Їх ще можна назвати окремим фрагментом зі списоком нащадків у вигляді схеми.

Генеалогічні джерела можна знайти на сайтах архівів, історичних бібліотек, меморіальних музеїв, сімейних та державних архівів, геналогічних товариств, а також варто виділити окрему групу – генеалогічні інформаційні ресурси та бази даних – це сучасний пошук і створення сімейних архівів.

Висновки до І розділу

Історіографічна база магістерської роботи складається з опублікованих джерел – наукових статей, дисертаційних досліджень, науково-популярних публікацій з питань розвитку родинних архівних фондів, застосування цифрових інструментів в генеалогічних дослідженнях як засобу популяризації архівного фонду. Окрему увагу у роботі приділено ресурсам з цифровізації та інформатизації, зокрема тим, що розкривають проблематику створення архівних та генеалогічних інформаційних ресурсів, аналіз спеціальних баз даних, присвячених дослідженню та побудові родинних дерев, містять матеріали для вивчення родоводів українських та зарубіжних письменників. Аналіз наукових праць дослідників дав підстави сформувати загальне уявлення про формування архівних фондів на сучасному етапі, перспективи подальшого оцифрування та забезпечення доступності до генеалогічних архівів.

Методологічною основою дослідження є сукупність загальних і додаткових методів, які дозволяють досягти мети магістерського дослідження і характеризують відбір певних методів для вивчення родинних архівів. За допомогою генеалогічний підходу і методу моделювання, «методу реконструкції сім'ї» ми визначили особливості формування родинного особового фонду видатних письменників, які зробили вагомий внесок в літературу як в Україні, так і в Європі. Також застосовувалися методи систематизації (проведення систематичного наукового аналізу споріднених генеалогічних зв'язків різних родів) та структурно-генетичного аналізу і синтезу.

Наявна джерельна база з теми дослідження свідчить про епістолярну спадщину як історичне джерело вивчення родоводу і його родинні зв'язки, посилаючись на генеалогічні джерела. У свою чергу генеалогічні джерела є способом створення родинних дерев, з метою візуалізації. Листи Лесі Українки та Бориса Грінченка та інших українських та іноземних письменників є цінним джерелом для вивчення біографії і життя постатей.

РОЗДІЛ ІІ. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ СТВОРЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ РОДОВИХ АРХІВІВ РІЗНОГО ТИПУ

2.1. Характеристика персональних архівів в Україні

Сьогодні архівні установи перебувають у процесі активної цифровізації. В архівній справі передусім застосовуються інформаційні технології оцифрування документів, мережеві технології тощо. Інтенсивний розвиток сучасних інформаційних технологій може призвести до того, що відбудеться стрімке накопичення документів та інформаційних ресурсів на цифрових носіях інформації. У сучасних умовах, коли фізичний доступ до документів ускладнився, це завдання набуло особливої актуальності. І тут виникають проблеми зі збереженням та пошуком документів, і щоб вирішити цю проблему необхідно удосконалити електронний архів.

Створення електронних архівів полегшує діяльність архівних підрозділів в державних організаціях, інститутах, підприємствах, що надає нам можливість створити повноцінний архів документів з можливістю керувати динамічним доступом до інформації, вводити єдиний стандарт технологій роботи з електронними масивами документів. Для прикладу, слід розглянути персональні (особисті) архіви України, які користуються великим попитом в діджиталізації документації за біографічними та генеалогічними запитами на веб-сайтах архівів.

Як біографічні, так і генеалогічні запити можуть стосуватися як самого заявника, так і інших осіб:

1. Біографічні запити містять інформацію щодо окремої фізичної особи;
2. Генеалогічні запити – запити, які надають інформацію щодо родових та родинних зв’язків і містять певну інформацію про двох і більше нащадків, які пов’язані такими ж зв’язками, що й особа від якої і пішов нащадок, а також про її історію сім’ї, роду;

Слід пам’ятати, що усі запити генеалогічного характеру виконуються архівами на платній основі. Сума оплати генеалогічного пошуку роботи за запитом користувача залежить від обсягу виконаної роботи.

Особисті архіви – це архів особистого характеру науковця, дослідника, який накопичується з роки життя і містить у собі різноманітні за формою та змістом історичні документи: рукописи, фотографії, машинописи, ксеро-копії, картотеки, конспекти, вирізки, телеграми, листи, поштівки, касети, дис-кети тощо, які в сукупності утворюють загальний особистий архів. Окрім, науковець має певну велику кількість наукових книг, науково-популярних видань, доробки та інших видів архівних документів і публікацій, які складають його особисту бібліотеку.

Насамперед ведення персонального архіву є обов'язковим доробком для науковця, ученого. Загальний обсяг особистих історико-біографічних документів, як відомо, містить велику кількість матеріалів. Організація цих документів та архівних матеріалів потребує часу і ресурсів, адже без цього ускладнюється пошук необхідної інформації серед тисячі книг і публікацій, знижується ефективність трудової праці. Специфіка упорядкування та організації особистого архіву має структуровану модель функціонування. Спершу слід почати збирати основні матеріали, коли кількість паперових матеріалів невелика. А вже потім вести обліку за способом розповсюдження і доступності документів: опубліковані й неопубліковані.

В особистій бібліотеці науковцю слід виокремити на окремій полиці особисті наукові праці і публікації. Крім того, розстановка книг і брошур здійснюється у такому порядку: універсальні енциклопедії, енциклопедичні словники, спеціальні енциклопедії, словники, довідники тощо. А отже, основний масив наукових книг класифікують і розставляють за галузями і темами, а ще розрізняють – за алфавітом авторів і назвами, в особистій бібліотеці слід вести фонд за систематизацією карток (каталогу). На сьогоднішній день з’явилися цифрові персональні архіви, вони є майже в кожній архівній установі України на веб-сайтах зі зручним інтерфейсом. З

кожним роком цифровізація архівної справи набуває швидких обертів і розвивається відповідно до потрем інформаційного суспільства, адже діджиталізація дозволяє зберегти великий обсяг інформації і пошукати.

Наведемо приклад установи, яка має значні успіхи зі створення цифрових архівів видатних науковців. Інститут археології Національної академії наук України – основна державна наукова установа, що здійснює науково дослідницьку діяльність у галузі вивчення археології та давньої історії України, є підрозділом Відділення історії, філософії та права НАН України. Інститут у своїй діяльності керується законами України «Про охорону археологічної спадщини» та «Про охорону культурної спадщини». Слід виділити, головні завдання Інституту: здійснення основних фундаментальних та прикладних наукових досліджень, організації всебічного вивчення археологічних пам’яток України з метою одержання дослідницьких знань у галузі археології та давньої історії України.

Як зазначено на сайті архівної установи: «За час існування Інституту його співробітниками археологічно досліджено тисячі різночасових пам’яток на теренах України, виявлено величезну кількість знахідок, які склали основу колекцій Національного музею історії України, Музею історичних коштовностей України, Музею історії Києва, Археологічного музею ІА НАН України, а також численних обласних історичних, археологічних та краєзнавчих музеїв» [35]. Інститут археології як сучасна наукова установа активно впроваджує цифрові технології, створює цифрові архіви.

Слід детально проаналізувати видатних науковців, археологів і антропологів окремо, розглянувши їхній багатий персональний архів. Якщо брати до уваги родину С.С. Гамченка, відомого українського археолога і антрополога кінця XIX – 30-х рр. XX ст., його праці і науковий внесок до української археології привертають увагу багатьох сучасних дослідників, а наукова біографія все ще залишається основним об’єктом дослідження археологів, дослідників, антропологів України та Європи. С.М. Ляшко у своїй науковій праці «Життєпис роду Гамченків. Проблеми просопографії в

контексті особливостей історичного часу та джерельної бази» детально описує життєпис житомирської родини Гамченків і розглядає проблеми висвітлення біографій долі людей, які належали до офіцерського корпусу.

Як стверджує автор наукової статті: «Реконструкція історії родини Гамченків потребувала пошуку нових джерел, історіографічних праць і методик, на підставі яких можливо було б зробити спробу у повнішому обсязі реконструювати біографії Сергія, Івана, Дмитра та Євгена Гамченків, знайти підтвердження їхніх родинних зв'язків, а також поширити пошук на інших членів родини» [47]. Якщо описати членів родини Гамченка, то слід вважати, що родоначальником роду – був Григорій Петрович Гамченко, селянського роду, прапорщик і служив у Чорноморському флоті. Його дружина – Ликера Олександрівна і син – Спиридон. Гамченко Спиридон Григорович, за свідченнями метричних книг м. Євпаторії Симферопольського повіту Таврійської губернії народився 22 березня 1837 р., а хрещений – у 1837 році 27 березня і мав військовий чин.

Родина Спиридона була родом з Житомира і мала шість синів – Сергія, Михайла, Івана, Олександра і Євгена. Цілком відомо, що усі четверо синів були військовиками, а інші два – невідомо. Розглядаючи біографічні документи, то в них наводиться цікавий список дат народження Сергія Спиридоновича Гамченка. У своїй автобіографії, він пише, що датою народження є 7 жовтня 1859 року, народився в українській численній та бідній сім'ї на Волині у м. Ратному Ковельского повіту Волинської губернії.

У батьківському послужному списку, Спиридона Григоровича, записано, що Сергій народився приблизно 7 жовтня 1860 року, що підтверджує наявний історичний запис у метричній книзі церкви Різдва Богородиці у невеличкому містечку Ратне, де С.Г. Гамченко, на той час був прапорщик Житомирського батальйону внутрішньої сторожі і завідував Ратненською етапною командою. Як визначила і зазначила О.Ф. Лагодовська, його учениця, колега і авторка життєпису археолога, матеріальний стан родини археолога С.С. Гамченка в часи був збіднілим. З 1886 року почав займатися

археологічними розкопками. Отже, щоб вивчити персональний архів особистості, треба спочатку дізнатися про її саму і про родичів, а вже потім досліджувати наукову спадщину. Персональний (особистий) архів Гамченка складається з наукового археологічного доробку, антропологічних праць та публікацій археологічних з'їздів тощо.

Що ж сказати про Хведора Вовка, то він був народжений 17 (5) березня 1847 року у селі Крячківка, що неподалік невеличкого повітового містечка Пирятина, яке знаходиться на Полтавщині. В ті часи село належало родині поміщиків Закревських, як найпрогресивнішій і багатій родині, батько майбутнього видатного українського науковця і археолога був економом. Вчений був козацького роду, а його дід, Матвій Вовк, був козаком, який на початку XIX ст. поїхав на заробітки до Криму. Батько Хведора був вимушений служити в херсонських степах у військ, де й отримав свій чин молодшого офіцера. Його батько Кіндрат Матвійович після закінчення військової служби повернувся на Батьківщину, де він почав вчителювати та працювати економом в різних маєтках.

Мати Хведора Вовка Кіндратовича, Ганна Федорівна Арістова, мала походження білоруської шляхти. Родина понад усе цінувала науку та освіченість, батьки прагнули дати дітям вищу освіту, тому родина Вовка переїжджає до Ніжина, де Хведір навчається в місцевій гімназії. Вагомий вплив на формування наукового світогляду і народознавчих зацікавлень справив на нього неабияке враження – Володимир Антонович, який залучив молодого хлопця до підготовки літературного видання «Кобзаря» Тараса Григоровича Шевченка. Ще зі студентських років Хведір Вовк починає займатися етнографічними студіями і бере активну участь в укладанні словника української мови і збірника народних українських пісень.

Варто зазначити, що наукова діяльність Вовка як видатного українського археолога, антрополога висвітлюється в багатьох сучасних українських підручниках з антропології і археології в розділі історичної науки. Таким чином, персональний архів Хведора Вовка містить у собі наукову

спадщину з археології, антропології, етнографії, народознавства і літературної галузях, що дає нам змогу суб'єктивно дослідити видатну особистість, і не забуваймо про родинні зв'язки науковця, які впливають на його розвиток.

Не залишається поза увагою й персональні архіви відомих українських письменників. Один з них є персональний архів Лесі Українки, як представниці українського письменництва революційного романтизму і критичного реалізму. Як такого особистого архіву Лариси Косач не існує, але її відомі твори, листування розподілені по різним архівам, бібліотекам, культурним інституціям України і приватним колекціям. Як відомо, можна знайти історико-біографічні та генеалогічні матеріали для аналізу її особистості і творчості в деяких бібліотеках, архівах та інститутах:

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, саме тут зберігається велика частина рукописів її листування, а також архівні матеріали і джерела, які пов'язані з її життєдіяльністю, творчістю і родинними зв'язками;
2. В державних архівах можна пошукати документацію, пов'язану з родиною Косачів і Драгоманових, а також джерела, які стосуються життя і літературної діяльності Лесі Українки за певний період часу;
3. В Інституті літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України зберігаються матеріали, які стосуються видатної письменниці, а саме: рукописи, статті, листи, фотографії тощо;
4. В приватних колекціях можна віднайти рукописи, документи та інші архівні джерела Лесі Українки, які знаходяться в приватному стані;

Центральний державний архів-музей літератури зібрав у сукупності архівні документи і джерельну документацію з життя Лесі українки, в цих документах висвітлюється образ її особистості, стосунки з родиною і містить у собі багату літературну спадщину і провів онлайн-виставку, присвячену її 150-річчю з дня народження. Матеріали було зібрано з 11 державних архівів.

Спадок Лесі Українки прямо опосередковано глибоко розкриває її сутність, походження, життєдіяльність, дає нам зрозуміти важливість її творчості для української літератури.

Архівні документи – це свідки давніх епох, матеріальні носії інформації, у яких закарбувалася епоха, постать і особистість письменниці, її родина, близьке літературне оточення, стосунки з іншими видатними освітніми діячами України та Європи, літературна творчість і громадсько-культурна діяльність, крім того, українські дослідники, літератори і науковці, які вивчали, досліджували і презентували спадок Лесі Українки, вчили її вірші, досліджували її родинні зв'язки, що й вплинуло на її розвиток, здійснювали заходи, які спрямованні залучити, з метою збереження історичної пам'яті і зміцненню національної української самосвідомості та ідентичності. «Понад двісті архівних джерел дозволяють здійснити переосмислення, перепрочитання життєвого і творчого шляху великої українки, відійти від усталених стереотипів» [45].

По-перше, метричні записи про народження і смерть Лариси Петрівни Косач, її сестер, брата Миколи, дитячі світлини та фотодокументи у родинному колі, спогади, листування, прижиттєві літературні видання, запис про шлюб з Климентієм Квіткою, отже епістолярна спадщина постає перед нами як пам'ять про цю незламну особистість, її непросте життя, талановиті здібності, прагнення до чогось нового. Серед вивчених дослідниками, в культурних інституціях представлена низка цінних джерел, що дають нам змогу розповісти якою була родина Косачів, яка мала певний статус і певні статки, якими були їхні традиції виховання і те, як вона впливала на українську громадську інтелігенцію в ті часи.

По-друге, як відомо з деяких джерел, представлені загальні відомості про статок батька Лариси, Петро Косач, якому належали маєток та земельні наділи, а також про його військову діяльність і документи, які розкривають багату літературну діяльність видатної постаті у житті тогочасного українства – Олени Пчілки, матері Лесі Українки. Надзвичайний науковий

інтерес становлять ті документи, які розкривали зміст громадської діяльності Лесі Українки і ретельну увагу, яку приділяли до цієї діяльності Київське охоронне відділення, поліція Львова. Варто зазначити, що також деякі джерела на виставці були присвячені Климентію Квітці, чоловіку Лариси Косач, які дозволяють нам проаналізувати сторінки їхньої біографії, можуть дати нам загальне уявлення, як склалася подальша доля науковця після смерті його дружини.

Додатково, родинний архів Лесі Українки та її сімейного кола, був знайдений 2002 року у Слов'янській бібліотеці в Празі, який вважався втраченим. Цілком відомо, що він зберігає понад тисячу кореспонденційних документів, які роками не публікувалися. Книга «Знадоби архіву Лесі Українки в Слов'янській бібліотеці у Празі» як джерело інформації про архіви Лесі Косач, дозволяє на розглянути 184 листа, а саме про: «Листи Лесі Українки», «Листи до Лесі Українки від родичів», «Кореспонденції приятелів та знайомих Лесі Українки», «Із родинного листування Косачів», «Із листування Кривинюків з найближчим оточенням». Перечислена епістолярна спадщина 1888–1945 роки дає нам можливість дослідити і проаналізувати постать Лесі Петрівни Косач в новому світлі, Олену Пчілку, Ольгу Косач-Кривинюк та інших отримувачів з її оточення.

Завдяки сестрі Ларис Петрівни Ольги Косач-Кривинюк вдалося зберегти пам'ятні листи письменниці та її стосунків з родиною, але на жаль, не всі з них є опублікованими у відкритому доступі. Одним з тих листів, які побачив світ в унікальній наукові праці Ольги Косач-Кривинюк «Леся Українка. Хронологія життя і творчості», навіть є недоступною для широкого кола науковців. В свій час це унікальне видання було під забороною вивезення В Україну, адже могло мати негативний вплив на «будинок комунізму».

На жаль, і за кордоном унікальний сімейний архів Косачів не зміг знайти надійного притулку. Проте і досі для деяких науковців і дослідників залишається загадкою, куди ж вони могли зникнути листи Лесі Українки до Михайла Кривинюка, які змогла зберегти Ольга Косач-Кривинюк. Зрештою

рукописи Лесі Косач були знайдені у празькому Климентинумі – Слов'янській бібліотеці, що знаходиться при Національній бібліотеці Чехії, яку ще можна назвати однією з найвеличніших в світі храмів книги. Відома дослідниця Анастасія Копшивова виявила у безкінечних пошуках цей скарб у 1998 році під час експедиції.

Незабаром доктор і співробітниця Слов'янської бібліотеки при Національної бібліотеки Чеської республіки – Маруся Няхайова перша, хто оцінив знахідку. З цього часу почалася кропітка робота над Лесиними рукописами, щоб вдруге унікальні рукописи не зникли в забуття. Маруся Няхайова робила усе, щоб звістка розлетілася по всій бібліотеці і Європі. Першими, хто проявив інтерес до архіву були співробітники Вільного Українського університету, а вже потім – Канадський інститут українських студій. Завдяки цьому було створено проєкт «Архів Лесі Українки», автором якого була Маруся Няхайова. Це було важливо для збереження листів Лариси Косач та її родини, адже вони зрештою стали цінним надбанням для широкого кола науковців.

Наступний особистий архів слід розглянути Івана Яковича Франка. Аналіз літературно-критичної та художньої спадщини І. Франка дає нам підстави зробити низку висновків щодо особливостей творчої діяльності письменника і його особистості, генетико типологічних характеристик, його літературний доробок, які етапи еволюції естетичної свідомості Франка відбувалися протягом еволюції відповідно до українських літературних тенденцій, які відбувалися у національному та світовому літературному контексті.

На додачу до всього вищесказаного, реалістичний літературний доробок у творчій спадщині письменника містить у собі не тільки неабиякі індивідуальні здобутки і здібності видатного митця в літературній діяльності, а й закладає відповідні національні традиції української літератури кінця ЧШЧ століття, її традиції, що й досі має значущі результати в контексті світового літературного процесу. А щодо наукової спадщини Івана Франка в галузі

історії, слід сказати, що вона є багатою. Його персональний архів має велику кількість спеціальних історико-краєзнавчих досліджень, літературних, мовознавчих та етнографічних наукових публікацій.

Відомо, що протягом XX століття продовжувалася публікація його творів, також публікувалися спогади його сучасників, здійснювалися планові наукові дослідження. В цілому Франкова спадщина привертала увагу багатьох дослідників як в літературному плані, так і в ділянці історії краєзнавчої спадщини привертала увагу багатьох науковців. Етнографи досліджували місцеву історію фольклору, який займає вагоме місце в науковій діяльності вченого. Як зазначає академік М. Возняк праці І. Франка з галузі краєзнавства, краєзнавчі праці становлять не менше третини від усієї його наукової спадщини. Але на сьогоднішній день немає цілісного схожого науково-краєзнавчого дослідження, яке б повністю висвітлювало краєзнавчі погляди видатного письменника.

Спадщина Івана Франка складається з:

1. Твори Івана Франка, які охоплюють різну тематику жанрів, такі як поезія, проза, драматургія, публіцистика, переклади, яких є важливим елементом української літератури;
2. Його вагомий внесок у розвиток української культури та літератури є багатим на попит дослідження;
3. Музеї, які присвячені Івану Франку, інституції та пам'ятники, такий як надгробок на Личаківському цвинтарі, зберігають його пам'ять;
4. Родина Івана Яковича Франка продовжує вшановувати його спадщину та підтримувати інтерес до його творчості до сьогодні.

Отже, персональний архів Франка має багату спадщину з різних галузей життєдіяльності, а саме: літературознавства, науки, історії, сімейного кола, краєзнавства, етнографії тощо. Слід сказати, Франко мав зв’язок з Борисом Грінченком у видавничий діяльності. У 1881 році І. Франко та І. Белей заснували літературно-науковий журнал «Світ» (1881—1882). Зрештою, часопис став важливим зразком символічного єднання представників

Галичини і Наддніпрянщини, в ньому брали активну участь видатні письменники, науковці: Драгоманов, Ф. Вовк, серед них був і Борис Грінченко.

Варто розглянути особистий архівний фонд та бібліотеку Бориса Дмитровича Грінченка. Історія формування і сучасний стан особового архіву та бібліотеки визначалися за документами з архівів НБУВ та ІР НБУВ, а також за їхньою обліковою документацією, насамперед – це паспорти книжкового зібрання та особистого архівного фонду тощо. Цілком відомо, що бібліотека та архів Бориса Грінченка надійшли до архівного сховища Всеукраїнської академії наук (ВУАН), куди спочатку потрапляли всі архівні документи, які були зібрані Академією. А деякі з них за тематикою були відокремлені і розподілялися між комісіями ВУАН, а отже, на початку 30-х років було прийнято рішення про перевезення цінних та унікальних документів у фондах Всенародної (раніше Національної) бібліотеки України (ВБУ), що підпорядковувалася ВУАН.

Важливо те, що разом з іншими книжковими колекціями відома бібліотека Грінченка була передана у відділ комплектування ВБУ, а його архів, який до того був розподілений між комісією етнографії та комісією української літератури доби промислового капіталізму та імперіалізму ВУАН, згідно з рішенням академії наук, з метою розподілу рукописних збірок, за окремими партіями в 1931–1933 і 1938 рр. Окремо були передані до відділу рукописів ВБУ (нині – ІР НБУВ). А ще одна частина епістолярної спадщини Грінченка, яка випадково потрапила у відділ комплектування ВБУ, була, зрештою, переадресована відділу рукописів впродовж 1938–1939 років.

Слід додати, що документи архіву ІР НБУВ містять у собі також і є окремими надходженнями історичних матеріалів Бориса Грінченка до рукописних фондів Бібліотеки. Історія формування і заснування бібліотеки Грінченка заслуговує на окрему увагу, книговидавничий огляд і дослідження його сімейного спадку. Основний масив архівних документів видатного українського письменника був описаний провідними архівістами у складі І

фонду. Завдяки провідним архівістам, які дослідили цей унікальний скарб, вдалося за необхідністю звести споріднені за походженням джерел, хоча за принципом походження, не був таким основоположним в той період.

Розглядаючи бібліотеку Грінченка яка відображала надзвичайно цінну та унікальну колекцію художньої та науково-популярної літератури з його життя, яка була справжнім сімейним надбанням письменника, укладача та лексикографа, як зазначають деякі дослідники, можна за репертуаром книжок з бібліотеки Грінченка скласти загальне уявлення про періоди його життя, прослідкувати членів родини як укладачів наукових публікацій тощо. Як відомо, особовий архів Бориса Дмитровича Грінченка зазнав впливу спеціальних та загальних правил, які визначали основну єдину архівну систему того часу, адже всі архівні матеріали розподілялися за трьома великими тематичними фондами «відділами»: 1. Літературні матеріали; 2. Історичні матеріали; 3. Листування.

На прикладі третього відділу – «Листування», можна зазначити цікавий історичний факт, що автограф на збірнику віршів Пантелеймона Куліша, відомого українського письменника, де на першому аркуші записаний напис, як подарунок Куліша Грінченкові, який, як відомо, зберігається в архіві Куліша. Слід додати, що основна частина рукописів Бориса Грінченка на сьогоднішній день знаходиться в інших інституціях НАН України, тому що тоді вони були поділені на окремі Комісії, які підпорядковувалися ВУАН.

Якщо розглядати бібліотечне зібрання, яке було поділено на два основних елементів епістолярію: особисті твори Бориса, Марії та Насті Борисівни Грінченків, а також усі інші наукові праці та публікації. По-перше, бібліотека формувалася самим письменником і його дружиною Марії Загірньої, але вже після його смерті. По-друге, аналіз частини бібліотечного зібрання та архіву про упорядкування Марією Грінченко книжкового зібрання, дає нам можливість простежити непростий шлях книги від стародавнього рукопису до наукових публікацій, а також стосунки автора з українськими та зарубіжними видавцями і які умови передували для створення та публікації

книги. Отже, розглядаючи персональний архів Бориса Грінченка та його родини можна сказати, що він мав унікальний фонд архівного та бібліотечного зібрання як джерело вивчення творчої особистості України.

Також варто розглянути особистий архів Пантелеймона Куліша як важливий чинник формування особистості та української ідентичності. Особовий архів Пантелеймона Куліша, який містить у собі багату спадщину унікальних рукописів та інших архівних матеріалів, яка зберігається в Інституті літератури імені Тараса Шевченка НАН України і має свій фонд в Інституті рукописів (скорочено ІР) в Національній бібліотеці України імені Вернадського. Наразі відомо, що архів рукописів ІЛ включає в свій фонд велику сукупність документальних архівних матеріалів епістолярної спадщини Пантелеймона Куліша.

Його особовий фонд в Інституті літератури має невелику частинку одиниць зберігання — всього лише 194 зібрань – це основна частина архіву Куліша, який наразі перебуває в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (скорочено ІР НБУВ), але в різних фондах особового архіву зберігається більше 500 рукописів українського письменника – Пантелеймона Куліша. Насамперед персональний архів письменника складається зі списку його відомих видань, а саме з першої редакції знайомої нам повісті «Чорна рада» та автографів знаменитих поетичних збірок і окремих поезій, поем, п’єс, перекладів та переспівів, з них понад 400 листів. Основна частина його фонду зберігається в Національній бібліотеці України імені Вернадського. В цих архівних установах можна відшукати рукописи його популярних видань, творів, листування, архівну документацію з його життя, громадської та видавничої діяльності та інші джерела, які пов’язані з його родиною.

На додачу до всього вищесказаного, Пантелеймон Куліш вніс і залишив вагомий внесок в українську літературу та культуру. Адже він є автором популярного першого українського історичного роману «Чорна рада», і є першим перекладачем «Біблії» українською мовою, також він є один з перших,

хто переклав твори Шекспіра та інших зарубіжних письменників. Окрім цього, він також є автором знаменитого українського правопису «кулішівка». Таким чином, особовий архів Куліша багатий на його твори, зібрання і літературу.

Загалом, діяльність персональних архівів в Україні регулюється законодавством, яке спрямоване на збирання, пошук, зберігання, облік та використання необхідної архівної документації, яка має значення для власної історії, родинних зв'язків і пам'ять про минуле. Слід зазначити, що особові архіви є частиною Національного архівного фонду (НАФ), але якщо вони містять інформацію, яка має важливу історико-культурну цінність для держави.

Слід виділити основні її аспекти діяльності:

1. Збирання та зберігання. Персональні архіви можуть містити у собі листи, сімейні фотографії, щоденники, альбоми, біографічні документи та інші джерела і матеріали, які має неабияке значення для певного роду;
2. Облік та опис. Персональним архівам важливо вести загальний облік архівних документів, створювати описи та анотації, за допомогою яких легше відшукати і застосувати інформацію для дослідження чи аналізу;
3. Використання. Персональні архіви бути використані дослідниками та науковцями для проведення наукових досліджень, генеалогічного пошуку, збереження історичної пам'яті тощо.
4. Забезпечення захисту збереження. Залежно від того, яка цінність даного документа, проводиться певна процедура збереження – створення цифрових копій, реставрація тощо.
5. Взаємодія з державними архівами. Персональні (особові) архіви після обробки і обліку передаватися до державних архівів, з метою збереження важливих історичних документів.

Щоб створити персональний архів потрібно мати навички з документознавства та архівознавства, мати доступ до архівних документів, які зберігаються в державних архівах, персональні архіви мають опікуватися зі збереження та захисту історико-культурної спадщини роду.

Слід розглянути головний сучасний аспект збереження історичної спадщини персональних архівів в Україні – цифровізація. Оцифрування персональних українських архівів передбачає можливість переведення паперових документів в електронний вигляд для їх зручності захисту, зберігання, пошуку доступу з будь якого куточка світу. Світ цифрових інформаційних технологій в архівних установах дозволяє створити електронні копії документів, систематизацію у відкритому доступі і можливість швидкого пошуку.

Цифрова трансформація в персональних архівах України – це можливість: 1. Переходу до електронного формату, а отже замість традиційних паперових архівних установ, з’являться нові швидкодоступні і надійні. 2. Зручності доступу, можна знайти необхідну інформацію швидко, завдяки мережі Інтернет, сучасних інформаційним технологіям і базам даних. 3. Збереженості інформації, адже це може врятувати від втрати унікальних документів в разі надзвичайних ситуаціях. 4. Зменшенню обсягу паперового документообігу, адже завдяки цифровим архівам зменшуються запити на паперову документацію, це сприяє збільшенню економії, зріст запитів відповідно до інформаційного суспільства і це полегшує у пошуку інформації. 5. Покращенню якості обслуговування громадян, швидке отримання необхідної інформації, дозволяє спростити замовлення державних послуг. 6. Підвищенню ефективності роботи державних архівів, це дозволяє електронним архівам оптимізувати процес роботи архівних установ України і зменшити витрати на обробку, збереження і захист документів.

На сьогоднішній день архівні установи працюють над оцифруванням свого інформаційного простору, а отже впроваджують у роботу програмне забезпечення для роботи з електронними архівами, навчають архівістів з

роботою електронними базами даних, створюють нові можливості оцифрування документів, закуповують нові технології, співпрацюють із зарубіжними архівами, створюють цифрові проєкти, сприяють розвитку розповсюдження інформації тощо.

2.2. Аналіз процесу формування генеалогічних архівів українських діячів культури

Кожна людина повинна знати про власне коріння, адже це є невід'ємною частиною її життя. Коріння складається з багатьох маленьких корінців, яке називається покоління. Людина має такий собі генетичний код ДНК, яке визначає її приналежність до певного роду. А якщо казати про сучасне інформаційне суспільство, що має можливість дізнатися, відшукати чи дослідити власний генеалогічний архів або відомої історичної постаті. Генеалогічний архів або генеалогія – це історична наука, яка дає нам уявлення про свій родовід і вивчити власні родинні зв'язки. Предметом вивчення генеалогії як науки є родинне древо чи родовід певної окремої родини, її походження, національність, історія, а також сімейні стосунки між членами родини та її життєдіяльність.

Минули ті час, коли важко було знайти предка і членів родини. В епоху сучасних технологій громадянин України може створити власний сімейний архів чи провести пошук родичів улюбленого письменника за допомогою цифрових генеалогічних баз даних. За останні роки як в Україні, так і в усьому світі, генеалогічні дослідження стають дедалі популярними і корисними для сучасного суспільства. Адже люди у важкі часи мають бажання дізнатися про власне коріння, встановити свої родоводи, створити генеалогічне дерево чи навість дослідити видатну особу. Наприклад, «У Державному архіві Чернівецької області зберігаються книги актів цивільного стану (метричні книги) від 1784 до 1944 року» [14].

Частина метричних книг Державного архіву Чернівецької області вже оцифровано генеалогічною корпорацією FamilySearch International і

оприлюднено на веб-сайті. Цей ресурс надає можливість самостійно здійснити пошук своїх коренів для визначення родоводу. Крім того, організація допомагає багатьом архівним установам України досліджувати сімейні історії, оцифровувати біографічні та архівні документи, а ще це єдина міжнародна база даних, яка містить один генеалогічний запис для кожної людини.

Також варто зазначити, що Державний архів Чернівецької області надає електронні послуги на платній основі і допомагає людям знайти їхні родинні зв'язки. Для цього необхідно заповнити заяву на сайті архіву, яку можна потім надіслати на електронну або поштову скриньку або написати в архів впродовж робочих днів. Наступний архів, який варто розглянути як сучасну інституцію створення генеалогічних запитів – Державний архів Сумської області. Державний архів Сумської області містить у собі документи, які можуть застосовуватися для генеалогічного дослідження. Цей архів був створений 2 листопада 1925 року. Його основна частина фонду сформована протягом 1919 – 2000 років, наповнення архіву триває і на сьогоднішній день. Найбільш ранній документ, який знаходиться на зберіганні в архівній установі, датований 1710 роком.

«Для генеалогічного дослідження особливо цінні метричні книги, що зібрані у Держархіві Сумської області. Територіально вони охоплюють межі сучасної Сумської області, частини Чернігівської, Полтавської та Харківської областей. В імперському адміністративному поділі – це регіони, які входили до складу Полтавської, Харківської та Чернігівської губерній» [26]. Варто звернути увагу на те, що Державний архів Сумської області зберігає унікальні метричні книги з міст і сіл Харківської губернії, які наразі знаходяться в адміністративних територіях Сумської області. Ці рідкісні документи охоплюють період з 1875–1918 рр.

Частина з цих метричних книг знаходиться в Державному архіві Харківської області. Вони також можуть доповнювати фонд ДАСО і дозволяють нам проаналізувати генеалогічне дерево до початку XIX століття або ще раніше. Ці архівні матеріали розміщені в онлайновому форматі на сайті

компанії FamilySearch. На додачу до всього вищесказаного, генеалогічні дослідження базуються на історичних джерелах інформації – метричні книги. Метричні книги – це сукупність історичних джерел, які містять інформацію про громадський стан людини в даний період часу, тобто оповідають про народження, шлюб, хрещення і смерть людини.

Відомо, що у сховищах архіву Сумщини знаходяться книги актових записів, які містять дані про народжених, одружених та померлих жителів Сумської області протягом з 1920 по 1945 років. Ці унікальні документи були утворені у сільських радах та органах ДРАЦС. Після цього, як пройшло близько 75 років з моменту їхнього написання, Державний архів Сумської області прийняв на постійне зберігання. На сьогодні ці документи оцифровують і публікують на сайт архіву спеціалісти компанії «Family Search». З метою отримання даних з книг актових записів, необхідно працювати з рукописами. На жаль, до них ще не створено спеціальні бази даних задля автоматизації пошуку предків онлайн.

Метричні книги можна досліджувати самостійно, аби знайти предків і побудувати родинне дерево. На сьогоднішній день метричні книги стали доступними в мережі Інтернет в каталозі метричних книг України. Це каталог метричних книжок «Генеалогія», він є доступний онлайн, почав працювати з 1 березня 2021 року, має сторінки в соцмережах. На сайті можна пошукати ці історичні генеалогічні джерела за різними типами місцезнаходження, див. рис 1.7 додаток Ж:

1. Зведений каталог метричних книг України;
2. Пошук метричних книг в архівах України;
3. Пошук метричних книг по губерніям;
4. Пошук метричних книг по повітам;
5. Пошук метричних книг по населеним пунктам.

На сьогоднішньому етапі розвитку велика кількість метрик знаходиться у великих обласних архівах, зокрема в Центральному Державному історичному архіві у Києві та Львові. На сьогодні частина метричних книг та

інших документів для дослідження генеалогії доступна в електронному вигляді. На жаль, не всі метричні книги збереглися до нашого часу. Найменше їх збереглося у Державному архіві Полтавської області та Державному архіві Дніпропетровської області. А також метричні книги Чернігівської, Київської, Житомирської, Сумської області та інших збереглися якнайкраще.

Слід додати, що з метою пошуку метричної книги онлайн потрібно вибрати архів області, де зараз знаходиться певний населений пункт, з якого беруть походження наші предки. На необхідності потрібно обов'язково перевірити архіви сусідніх областей України, а також Центральний Державний історичний архів (ЦДІА). Також Центральний державний історичний архів України міста Львів містить у собі сукупність метричних книг як електронного ресурсу пошуку див рис. 1.8 додаток З. Сучасне інформаційне суспільство все частіше і частіше проводить генеалогічні дослідження, з метою знайти свої предків для знання свого роду.

Процес генеалогічного дослідження насамперед передбачає пошук необхідної інформації в архівних установах щодо окремої сім'ї, яка проживала на певній території протягом кількох поколінь. Проведення генеалогічного дослідження потребує конкретної біографічної інформації: імена, прізвища та по батькові, місце, дата народження, місце проживання, здобутки відомих членів родини, життєдіяльність тощо. Як відомо, що повнота і чіткість відомостей – це гарантія вдалого пошуку необхідних даних даної особи. Спочатку знаходимо інформацію про батьків, а вже потім дізнаємося імена та по батькові батьків.

Аби знайти необхідну інформацію про інших членів родини (сестер та братів), необхідно уважно переглянути і проаналізувати записи рік за роком актових матеріалів про народження та смерті. Додатково переглянути історичні актові записи про, аби визначити рік народження та місце проживання, приналежності (приписки) батьків або дівочого прізвища матері подружжя. Щоб полегшити і пришвидшити пошук потрібно переглянути сімейні списки, записи у метричних книгах. За наведеними

даними в цих генеалогічних джерелах, можна знайти дані за датами народження та смерті, це надасть змогу уникнути повторного перегляду усіх архівних матеріалів, і допоможе знайти потрібні актові історичні записи за певний період часу. Для повної побудови родоводу надаються рекомендації, скласти генеалогічну анкету на кожну віднайдену людину в певному порядку.

Загалом дослідження будь якого родоводу це довготривалий процес, який має різний рівень факторів і залежить від багатьох чинників, в тому числі:

1. наявність стану та якості джерел в архівних установах та бібліотеках;
2. особливостей роботи державних установ;
3. типу інформації яку необхідно шукати в джерелах;
4. глибини пошуку;
5. певних обмежень в часі;
6. кількості та якості вихідних даних наданих дослідникам тощо.

Усе це може вплинути на результат дослідження, час і вартість послуг, якщо замовити. Сам по собі родовід – це результат генеалогічних досліджень, тобто дії, які спрямовані на загальний пошук і аналіз вивчення певних архівних джерел чи матеріалів, а потім впорядкування знайдених даних. Існують такі етапи дослідження роду, як: 1. Збір інформації; 2. Пошук джерел; 3. Дослідження джерел; 4. Систематизація даних; Результат дослідження. Починаючи проведення дослідження, варто зібрати усі наявні відомості про предків, нащадків та родичів (біографічні документи спогади, родинні фотографій і т.д.). За допомогою цих документів, ми зрозуміємо, куди саме, і в які архіви, музеї, бібліотеки, на які інтернет-ресурси спершу слід шукати.

Саме в цих установах та інституціях зберігаються необхідні генеалогічні джерела різного типу – від сімейних альбомів до інформаційних генеалогічних дерев, які допоможуть скласти біографії людей і загальне уявлення про їх походження. Окремим елементом архівних матеріалів є метричні книги і акти громадянського стану. Саме в них зберігаються необхідні відомості про народження. шлюб та смерть. Цікавими архівними матеріалами, в яких може зберігатися важлива необхідна інформація, яка містить у собі різні історико-

біографічні записи: сповідні розписи церков, ревізькі казки з переписом тих чи інших груп населення, посімейні списки, дані обліку військовозобов'язаних з різних епох тощо. Отже, саме вони дадуть нам змогу з'ясувати власне походження, національність і прослідкувати життєдіяльність роду. Результатом може стати отримання необхідної інформації про свій рід.

На основі цього можна дослідити генеалогічний архів письменників України, наприклад, Лесі Українки, яка була родом з Новгород-Волинська, Волинської губернії. Як відомо родовід Лариси Петрівни Косач тісно пов'язаний з родиною Драгоманових. Вона мала двоє братів і дві сестри. Її батько, Петро Антонович Косач, бую громадським діячем, юристом, українським меценатом і освітянином. Рід її батька бере своє коріння Герцеговини на Балканах, де ще в XIV ст. почали жити Косачі. Зрештою вони перебралися до Польщі, у містечко – Мглин, що на Чернігівщині. Отже, від XVII ст. родина Косачів почала вести свій родовід від «польської корони шляхтича» Петра Косича. Її мати, Ольга Петрівна Косач, має дівоче прізвище Драгоманова 1849-1930 рр., була відомою українською письменницею під псевдонімом Олена Пчілка, а також – фольклористкою, етнографинею, перекладачкою, меценаткою, публіцисткою тощо.

Вона народилася у м. Гадяч Полтавської губернії в родині українського дворянина Петра Якимовича Драгоманова. Сам рід Драгоманових бере початок з Гетьманщини. Її предками були на дипломатичній службу у гетьмана Богдана Хмельницького. Дядько Ольги Петрівни, Яків Драгоманов, помер на засланні в Сибірі. Початкову освіту здобула вдома за допомогою своєї матері Єлизавети Драгоманової (мала дівоче прізвисько – Цяцька), вчилася в зразковому пенсіоні шляхетних дівчат в Києві (1861–1866), мешкала у свого брата Михайла Драгоманова, який вплинув на її світогляд. Вийшла заміж за Петра Косача. Леся Українка мала старшого брата, Михайла Петровича Косача, який був фізиком, письменником, перекладачем, метеорологом і громадським діячем. Він був першою дитиною у Петра і Ольги Косач, зі свою молодшою сестрою, Лесею були друзями.

Слід зазначити, що Михайло Петрович одружився з Олександрою Євгеніною Судовщиковою, під літературним псевдонімом Грицько Григоренко. Подружжя народило доньку Євгенію, в родині її називали Еммою. Молодша Сестра Лесі Українки, Ольга Косач-Кривинюк, яка була лікаркою, письменницею, бібліографинею тощо, була третьою дитиною Петра і Ольги Косач. Після закінчення медичних курсів, вона вийшла заміж за Михайла Кривинюка – мали двоє дітей Михайла та Василя. Зберігала родинний архів.

Наступна сестра Лесі Українки – Оксана Петрівна Косач-Шимановська, була музиканткою, викладачкою французької мови і перекладачкою, четверта дина у батьків. Другий брат Лесі – Микола Петрович Косач, який був за фахом інженер-агроном, громадським діячем, комісаром і головою земської управи. Одружився з Наталією Дробишевою (Дробиш). Батьки мали сина Юрія – майбутнього поета, прозаїка, редактора тощо. Наймолодшою дитиною в родині Лесі Українки була Ізидора Петрівна Косач-Борисова – за фахам агроном, українська мемуаристка, почесний член Союзу українок Америки, член-кореспондент УВАН і т.д. Вважалася шостою дитиною батьків Петра і Ольги Косачів. Вона народила доньку – Ольгу (Олесю) Юріївну Сергіїв, у 1989–1991 рр. передала родинний архів на Україну.

Чоловік Лесі Українки – Климент Васильович Квітка, український фольклорист, правознавець, один із основоположників української музичної етнографії. Був родом з українського козацького роду, народився в селі Хмелів (нині Сумська область). У 1907 році одружився з Ларисою Петрівною Косач. Отже, на основі аналізу, можна створити родове дерево сім’ї Косачів і Драгоманових за допомогою генеалогічного інформаційного ресурсу FamilySearch. Family Search – це некомерційна генеалогічна організація, власником і спонсором якої є Церква Ісуса Христа Святих останніх днів. Організація має багату генеалогічну колекцію історичних записів, цифрових ресурсів і послуг онлайн, які покликані допомагати шукати людям своїх предків.

Це також веб-сайт, який містить у собі сукупність генеалогічних матеріалів різними мовами, надає доступ до величезних колекцій архівів та бібліотек як з України, так і з усього світу. Завдяки цьому сайту можна визначити скільки поколінь ми живемо, і на основі цього побудувати генеалогічне дерево. Створюючи власний цифровий родинний архів, можна і дослідити родовід письменника. На приклад, я на основі біографічних відомостей і фактів створила її родинне дерево у FamilySearch див рис 1.9 додаток К.

Борис Дмитрович Грінченко – відомий український письменник, перекладач, викладач, лексикограф, етнограф, його родовід і генеалогічний архів складається з батьків, дружини, доньки і дядька. Батько Бориса, Дмитро Якович Грінченко, був штабс-ротмістром царського війська, працьовитою людиною, чесною і освіченою людиною, дворянином. Його син не поділяв батьківських поглядів і великопанських прагнень. Якщо загалом сказати, то родовід Бориса Грінченка був дворянського роду по батьківській лінії.

Його мати, Поліксенія Миколаївна Грінченко, була дочкою полковника російської армії Літарєва. Вона була доброю, щиро і гуманною жінкою, дуже добре опікувалася великою родиною. Батьки мали п’ять дітей: Борис, Петро, Ганна, Любов і Аполлінарія. Родина добре знала українську мову, але розмовляла переважно російською. Дід письменника, Яків Грінченко, був сотником Сумського полку і мав звання потомственного дворянина. Одружився з двоюрідною сестрою письменника Г. Квітки-Основ’яненка і був у далеких родинних стосунках з художником І. Айвазовським. Борис Грінченко був родом з Вільхового Яру, що на Харківщині, звідти і взяв собі псевдонім Вільхівський. Зрештою батьки переїхали на хутір Кути (Долбино) під Харковом. Проаналізувавши рід Грінченка можна сказати, що він зростав у маленькій родині.

Борис Грінченко був одружений із Марією Миколаївною Грінченко, яка народилася у купецькій родині. Подружжя одружилося 10 лютого 1884 року. У селі Нижня Сироватка, що на Сумщині, батьки народили доньку Анастасію

Борисівну Грінченко. А також родина мала онука Володимира. Цілком відомо, що родина Грінченків у своїй домашній бібліотеці зберігали зібрання творів Альфонса Карра, Дюма-батька, Віктора Гюго, Альфреда да Віньї, Вальтера Скотта та ін. Саме ці письменники сприяли розвитку літературної особистості Бориса. На основі опрацьованих біографічних матеріалів можна створити його родинне дерево за допомогою ресурсу Ancestry.com.

Родинне дерево Грінченків можна візуалізувати за допомогою цифрових інструментів інформаційного ресурсу Ancestry.com див рис 2.1 додаток Л. Ancestry.com LLC – це американська комерційна генеалогічна компанія, яка базується в Лехі штаті Юта. Її вважаються найбільшою комерційною генеалогічною компанією в світі, яка містить у собі сукупність мереж генеалогічних та історичних записів і пов’язані між собою веб-сайти з генетичної генеалогії. Вона надає вільний доступ до понад 30 мільярдів історико-генеалогічних записів, які втричі перевищують показники 10 мільярдів за 2022 і 2018 роки. Ancestry.com надає платні послуги у відборі ДНК. Також вона має інші версії веб-сайтів для країн Європи: Австралія, Канада, Франція, Німеччина, Італія, Мексика, Швеція та Велика Британія.

Як вже зазначалося генеалогічний архів Пантелеймона Куліша походив з козацького роду. Його батько, Олександр Андрійович Куліш, був нащадком воронізького сотенного отамана Івана Куліша. Предки Олександра займали посади козацького війська, зрештою сотенного отамана. Мати Куліша, Катерина Іванівна, мала свій родовід від миргородського полковника Матвія Гладкого. Отже, вона була родом з Гладких, а її батько, Іван Гладкий – сотник. Якщо вірити історичним переказам родини Кулішів, то один з предків Куліша був кошовим отаманом Запорізької Січі, а миргородський полковник Матвій Гладкий, відіграв особливу роль у битві під Берестечком. Сам Пантелеймон Куліш народився 7 серпня 1819 року в селі Вороніж, Чернігівської губернії.

Родинне коріння Кулішів вражає, особливо якщо аналізувати покоління по материнській лінії, вони беруть давні історичні витоки козаків, це відображає вплив козацької старшини на формування історії України. Сучасна

людина може представити давній рід Куліша – його генеалогічне древо за допомогою спеціального ресурсу для пошуку нащадків – MyHeritage. MyHeritage – це соціальна мережа, яка має генеалогічний сайт, що дозволяє зареєстрованим користувачам створювати власні генеалогічні сайти, шукати предків, створювати родинні дерева за кольорами тощо. На основі власного акаунту було створено генеалогічне дерево Куліша див на рис 2.2 додаток М.

Якщо порівняти усі ці три ресурси, то можна виявити між ними певні відмінності. Різниця між цими цифровими генеалогічними ресурсами полягає у тому, що вони мають різну специфіку візуалізації родинного древа, результати генеалогічного дослідження можуть мати різні показники біографічних даних, в кожного з ресурсів своя подача біографічних даних, швидкість пошуку різна тощо. Family Search має багато функцій подання результатів пошуку і відрізняється від усіх інших тим, що знайти предка за роком народження, місцем і ПІБ або за номером ID предка, а також створити свій архів зі спогадів, розміщувати фотографії, виконувати завдання, а отже побудувати сімейний альбом. У родинному дереві показує детальну інформацію про особу.

Ancestry.com у порівнянні з FamilySearch має різницю у візуалізації та поданні результатів на генеалогічному дереві. Структура дерева повинна відповідати знайденим біографічним відомостям, кожну особу можна знайти на дереві і отримати необхідні біографічні дані як і у FamilySearch можна у рубрику «Спогади» розмістити сімейні фотографії, упорядкувати людей і відсканувати фото у застосунку. Ancestry.com має спеціальну функцію керування дерева, це дозволяє розширити пошук родини, налаштувати древо, тобто надати точну інформацію про нього і його можна завантажити у файлі Gedcom. Додаткова платна послуга замовлення ДНК.

На інформаційному ресурсі MyHeritage можна додатково дослідити особи за історичними записами онлайн, виявити певні збіги, зробити власне відкриття і замовити ДНК. В кожному з цих ресурсів можна додати до дерева близьких родичів і обрати мову. Також існує ще один генеалогічний

інформаційний ресурс – Київське генеалогічне товариство «Родослов». Воно вважається єдиним офіційним генеалогічним товариством по всій Україні. За допомогою цього ресурсу можна скласти родовід до 12 поколінь, а отже дослідити долю, відшукати архівні матеріали і перевірити національність. Але ці послуги на платній основі, потрібно залишити на сайті заявку. Вартість залежить від об'єму пошуку і його цінності.

2.3. Дослідження родинних архівів зарубіжних письменників в Європі

Кожен з нас – це унікальна особистість, усім нам хочеться знати хто ми і ким ми є насправді, хто наші предки, ким вони були. Пошук предків це дуже складний генеалогічний процес, який потребує багато часу і ресурсів. Наприклад, як в Україні, так і за кордоном, за останні роки завдяки сучасним цифровим інформаційним технологія і поширенню мережі Інтернет, а також завдяки колосальному прогресу в дослідженні ДНК, генеалогічні пошуки набувають усе більшої популярності. І завдяки цьому почав розвиватись великий бізнес із мільярдним оборотом на такі послуги. Крім того, відтворення певного родоводу зусиллями професійного генеалога на сьогодні коштує близько $1–20 тис. Багато людей з усього світу замовляють послуги генеалогічних служб. Як приклад, Північна Америка стала номером один по виявленню родинної історії.

Наразі пошук предків і родичів — завдання, яке потребує багато часу і терпіння. Як відомо, інформація зазвичай записана різними мовами в різних країнах, кордони яких постійно змінювалися. Багато даних та історичних записів знищено ще за часів воєн, конфліктів і в результаті цього відбулися культурні відмінності запису архівних персональних даних генеалогії особистості. Персональна інформація найкращих зарубіжних генеалогічних служб пошуку передусім спирається на джерела зарубіжних країн, адже вони залучають державні, церковні, біографічні, імміграційні та інші архівні установи.

Однією з живих сучасних лабораторій генеалогічних і водночас генетичних досліджень вважається Ісландія. Як відомо, на острові живе приблизно 332 тис. осіб, які є нащадками нечисленних кланів кельтів та вікінгів, які заселили ці землі ще на початку IX століття. Але, якщо подивитись на це з іншого боку, усі ісландці є спорідненими, інколи дуже сильно. Вважається, що вже понад тисячу років в «Islendingabok» («Книзі ісландців») науковці та генеалоги проводять історико-генеалогічний запис чергових поколінь жителів острова.

Ця технологія містить у собі докладну інформацію, яка створена 1997 р. інтернетної версії «Islendingabok» і охоплює дані понад 95% ісландців, які жили на острові ще від 1650 року. Науковці вважають, що новий метод генеалогічних досліджень – це генеалогічна генетика, що спирається на дослідження ДНК як невід'ємного елемента генеалогії як науки. Завдяки цьому методу можна знайти тих невідомих споріднених родичів по крові, які теж підпадали під генетичні дослідження і мали свої результати. Як доводять дослідження якщо застосувати цей метод в роботі, то ймовірно можна було б з'ясувати кровну спорідненість решти 5% жителів Ісландії, але науковці стверджують – точність складає 95%, яка цілком їх задовольняє.

Якщо повірити відомому гаслу генеалогічній організації Ancestry.com «Відкрий, що робить тебе унікальним», як глибше ми можемо зануритися у дослідження нашої родинної історії крізь архіви і онлайн-бази, то менш унікальними особистостями стаємо. Творець онлайн-версії «Islendingabok» – Карі Стефанссон, вирішив пошукати своїх нащадків одного зі своїх прапрадідів, який був народжений у 1829 році, і як виявилося, насправді він має 2,4 тис. живих родичів, серед яких були – його співробітники, близькі і знайомі тощо.

Слід зазначити, що зарубіжні генеалогічні архівні установи можуть бути дуже корисними для вивчення і проведення аналізу власного або тієї чи іншої відомої особистості родоводу, а особливо якщо нащадки проживали за межами

України. Існує кілька онлайн-ресурсів, які можуть допомогти знайти предка за кордоном:

1. FamilySearch;
2. Національні архіви та бібліотеки. Наприклад, Національний архів США, має колекцію документів з історичними фактами.
3. Спеціалізовані веб-сайти і бази даних: Ancestry.com, Findmypast;
4. Місцеві архіви;
5. Генеалогічні товариства.

Як показують статистичні дані, на сьогодні кількість людей, які бажають знайти своє родинне коріння, з кожним роком зростає, водночас як серед громадян Польщі, так і серед іноземців, які мігрують до країни. На сьогоднішній день по всій Європі та в Польщі, зокрема, зростає попит на пошук свого коріння, з метою цього з'явилися спеціальні фірми та організації, які надають відповідні платні послуги з пошуку власних коренів чи відомих постатей в архівах. Як відомо, ціна за такі послуги в середньому дорівнює приблизно від 5 тисяч злотих – це залежить від рівня складності процесу генеалогічного пошуку, за наявності біографічних документів, які надають підставу для подальшого пошуку певної інформації.

Можна провести пошук власного родинного коріння в архівах Польщі самостійно, без додаткової допомоги експертів. З метою проведення генеалогічного дослідження в країні створено багатофункціональні спеціальні сервіси, програми та бази документів, які надають таку можливість, усі вони вже доступні в онлайн форматі. Такими головними польськими генеалогічними сервісами вважаються:

1. Сервіс "Szukaj w Archiwach" – це найбільша польська онлайн-платформа, яка надає безкоштовний доступ до оцифрованих колекцій польських державних архівів та інших зарубіжних установ, а також до баз даних Єдиної системи архівної інформації і безкоштовне використання. Основна мета сервісу – зробити більш доступними біографічні та архівні матеріали доступними

онлайн для користувачів, які можуть переглянути не виходячи з дому.

2. Сервіс „Genealogia w Archiwach” – це онлайн-платформа, яка запущена ще у 2015 році державними архівами Торуня та Бидгощі, яка надає вільний доступ до відсканованих генеалогічних документів жителів Куявсько-Поморського воєводства Польщі за 1808-1900 рр. Сервіс містить понад мільйон історичних записів про акти народження, шлюбу та смерті, а також мельдункові книги (журнали з прописками) з 1837 року, і він дозволяє відшукати якісну інформацію за прізвищем, ім’ям, населеним пунктом тощо. Цей сервіс містить у собі важливі функції: джерело документів, охоплення, пошукова система, багатомовність та індексування.

Слід додати, що зареєстровані на цих сервісах користувачі мають можливість проіндексувати записи. Зовсім скоро можуть з’явитися додаткові функціональні можливості, які покликані ще більше спростити користування сайтом. Також слід сказати, що є додаткові ресурси, на яких також можна створити свій генеалогічний архів і розшукати предків в Польщі. Одним з яких є Е-картотека населення Познаня. За основу було взято спеціальні карти, які були створені міською владою у 1870-1931 роках. В цих картах міститься інформація про адреси, дати і місця проживання, народження, реєстрації шлюбів, а також про знамениті професії осіб, які прописані в місті Познань в ті роки. Усі особові справи розміщено в алфавітному порядку.

Це особливий веб-сайт на якому діє пошукова система, за допомогою якої можна знайти, пошукати і отримати вільний доступ до відсканованих документів, які стосуються шуканої особи. Польські архіви планують закінчити цей сайт в найближчому майбутньому. Якщо говорити про оцифровані копії документів актів цивільного стану, які розміщені на сайтах Державних архівів (Archiwum Państwowy) в різних містах Польщі:

1. в Щецині (документи міста та прилеглих територій);
2. в Ольштині (документи міста та прилеглих територій);

3. в Пшемишлі (документи міста та прилеглих територій).

Польські архіви мають свої метричні книги (так звані «Акти “забужанські” (zabużańskie)). Це метрики місцевих жителів, які жили на колишніх польських землях, які наразі є територіями інших держав. З 2013 року через веб-сайт Центрального архіву історичних записів «Archiwum Głównego Akt Dawnych» можна у відкритому доступі розглянути мертичні акти (метрики), які були складені в період 1590-1911 років на територіях, які були розташовані на Сході від сучасного кордону Польщі (яка наразі вважається територією України). Польські державні архіви з метою швидкого і доступнішого пошуку в архівних картотеках проводять роботи по індексуванню усіх старих метричних книг, актів цивільного стану і журналів з прописками (тобто мельдункових книг).

Роботи проводяться спільно з генеалогічними організаціями і асоціаціями. Пошук проводиться на основі індексів, який став найбільш популярним серед пошукових систем і є доступним на сайтах державних архівів Любліну, Плоцьку та Варшави, а також на інших веб-сайтах та генеалогічних служб і асоціацій. На сьогодні на веб-сайті державного архіву Любліна, було зібрано бази даних «Мешканців Любліну» (Mieszkańcy Lublina), яка містить у собі приблизно 130 тис. записів історичних документів. Наразі база даних є вже у вільному доступі і оновлюється згідно проіндекованих документів. Сайт державного архіву Варшави має доступ до метричних книг та журналів прописок (мельдункових книг) з тих областей, які діють у філіях архіву в Пултску, Гроджиску Мазовецькому та Ловичі.

Відомо, що у 2014 році сайт державного архіву у Замості (Zamość) запустив унікальну інтернет-базу «Населення Замостя» (Ludność Zamościa), яку було створено на основі «Реєстру постійного населення Замостя у 1932-1950 роках» jestr ludności stałej mieszkańców Zamościa za lata 1932-1950”). Це спеціальна пошукова система, завдяки якій можна здійснити релевантний пошук за прізвищами та роками, датами народження, що містять понад 30 тисяч біографічних записів.

Отже, на прикладі цього дослідження можна проаналізувати процес вивчення кровних спорідненостей між людьми на основі археологічних розкопок, що дозволяє нам виявити сукупність генеалогічних методик, які потім можна змоделювати за допомогою сучасних інформаційних технологій, генеалогічних баз даних тощо, при цьому якщо ми звернемося до архівних документів, біографічних відомостей особистості чи історичних записів в метричних книгах. Однак ті, хто на сьогоднішній день прагнуть дослідити історію свого родоводу, все ж стикається з труднощами пошуку.

На відміну від українських сусідів поляків, які сприймають історію свого роду як найбільшу цінність польського народу, український народ лише на початку вивчення родоводу давніх часів. Як відомо, історія українського народу складається з кількох хвиль масової еміграції. Якщо розглядати історичні факти як джерело вивчення роду, то в ті часи українці шукали кращої долі, землі, роботи або свободи, вони емігрували і переселялися на інші території світу. Деякі українці переселялися та емігрували на малозаселені, в той період часу, території Канади, Сполучених Штатів, Сибіру, Бразилії та Аргентини тощо.

Крім того, деякі українські емігранти змогли утворити сталі громади, які при цьому зберегли свою ідентичність до сьогоднішнього дня, але чиїсь нащадки досі підтримують контакти з родичами в Україні, навіть знаходячись в іншому куточку світу, хоча більшість українців вже втратила другому-третьому поколінні усі родинні зв’язки, які пов’язували їхні родини зі Старим краєм, залишаються у сімейних спогадах чи в альбомі. На сьогодні мільйони людей, які мають -ук, -юк, -ко, -енко, -ський та -ів наприкінці власного прізвища, живуть в усьому світі, навіть не усвідомлюючи чи не вважаючи за потрібне усвідомити своє родинне коріння. За статистикою десятки тисяч українських сімей мають історії про далеких родичів, які емігрували за океан і назавжди зникли.

Зазвичай українці емігрували до Сполучених Штатів Америки та Канади. Деякі з українських родин змирилися з втратою частини родинної

крові — і вже в наступному поколінні, біографічні відомості про предків за океаном також назавжди підуть у забуття. Але є і ті, хто тільки розпочинає важкий шлях пошуку своїх нащадків чи навіть досліджує родинні архіви відомих зарубіжних письменників. Існує кілька порад, аби віднайти своїх предків за океаном: 1. Слухати старших. 2. Шукати сімейні артефакти. 3. Шукати в архівах. 4. Шукати в газетах. 5. Соціальні мережі. 6. Запастися терпінням. 7. Усвідомити причини пошуку. Найкращий спосіб пошуку – це знати свої родинні реліквії, які допоможуть дізнатися ким були наші предки.

Варто розглянути родинні архіви видатних польських письменників Миколая Рея і Анни Антоніни Реймонд Купчинської. Відомий польський письменник, поет-мораліст і релігійний полеміст початку 16 століття епохи Відродження, він належав до кальвіністського табору, а також він був музикантом і був родом з Реїв. Народився 4 лютого 1505 року в селищі Журавно, він один з перших польських письменників заклав підвалини провідних родів і основних жанрів польської літератури. Як кажуть дослідники, що Миколай був правнуком Нагловіца та Шумського, судді земського та ловчого краківського Яна Рея. Ян Рей – це дрібного шляхтича Станіслава Рея і його другої дружини Барбари Гербурт (з Фульштина і сестри львівського підкоморія Пйотра Гербурта-Одновського, вдови Якуба Клюша (Клюса), Яна (Івана) Журавінського.

Його батько осів у Галичині за сприяння знайомого родича — львівського архієпископа Яна Вонтробки зі Стшеліць. Перша дружина батька – Анна з Немчина (Niemczyn). Стверджують, що 27 травня 1513 батько зі своїм братом Пйотром Реєм оформили поділ спадку батьків. Дружина Миколи Рея, Зофія Коснувна. Мав вісім дітей. Його син Миколай – ротмістр та його дружина, Дорота Глібович, донька віленського воєводи Івана Глібовича. Другий син, Кшиштоф, який був люблінським стольником і кальвіністом. Анджей, дідич Наґловиць, Сьленчина та Окші і його дружина – Катажина Дембінська. Донька Анна, була дружиною холмського ловчого Мацея Угровецького.

Друга дочка Рея, Дорота — дружина Юрія Чаплича родом з Гориня. Богуміла — дружина Вавжинця Пйотровського із Загриня і ще дві доньки – Ельжбета і Барбара. Помер 5 жовтня 1569 року у місті Рейовець, що на східній Польщі, Корона Королівства Польського. Мав свою власність при житті від короля, заснувавши місто Окша на території Творува. А ще пізніше викупив від Творовських інші території Творува. На основі цих біографічних даних можна скласти загальне генеалогічне дерево з кількох гілок (поколінь), які між собою переплітаються і розповідають унікальну історію кожної з родин.

Анна Антоніна Реймонд Купчинська – польська письменниця, яка народилася 14 січня 1838 року у Łaszew, Wieluń County, Łódź Voivodeship, Польща. Її родовід складається з її батьків, чоловіка, п’яти сестер, восьми доньок і одного сина. Її батько, Купчинський Петро (Piotr Kupczyński), народився 29 червня 1809 Łaszew, Wieluń County, Łódź Voivodeship, Poland (Польща). Мав двох синів – Paweł Kupiec та Ewa Kupiec, дружину – Julianna Kupczyńska і мав багато доньок – Anna Antonina Reymont ; Ludwik Kupczyński ; Franciszek Kupczyński ; Marcianna Jędrzejczyk ; Antoni Kupczyńsk та інші. Мав шість братів – Szymon Kupczyński ; Maciej Kupiec ; Marcin Kupiec ; Marianna Kupiec та Katarzyna Kupiec, один з яких – неповнорідний брат Franciszek Kupiec.

Katarzyna Jakimowicz, була дружиною Konstanty Jakimowicz, "Kostuś". Була дочкою Józef Rejment і Anna Antonina Reymont, сестра Aniela Kozłowska; Franciszek Rejment; Marianna Barbara Rejment; Marianna Jakimowicz і Władysław Reymont. Слід додати, Анна Антоніна Реймонд мала ще багато доньок – Aniela Kozłowska, Franciszek Rejment, Marianna Barbara Rejment і Marianna Jakimowicz. Сестра Marcianna Jędrzejczyk і її братів – Ludwik Kupczyński, Franciszek Kupczyński, Antoni Kupczyński і Tomasz Kupczyński.

Усі з них мали своїх дітей і чоловіків, що на гілках перепліталися з її родинною історію на родинному дереві. ЇЇ чоловік, Józef Rejment (Rejment vel Bancerek), мав двох синів – Walenty Rejment та Gertruda Rejment. Брат Andrzej Walentyn Rejment, MRIANNA SIKORSKA, Ignacy Rejment, "Ignac", Katarzyna

Karwasińska та Agnieszka Rejment vel Balcerek та ін. Вона померла 28 вересня 1890 (52) у Warsaw, Warszawa, Masovian Voivodeship, Poland (Польща). Якщо коротко сказати, то родинний архів письменниці дуже великий і складається з багатьох кровних родичів, які в свою чергу мають свої родини і власних предків. Усі вони мають свою історію, походження, національність, рід діяльності тощо. Родовід можна дослідити за архівними записами, біографічними документами, Інтернет-джерелами, генеалогічними пошуковими ресурсами тощо.

На сьогоднішній день суспільство з усього світу може шукати своїх предків не виходячи з дому за допомогою Інтернет-ресурсів. Проводячи власне генеалогічне дослідження користувач в пошуках якісної інформації може звернутися не лише до архівних інституцій, а й до генеалогічних форумів чи профільних груп в соцмережах. Надається детальний перелік корисних ресурсів: 1. Український Генеалогічний Форум (УГФ); 2. Національний банк репресованих; 3. Pra.in.ua (база мешканців території Україні 1650–1920 років) тощо. Також можна використати перелік якісних онлайн-ресурсів для пошуків родичів-емігрантів за кордон:

1. National Archives of Australia — національний архів Австралії. Тут зібрано списки пасажирів, які прибули на континент в період 1898–1972 роках;
2. The Statue of Liberty-Ellis Island Foundation — це американська генеалогічна організація зі збереження Статуї Свободи. На сайті можна пошукати списки пасажирів-емігрантів, які висадилися в Нью-Йорку;
3. Canada.ca — офіційний сайт уряду Канади. Саме тут можна знайти необхідні дані з канадських портів Галіфакс, Нова Шотландія, Монреаль і Квебек, Сент-Джон, Нью-Брансвік (в різні періоди часу 1608-1935 роках) та ін.

Також можна звернутися до метричних баз зарубіжних державних архівів, це дозволяє проаналізувати більше інформації про членів родини.

Висновки до ІІ розділу

На завершення слід сказати, що наразі архівні установи з різних областей оцифровують генеалогічні документи, з метою збереження родинної спадщини. Одним з таких процесів є діджиталізація метричних книг. Діджиталізація метричних книг – це процес створення цифрових копій історико-культурних, архівних та генеалогічних документів, які містять історичні записи про народження, місце народження, шлюб, смерть тощо. Загалом, оцифрування родинної спадщини – це кропіткий процес перетворення на цифровий формат сімейних фотографій, альбомів, біографічних документів, а також аудіо та відеоматеріалів.

Саме це допоможе зберегти велику кількість рідкісних та цінних документів від руйнування в катастрофічних ситуаціях і зробити їх більш доступними та зручними для користування на загал громадськості. Таким чином, сам процес оцифрування родинних документів включає: 1. Збір матеріалів. 2. Підготовка, тобто очищення документації від пилу і бруду. 3. Оцифрування документів різного формату: фотографії, відео і аудіоматеріали, альбоми і т.д. 4. Обробка. 5. Збереження. 6. Організація. 7. Поширення. Це сприятиме збереженню історії будь якої родини для наступних поколінь, так як це важливий крок до захисту архівних документів від руйнування.

Результатом аналізу є те, що архівами, компаніями та організаціями розробляються генеалогічні бази даних і ресурси, на яких можна побудувати родинні дерева відомих діячів культури України та Європи. На цих ресурсах можна порахувати кількість поколінь, визначити походження і національність, дослідити діяльність особи тощо.

Варто зазначити, що громадяни України та Польщі почали активно використовувати генеалогічні ресурси у пошуку свої предків, родичів і нащадків. Швидкий пошук, доступність у відкритому доступі і захист даних – основа надійного ресурсу.

РОЗДІЛ ІІІ. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДОСТУПУ ДО ГЕНЕАЛОГІЧНИХ АРХІВІВ

3.1. Міжнародний досвід польських та американських архівів

В сучасному інформаційному суспільстві стало популярним і престижним відшукати власний рід, а також здійснювати пошуки в історичних глибинах свого родинного коріння. Люди, які мають бажання знати не лише правдиву історію своєї країни, Батьківщини, села або міста, цікаво знати звідки пішли предки на цій землі, яка дала початок їхньому родові, а й хто були наші нащадки, батьки і прадіди, важливо глибоко проникнути вглиб свого роду і вивчити його з самого початку, а це дуже складний процес пошуку.

Як було зазначено вище, якнайчастіше такі зацікавлення та інтереси втілюються у наукових статтях, а інколи в книгах про історію і життя тієї чи іншої родини, наприклад відомих діячів культури. Крім того, з'являється багато наукових праць, напрацювань довідкового і мемуарного характеру, що присвячені відомим і маловідомим, а часом і пересічним родинам як в Україні, так і за кордоном. Варто розглянути міжнародний досвід польських та американських архівів, як вони здійснюють генеалогічний пошук даних, які цифрові інструменти для цього використовують і як це впливає на попит використання цих ресурсів в роботі під час проведення генеалогічного дослідження чи побудови родинного древа. Як показує багатовіковий зв'язок Польщі та України, що містить у собі наявність в українських громадян польського коріння.

Досить близькими по крові можуть бути найближчі родичі (батьки, брати і сестри, дідусі та бабусі) або навіть далекі предки, які наразі проживають у Польщі. Достовірної інформації можна дізнатися про наявність живих або загиблих членів сім'ї за кордоном допоможе пошук якісної інформації в архівних установах. Процес може виявитися не таким легким, як здавалося б на перший погляд, оскільки нам доводиться обробляти великий обсяг даних і подавати запити до багатьох інституцій.

По-перше, потрібно почати пошук в архівних Польщі, адже нам потрібно знайти максимум необхідної інформації про представників минулих поколінь родини даної особи. Наприклад, в багатьох будинках сина чи доньки, або батьків зберігаються старовинні свідоцтва про народження і укладення шлюбу, сімейні фотоальбоми, щоденники, а також інші документи, які дозволяють нам проаналізувати хронологічний відрізок та територіальну прив'язку з життя певної особистості. По-друге, потрібно відібрати архівні бази даних.

Існує кілька польських сервісів, про яких вже зазначалося раніше, саме вони дають максимальну кількість інформації такі, як:

1. Szukaj w Archiwach;
2. Genealogia w Archiwach;
3. e-kartoteka;
4. Акти «забужанські»;
5. Pradziad;
6. Мешканці Любліна (Mieszkańcy Lublina).

Також слід зазначити, що державні архіви Польщі мають власні офіційні портали і веб-сторінки, на яких є опція пошуку близьких людей. Визначаю ключові принципи в роботі з архівними матеріалами є:

1. Використання відомостей не лише з РАГСів та парафій, але й також з церковних архівних інституцій;
2. Територіальна та групова приналежність – пошук архівів Польщі потрібно виконувати з урахуванням того, де мешкали предки відповідно до біографічних документів;
3. Використання лише перевірених сайтів для пошуку польського коріння;
4. Подача запитів в режимі офлайн – не скрізь є єдині бази даних, які можна подивитися на телефоні чи на ПК. Якщо скласти сімейне дерево, яке пов'язане з пошуком та візуалізації родинної спадщини, яке необхідне для карти поляка, але складання та відправлення заяв краще довірити професіоналам, бо тут потрібні певні навички.

Можна виділити два варіанти, як знайти предків у Польщі – самостійний пошук та залучення фахівців в галузі генеалогії. Другий варіант є найзручнішим і швидким, результатом цього є позитивні відгуки клієнтів компанії, яка спеціалізується на генеалогічному пошуку. Для родинного пошуку в багатьох польських архівах знадобляться такі архівні документи:

1. Свідоцтво про народження предка, де в графі «національність» чітко зазначено «поляк»;
2. Паспорт, військовий квиток, документи, які можуть мати офіційний характер і на них є печатка і підпис уповноваженої особи. Обов'язково в документі має бути запис «поляк»;
3. Запис про зміну громадянського стану;
4. Підтвердження про проходження служби в армії. У цьому документі обов'язково має вказуватися інформація про національність;
5. Диплом чи атестат з польського навчального закладу;
6. Будь-які виписки і документи, пов'язані з арештами, судом, репресіями;
7. Підтвердження того, що особа брала участь у виборах в польські органи державної влади.

Як стверджують деякі дослідники: «Дослідження родоводів окремих родин може створити нові можливості для огляду традиційних історичних проблем». Слід сказати, що сучасні біографи вважають, що будь яку особистість варто розглядати на тлі доби. Насамперед додатково варто розглянути громадську діяльність постаті і приватне життя, адже туди може входити внутрішній духовний світ особистості. В цьому випадку родинні стосунки стають для нас важливим елементом для характеристики певних вчинків досліджуваної особистості, надають нам змогу проаналізувати формування її світогляду. Популярність генеалогії за кордоном з року в рік набуває масштабних обертів. Варто зауважити, що це може стосуватися не лише наукових студій генеалогічної тематики, але й набувати ширшого інтересу пересічних громадян будь якої країни до історії власного родоводу.

Якщо говорити про міжнародний досвід американських архівів по генеалогічному пошуку, то вони використовують більш міграційні способи пошуку. Наприклад, українці в Торонто шукають свою рідню, а американські організації і компанії не можуть знайти – слід почати самостійний пошук, канадські генеалогічні організації пропонують кілька варіантів пошуку:

1. Чим більше фактів, тим легший пошук. Потрібно скласти список імен, дат та історичних фактів про особистостей, яких ми шукаємо. Приблизна дата приїзду в Канаду може стати першою величезною зачіпкою і потягнути подальший ланцюжок, точний маршрут відображатиме інші близькі факти;

Цікавим і сучасним інформаційним ресурсом родинного пошуку – Immigration Records, його варто застосувати, якщо ми шукаємо по архівним установам. На жаль, в цьому плані є і погана новина, яка полягає в тому, що до 1865 таких історичних і біографічних записів не вели, а вже після вели, але звертаючи увагу на погодні умови: евакуація кораблів, які застрягали в льодах, а порти взимку були закриті, тому людей перенаправляли в інше місце. На зміну маршрутів між США та Канадою, коли люди могли мати квитки лише в одне місце, приїхати і висадитися на берег, а отже вони могли отримати певний запис в іншому місці і доїхати вже не кораблем в Канаду, а кораблем в США або потягом в Канаду і т.д. Варто додати, що якщо був присутній наявний факт, що потяг перетнув кордон з Америкою, то це слід перевірити через ресурс the Border Crossing Records, тобто через архівні установи США.

2. Бази даних – соцмережі та пошук в Google. Якщо ваші родичі або близькі переїхали наприкінці XX чи у XXI столітті, їх пошук можна почати з онлайн формату. На сьогодні у Канаді великою популярністю люди користується професійною соцмережею LinkedIn. Якщо брати до уваги, наприклад, Facebook, Twitter чи Instagram люди можуть створювати ніки чи скорочені імена, а на LinkedIn більшість під своїми справжніми, це також можна назвати науковими комунікаціями.

Канадські дослідники радять перевірити локальні групи українців. Українцям можна подивитися серед членів родини або написати окремий пост-оголошення, яких людей шукаємо, що ми про них знаємо і які факти з життя нас цікавлять. Крім того, ми можемо перевірити відомі україномовні агрегатори публічних записів, там можуть бути номери телефонів, вік тощо. Як відомо, компанія Record Finder надає коротку версію власного пошуку на безкоштовній основі. «У Канаді серйозніші за українські закони про захист персональних даних і публічність контактів. Якщо людина задалася метою загубитися або просто не веде активне життя онлайн, інформація про неї буде виключно у спеціальних служб і державних органів. Цілком можлива ситуація, що родичі є, але контакт із ними встановити можна тільки через людей, що знають їх у реальному світі та особисто» [70].

3. Перевірка баз даних на всіх рівнях реєстрації. На сьогоднішній день Канада має чотири види записів, які можуть нам допомогти відшукати певну особу такі, як: Census Records (переписи населення, до 1851 їх вели фрагментарно), Immigration (імміграційні записи про приїзд), Naturalization (отримання статусу громадян Канади) та Military Records (військові реєстрації). Всі чотири вищезазначені записи діляться також на федеральні (всеканадські) та провінційні (окремих територій), їх слід перевіряти усі в певній послідовності, тому що переписи населення велися систематично не відразу, а особливо на початку XX століття.

Існують кілька сучасних канадських інформаційних баз даних, з метою швидкого генеалогічного пошуку: Library and Archives Canada – Ukrainians, Library and Archives Canada - Ancestors Search, Library and Archives Canada - Naturalization Lists, Canadian Virtual War Memorial та Canadian Geographical Names Database. Усі ці бази між собою різні, на них можна детально знайти різноманітну інформацію про міграцію українців в Канаду, їхнє походження, громадський стан, шлюб, володіння землею тощо.

4. Збір базової інформації про місця, регулярні адреси та зміна прізвищ людей з родини. Варто перевіряти бази місцевих генеалогічних товариств, спілок і компаній у штатах, невелечкому селищі, місті чи навіть в окремих районах міста, це може бути церква, університет або школа, якщо відомо про діяльність особистості. Варто розглянути, як приклад, сучасну базу, яка дозволяє максимально дослідити рід діяльності. У Торонто ця база має назву «TONI» (The Ontario Name Index).

Бази даних складають переважно волонтерні товариства, вони досліджують і переписують інформацію з надгробних плит, спираючись на списки приходу в церквах, картотеки дітей у школах і родин у лікарнях – все це є результатом пошуку та аналізу опрацювання генеалогічної бази даних. Також слід звернути увагу на те, що такі бази є вказівниками на основні біографічні матеріали, а не збіркою певної архівної інформації на кожну окрему людину чи родину. Генеалогічне товариство Онтаріо (англійською The Ontario Genealogical Society), яке насамперед діє під назвою «Предки Онтаріо», ще з початку 2019 року.

Вважається найбільшою організацією, яке займається дослідженнями родинної історії в Онтаріо, Канада. Крім того, воно засноване в 1961 році як благодійна корпорація. Як відомо з Інтернет джерел, Товариство ще до 2020 року піднялося на новий щабель і має 30 місцевих локальних відділень, які розподілені по всьому окрузі Онтаріо, мають п’ять груп за класифікацією спеціальних інтересів. Генеалогічне товариство має три основні цілі діяльності: 1. Сприяти генеалогічним дослідженням. 2. Встановити головні стандарти до генеалогічної досконалості шляхом заохочення та навчання ефективними методами дослідження. 3. Надати послугу тим, чиї предки, нащадки, родичі і батьки мають генетичне походження з Онтаріо, має вільний доступ до знань, різноманітності використання та повноти генеалогічних ресурсів в Онтаріо. Все це допомагає компанії надати певну допомогу мешканцям у пошуку своїх родичів, а також навчитися досліджувати.

Окрім цього, професійні генеалогічні спеціалісти з усієї провінції Канади рекомендують користуватися членством ресурсу Генеалогічного товариства Онтаріо. Аби виконати запити користувачів щодо допомоги тим, хто шукає власне родинне коріння, члени цього Товариства беруть участь в різноманітних заходах, таких як:

1. Проведення регулярних зустрічей філій у кожному районі Онтаріо за участю експертів-доповідачів та панельних дискусій, на які запрошується широке коло громадськості. Загалом теми доповідей не обмежуються дослідженнями Онтаріо, а охоплюють увесь світ;
2. Організація генеалогічних семінарів, майстер-класів, виставок, презентацій, автобусних поїздок тощо по всьому Онтаріо;
3. Пошук, порятунок та збереження історичних документів;
4. Діджиталізація документів та їх доступність онлайн;
5. Транскрибування та індексування рукописних документів;
6. Виступи з оприлюдненням урядових та інших історичних документів для усієї громадськості і тд.

На веб-сайті The Ontario Genealogical Society можна знайти посилання на додаткові бази даних і регулярні безкоштовні вебінари, але англійською мовою, а саме про алгоритми пошуку провінції Онтаріо, беручи до уваги її багату історію, міграційні хвилі та розселення. Цей веб-сайт дозволяє здійснити самостійний пошук предка, самоосвіта, знайти ресурси для дослідження, почитати журнал, газети, спецвипуски, а також стати членом товариства, пожертвувати, взяти участь у волонтерстві, пошукати інформацію по різним філіям OGS Онтаріо, сайт можна роздивитися на рис 2.3 додаток Н. А ще можна їхньому сайті знайти багато генеалогічних публікацій. Варто сказати, що Товариство кожен рік випускає щоквартальне видання під назвою «Сім'ї». Більшість його відділень також регулярно випускають сучасні інформаційні бюлетені. Крім того, Генеалогічне товариство Онтаріо підтримує зусилля спеціалістів-генеалогів та істориків Онтаріо, видаючи та

продаючи книги, які їх цікавлять. За 2012 рік, Товариство опублікувало близько 140 книг.

Крім того, в Торонто є українська команда – Toronto Ukrainian Genealogical Group (TUGG), які, як відомо, фізично знаходяться в Інституті Святого Володимира, що на Spadina Avenue. Вони мають на сайті вкладку Researching your family. Steps to take пропонує кілька порад для результативної роботи з архівними установами. 5. Якщо родичі були з активістів, потрібно перевірити колекції державних документів. Кажуть, що у січні 2019 року злилися два великі канадські архівні проєкти, які утворили відкриту для публічності базу інформації, що налічує більше ніж 60 мільйонів сторінок про історію Канади, застосовуючи в роботі монографії, листування та медіа початку XX століття.

У Канаді існує ще одна генеалогічна пошукова база даних – Canadiana & Heritage. На цій базі можна пошукати за іменами, подіями, ключовими словами, гаслами тощо. Наприклад, якщо родичі або предки були політичними діячами, активістами канадської громади, вченими, лікарями або прославилися в інших сферах професійної діяльності, при цьому є високі шанси віднайти про них більше інформації з енциклопедичної бази даних Canadiana або Heritage Canadiana. Варто взяти до уваги, що генеалогічний пошук і варіанти написання імен і прізвищ — це вагомий фактор для успішних пошуків у майбутньому. Варто спробувати використати усі можливі та прийняті в родині варіації написання. Особливо, якщо певна родина походить з громади українців з Польщі.

Якщо казати про пошук предків у США, то слід звернути увагу на унікальну базу даних на острові Елліс. Досить цінною базою даних музею іммігрантів, вважається саме на острові Елліс. Насправді тут колись було місце, куди прибували кораблі з усієї Європи. Як відомо з Інтернет джерел, на острові перевіряли здоров’я прибулих з усіх куточків світу. Може повести відшукати потрібну інформацію про зниклих родичів. Наразі будь які факти можуть зберігатися в колекції Музею імміграції на острові Елліс та Нью-

Йорку. Також для точного пошуку можна скористатися сайтом даних іммігрантів: Www.libertyellisfoundation.org/passeng.

Наступний сайт, який потрібно розглянути – це веб-сайт Www.gjenvick.com. Він має сукупність даних про списки пасажирів періоду 1880-1950 рр. Слід додати, що пошук предків не завжди може мати позитивні наслідки. Він може забрати багато часу, ресурсів, тому слід на сьогоднішній використовувати у власному дослідженні сучасні цифрові технології. Одне з фото українських емігрантів періоду 1902-1914 років є результатом пошуку дослідників генеалогів див. рис 2.4 додаток П. Відомо, що у 1960, 1970 і 1980 роках більшість українських родин виїхали до США, з метою кращої долі. Одні з них поїхали з метою отримати заробіток, а інші – з політичних причин. Багато з їхніх родичів, що залишилися на території України можуть їх розшукати в Сполучених Штатах Америки або в Канаді. З двох основних причин – встановлення родинних зв'язків чи для пошуку майна. Насамперед воно могло залишитися після їхньої смерті.

На сьогоднішній день можна перевірити чи шукана особистість ще жива на різноманітних американських веб-сайтах, такі як: один з таких є сайт Ancestry.com – www.ancestry.com, чи, наприклад, RootsWeb.com – www.RootsWeb.com. Слід розглянути сам процес роботи на сайті, що спочатку на першій сторінці www.RootsWeb.com ми вказуємо ім'я та прізвище особи, яку шукаємо. Потім ми натискаємо «пошук». Зрештою, з'явиться повний перелік баз даних, на яких комп'ютер відшукав ім'я родича. Основна база, яка буде нас цікавити – «Social Security Death Index». Це така база даних, яка зберігається в США. Адміністрація соціального забезпечення, що містить дані про людей, які померли вже після 1962 року.

По-перше, база даних містить ім'я родича – або когось, хто має таке саме ім'я. Використовуючи додаткову базу SSDI можна дізнатися про місце і рік смерті, а також її останнє місце проживання, але без надання точної адреси проживання, лише район і штат. На жаль, інші дані можуть бути не доступними для всіх користувачів мережі Інтернет. По-друге, додаткові дані є

лише на платній основі. Загалом підписка на ці веб-сайти залежить від великого обсягу доступу до пошукових баз даних.

База даних SSDI містить у собі понад 75 мільйонів імен, в основному це перші записи з 1930-х років. Але, на жаль, лише з 1960-х років є дані, які зберігаються в спеціальних базах даних, можна вважати більш надійними та повними. Незважаючи на те, що головний Закон про створення системи соціального забезпечення був прийнятий лише у 1935 році. Система комп'ютерної реєстрації смертей була створена вже після 1962 року. Також SSDI може містити повну біографічну інформацію про важливі дані даної людини. Отже, це може бути: номери соціального страхування, дата випуску, умови їх видачі, дата народження, дата смерті тощо.

У загальному розумінні, можна розробити власну генеалогічну систему пошуку – це велика інформаційна система, яка допомагає нам знайти якісну інформацію про своїх предків і побудувати родовід у вигляді родинного дерева. Як в усьому світі, так і в Україні існує декілька способів провести генеалогічний пошук. Найпоширенішими з них є пошук в архівах та застосування цифрових інформаційних інструментів. На додачу до всього вищесказаного, для дослідження власного родоводу в різних країнах світу існує безліч різноманітних генеалогічних баз даних і ресурсів. Але не всі з них є доступними, а кілька з них є загальнодоступними, інші ж можуть вимагати платної реєстрації чи доступ через партнерські організації, компанії.

Таким чином, можна привести кілька з цих популярних ресурсів світу:

1. FamilySearch;
2. Ancestry;
3. MyHeritage;
4. Findmypast;
5. Geneanet;
6. RootsMagic;
7. Genopro.

Усі ці ресурси дуже різні і мають різноманітні функції пошуку. Різниця між ними полягає в організації пошукових процесів, бо в кожній країні своя специфіка побудови генеалогічного дерева і проведення дослідження.

3.2. Родинне дерево як засіб популяризації історико-культурної спадщини

У сучасному світі родинне дерево постає перед нами як елемент мистецтва та науковий метод збереження історико-культурної спадщини. Крім того, сімейне дерево – це проста графічна схема, яка відображає тісний зв'язок між поколіннями і членами родини. Українське суспільство частково знає своїх предків, і особливо це стосується членів родини видатних українських діячів культури. На сьогоднішній день проблематика генеалогічних досліджень, побудови генеалогічного дерева є досить актуальною, особливо у перспективі реалізації проєктів бібліотек, музеїв та архівів. Один з українських дизайнерів, а саме – А. Кудін вважає, що більшість пострадянських країн мають складну історію власного минулого. З точки зору біографій, багато українських родин втрачають своє коріння, мають поламані долі і йдуть у забуття.

За допомогою генеалогічного методу і вивчення родоводів видатних українських родин було проаналізовано кілька генеалогічних дерев відомих письменників. У дослідженні було застосовано описовий метод для дослідження родинних дерев Косачів та Франків. Дизайн генеалогічних дерев має вигляд вишиванки, так як це символ українського народу. Рід Івана Франка походить від прізвища Якова-коваля. Для Івана Франка українська вишиванка стала символом його національної особистості та ідентичності в суспільстві. Водночас чоловіча вишиванка, містить у собі елемент українського національного устрою, який письменник носив з європейським костюмом у повсякденному житті.

Леся Українка також відома не тільки своїми творчими здібностями, а й елегантним стилем. Вона полюбляла носити українське вбрання, особливо

Леся захоплювалася вишивкою. З 9 років маленька письменниця створила власну вишивку на татовій сорочці. Вона вишивала різноманітні рушники, сорочки й продовжувала традицію своєї матері – Олени Пчілки-Косач, яка популяризувала національні орнаменти по всьому світу, запроваджуючи традиційну українську моду.

Проєкт, який досліджується, був започаткований у 2020 р. Проєкт є результатом співпраці ГО «Всесвітній день вишиванки» та бібліотеки ім. В. А. Симоненка для дітей Централізованої бібліотечної системи Голосіївського району, до якої було залучено історико-меморіальні музеї. «Проєкт «Видатні українські родини» – це серія постерів про родини, які стали фундаментом української нації, культури та науки» [13]. Наразі постери є у вільному доступі, з їхньою допомогою можна робити дослідження або вивчення біографії наших улюблених діячів.

У період карантину організатори до Дня Вишиванки ініціювали День Родоводу, так як під час карантину були заборонені усілякі масові заходи. Основна ідея проєкту – присвята видатним українським родинам, які кілька поколінь поспіль робили значний вклад у розвиток держави. Мета проєкту полягає у тому, щоб привернути увагу українців в інформаційному просторі до того, що будь який український рід є маленькою частинкою коріння, з якого бере початок зростання України. Варто додати, що також до реалізації проєкту було залучено науковців, істориків, дослідників та краєзнавців, з метою допомогти професіонально розповісти про велику кількість видатних український родин. Крім того, вже досліджено та викладено у мережу Інтернет постери українських родоводів Лесі Українки, Івана Франка, Миколи Лисенка, Михайла Грушевського, Соломії Крушельницької та Богдана Лепкого.

Слід розглянути два постера організаторів Дня Вишиванки головних зразків родинних дерев Косачів та Франків рис. 2.5 додаток Р і 2.6 додаток С . Розглянемо родовід Лесі Українки, який складається з батька, матері, трьох сестер, брата, трьох дядьків, одного прадіда тощо. Проаналізувавши родовід Івана Франка, можна сказати, що він складається з батьків, чотирьох дітей,

дружини, двох онуків і правнуків та ін. Отже, родинні дерева письменників у порівнянні з іншими діячами культури та науки, мають багату генеалогічну історію свого родоводу. В майбутньому планується створення нового проєкту про родину Грінченків. Цей постер буде створено на основі опрацювання інформаційних ресурсів.

У дослідженні слід розглянути способи оформлення дерева роду і які наразі є проєкти, аби залучити громадськість до популяризації українського роду. Передусім варто сказати, що оформлення дерева роду – це не тільки унікальний спосіб збереження родинної інформації про себе і своїх предків, а й чудова можливість візуалізації сімейної історії як елемент родинного дерева. На сьогодні існує декілька найпопулярніших схем для створення родоводу, кожна з них має свої особливості і переваги. Ми розглянемо і проаналізуємо основні типи генеалогічних дерев та їхні характеристики, і практичні аспекти дизайнерського оформлення.

1. Горизонтальне родинне дерево.

Горизонтальна схема родинного дерева чудово може підійти для рівномірного розподілу інформації між членами родини. Ця модель містить у собі: 1. Усі члени родини розташовуються по горизонтальних лініях. 2. Родинні зв’язки і шлюби позначені стрілками чи лініями. 3. Біля кожного з членів родини вказуються імена, дати народження, професії та інші біографічні дані. Ця модель ідеально підходить для зображення широких родинних зв’язків, наприклад, родинне дерево Івана Франка налічує близько 10 поколінь.

2. Низхідне дерево роду.

Цей тип оформлення генеалогічного дерева починається з однієї центральної головної фігури – найдавнішого відомого нащадка, якого ми знайшли в процесі проведення генеалогічного дослідження. Крім того, гілки цього дерева розходяться вниз, демонструючи інших нащадків і предків. Додатково надається інформація про окремих членів родини, наприклад, у вигляді фотографій чи документів. Слід додати, що на такому форматі зручно

буде зосередитися на одному з родоначальників та його спадкоємцях, якщо ми розглянемо таку структуру, на прикладі родоводу Пантелеймона Куліша.

3. Поколінний розпис.

Це специфічна форма оформлення родоводу, де вся родинна інформація записується у вигляді послідовного списку поколінь. Усі покоління можуть розміщуватися вертикально – від предків до нащадків. У цій формі використовуються чіткі вертикальні лінії для позначення певних родинних зв'язків. Поколінний розпис зручний для компактних родинних дерев із невеликою кількістю членів, на прикладі родинного дерева Грінченків.

4. Кругова схема.

Слід сказати, що кругова схема має вигляд концентричних кіл пов'язаних між собою із центральною фігурою в середині – це може бути родоначальник, від якого розходяться гілки. Структура кругової моделі має центральний елемент, навколо якого розміщуються допоміжні кільця або еліпси, які позначають певне покоління роду. Стрілки або лінії з'єднують усіх членів родини. Ця схема може чудово підійти для візуалізації невеликого родоводу. Варто розглянути як зразок родинне дерево Анни Антоніни Реймонд.

Генеалогічні дослідники виокремлюють поради для дослідження та оформлення:

1. Розширення дерева. Можливість дослідити до 5-7 поколінь, охоплюючи різні типи гілок як по-батьківській, так і по-материнській лінії;
2. Інформаційна база. Спосіб дослідити архівні установи, метричні книги і розпитування родичів, що дозволить нам зібрати максимум даних;
3. Креативність оформлення. Можна додавати герби, фотографії, рукописи, біографічні документи, унікальні ілюстрації тощо, аби створити дерево більш персоналізованим і унікальним. Адже це може покращити стилістику родинного дерева, зробленого за допомогою сучасних цифрових ресурсів.

Наприклад, компанія «Family Tree» пропонує різноманітні професійні послуги з дослідження роду і дизайнерське оформлення генеалогічних дерев. Вони працюють з різними форматами:

1. Дизайнерські дерева. Розробка унікальних проєктів, які враховують запити користувачів;
2. Використання сучасного дизайну, яке гармонійно доповнює інтер'єр;
3. Класичні схеми. Простота і чіткість для відображення великої кількості інформації;
4. Усі дані підтверджуються копіями архівних і біографічних документів;
5. Креативні рішення;
6. Застосування сучасних інформаційних цифрових технологій, такі як інтерактивні таблиці або електронні родоводи.

Загалом, дослідження генеалогії та оформлення генеалогічного дерева дозволяє:

1. Зберегти історію власної родини для майбутніх поколінь;
2. Краще зрозуміти свої корені, знайти предків, встановити та побудувати родинні зв'язки;
3. Отримати загальну і якісну інформацію про походження роду;
4. Передати знання про предків і нащадків у спадок дітям та онукам.

Відомо, що в Україні 20 червня було запущено найбільшу сучасну онлайн-базу мешканців країни – Pra.in.ua, яка дозволяє відстежити власний родовід між 1650 і 1920 роками. Наразі сайт надає можливість не тільки уточнити дані про своїх родичів, предків і нащадків, але й дозволяє побудувати генеалогічне дерево своєї сім'ї. Станом на червень 2017 року база проєкту налічує близько 2,5 мільйони осіб. За статистикою передбачається, що до початку 2018 року вона збільшиться до 3 мільйонів, а в 2019 — сягне понад 4 мільйонів.

Слід сказати, що доступ до бази є безкоштовним, а всі витрати, які йдуть на створення веб-порталу, його адміністрування, технічну підтримку та Інтернет наповнення здійснюються тільки за рахунок пожертвувань з боку

користувачів сайту. Цей веб-сайт надає можливість зареєструватися і створити власний акаунт, після цього будь який користувач зможе створити власне генеалогічне дерево. Розробники кажуть, що основною перевагою ресурсу там є чудово сформований і відфільтрований контент про українських жителів. Загалом, це можуть бути не тільки українці, а й поляки та представники інших національностей, які жили на території України у період 1650–1920 років.

Слід розглянути оформлення генеалогічного дерева в електронному варіанті як елемент сучасного генеалогічного дослідження. Електронне генеалогічне дерево представляє собою сукупність даних про членів родини з окремих гілок, представлених на сучасних інформаційних генеалогічних ресурсах. Додатково слід зазначити, що для створення родинного дерева в електронному форматі можна застосувати у власному генеалогічному дослідженні онлайн-сервіси, наприклад, FamilySearch для створення загального і спільного дерева чи за допомогою Інтернет-платформ на кшталт MyHeritage, які можуть запропонувати нам можливості розширеного пошуку у вільному доступі і аналізу ДНК, або використати спеціальні програми чи бази даних для ПК. Також розглянемо українські онлайн-ресурси, такі як Pra.in.ua та інші, які надають можливості доступу до баз даних для побудови загального родоводу.

Слід розглянути основні онлайн-ресурси для побудови і оформлення родинного дерева, про які вже йшлося раніше:

1. FamilySearch дозволяє будувати генеалогічне дерево і знаходити нову більш якісну інформацію про предків, що є частиною найбільшого спільного дерева онлайн;
2. MyHeritage може запропонувати як сучасний цифровий інструмент для оформлення сімейного дерева, так і додаткові функції, які включають аналіз ДНК і пошук споріднених членів родини;
3. Pra.in.ua – це новітній український онлайн-ресурс, який налічує велику кількість баз даних про мешканців України, і який дозволяє

безкоштовно дізнатися про власний рід та побудувати загальне генеалогічне дерево.

Якщо взяти до уваги програмне забезпечення для ПК, то це може бути Family Tree Builder (MyHeritage) – додаток від компанії MyHeritage для комп'ютерів, який надає змогу створити розширені родинні дерева з різноманітними функціями за запитами користувачів.

Варто проаналізувати основні кроки щодо побудови родинного дерева. Щоб створити генеалогічне древо, спочатку потрібно визначити його тип, а їх існує кілька видів, наприклад, генеалогічне, дерево рішень, дерево-проблема чи дерево у ландшафтному дизайні, а потім слід дотримуватись наступних кроків для вашого конкретного типу:

1. Збір інформації. Варто розпитати свої родичів, близьких та знайомих про імена свої предків, які в них були прізвища, дата народження і смерті та інші відомі дані;
2. Вибрати інструмент. Слід скористатися онлайн-платформою або програмою, яка б відповідала вашим потребам і запитам, на прикладі безкоштовного ресурсу FamilySearch або платного MyHeritage;
3. Побудова дерева. Введення інформації про родичів чи предків, створюючи загальні родинні зв'язки між поколіннями, розпочинаючи від себе і рухаючись до предків або нащадків;
4. Пошук в архівах. Для вільного пошуку глибшої і якісної інформації можна використати інформаційні ресурси українських архівів, а також цифрові описи, які містяться на їхніх веб-сайтах у вільному доступі.

Загалом створення і оформлення генеалогічного дерева потребує часу та ресурсів, а також знання себе і своїх родичів. Також для створення родинного дерева знадобиться розширення родинних зв’язків, це може бути не лише близькі родичі, а й знайомі батьків чи нащадків. За додатковою інформацією слід звернутися до архівних установ. Саме там можна знайти історичні записи,

підтвердження народження певної особи чи смерті. А також там можна відшукати акти про шлюб, військовий чин, національність тощо. Тож будь яка інформація є важливою для створення сімейного дерева. Для кожного типу дерева є свої правила оформлення і створення дизайну. Що ж стосується дослідження родоводу відомих особистостей, то там слід шукати біографічні матеріали, епістолярну спадщину, літературні видання, наукові праці та ін.

Дизайн генеалогічного дерева представляє собою візуальне оформлення у вигляді схеми певного роду, яка показує зв'язки між поколіннями, імена, дати та місця, при цьому застосовуючи горизонтальні або вертикальні схеми, стрілки чи лінії для позначення родинних зв'язків. Для створення такого дизайну важливо дотримуватись таких правил:

1. Визначити тип дерева (висхідне чи низхідне);
2. Зібрати необхідні дані з перевірених джерел;
3. Обрати офлайн чи онлайн формати;
4. Оформлення дерева, для більшої привабливості та наочності можна додати до нього фотографії та інші деталі.

Для створення яскравого дизайну для оформлення родинного дерева можна використовувати безліч онлайн-платформ, програм і генеалогічних конструкторів. Одним з таких конструкторів є Canva. Конструктор родинного дерева від Canva дозволяє наочно і більш точно продемонструвати історію власної родини. Крім того, за допомогою цього конструктора можна легко створити візуальну схему із сотнями персоналізованих шаблонів, з метою задокументувати власний родовід усього за кілька кліків.

Слід розглянути кілька основних функції конструктора родинного дерева:

1. Містить у собі понад 20 професійних типів діаграм;
2. Професійно розробляє яскраві шаблони для прискорення робочого процесу;
3. Просто і швидко візуалізує дані без складного програмного забезпечення, яке треба вивчати;

4. За допомогою конструктора Canva можна публікувати і завантажуйте генеалогічні дерева з високою роздільною здатністю та діліться ними у соцмережах;
5. Можна легко вмонтувати родинні дерева в презентації, звіти чи інші матеріали;
6. Має прості цифрові інструменти з можливістю перетягування розроблено для тих, хто не знає як створити красивий дизайн.

Покроково розглянемо створення дизайну родинного дерева: 1. Обрати один із сотень дизайнерських шаблонів або почати створювати власний дизайн. 2. Миттєво можна додавати власні зображення або обрати зображення з запропонованої бібліотеки. 3. Перетягнути зображення на обраний шаблон. 4. Налаштувати кольори, шрифти й зображення, поки воно не буде виглядати з власними запитами. 5. Потрібно завантажити його в один клік у будь-якому форматі для необхідного друку (JPEG, PNG або PDF). Цей конструктор надає можливості дізнаватися історії власної родини, використовувати безкоштовний редактор зображень, створювати унікальні дизайни, співпрацювати з власною родиною, легко зберігати дизайни і працювати над ними з будь яких пристроїв.

Також слід розглянути цікаву генеалогічну програму створення дерева. Зацікавлення сімейною історією та інтерес до свого походження або іншої певної особи, дає можливість проаналізувати за допомогою програмного забезпечення Agelong Tree «Дерево Життя», його також можна використати для складання генеалогічної карти чи історії родини за допомогою простої у застосуванні ілюстративної та інформативної онлайн-програми. Agelong Tree надасть можливість створити власне родинне древо, додавши інформацію про близьких родичів, їх вікову групу, дату народження і смерті, місце проживання тощо, з метою створення сімейної історії на комп’ютері.

Додаткові переваги полягають у змістовній статистиці звітів та можливостях експорту. Дерево має містити 40 осіб, тоді воно буде безкоштовним. Основними перевагами програмного забезпечення – створення

української локалізації, зручний інтерфейс, простота, зручна систематизація персональних даних і має розумну платну версію. Недоліки – відсутня українська версія веб-сайту програми лише англійською, складність з наочністю великих генеалогічних дерев, має платні шаблони дерев з якісним дизайном. Містить 22 мови. Досить сучасним ресурсом по створенню генеалогічних дерев є Legacy Family Tree. Він представляє собою професійний повнофункціональний програмний продукт для побудови родинних дерев.

Legacy Family Tree характеризується простотою у використанні, з широкими можливостями управління базами даних, зміни, друку та спільним використанням родів. Сам ресурс є безкоштовним, але має певні обмеження – не можна створювати дерева, які налічують понад чотирьох поколінь родів. Інтерфейс користувача має досить просту будову та інтуїтивно зрозумілий, що може забезпечити легкий і вільний доступ до усіх програмних функцій, але відсутня версія українською мовою, лише англійською. Не виникає труднощів з веденням даних для різного роду осіб, а отже користувачеві необхідно заповнити усі пусті поля.

По-перше, форма введення необхідних індивідуальних даних має спеціальні вікна для зазначення основної інформації про певну особистість, а також задля введення необмеженої кількості зображень, подій і фактів тощо. По-друге, має зручний модуль управління даними, яку програма пропонує як інструмент створення суміжних дерев – Legacy Charting. За його допомогою користувач матиме можливість створювати родоводи і додавати зображення до кожного члена родини, розміщених на дереві. Крім того, присутня навігація по родинним зв’язкам, за допомогою застосування родоводів та сімейних переглядових екранів доволі є простою, а сама програма може застосовувати цю інформацію, з метою створення ряду звітів, які можуть містити таблиці предків та графічне зображення статусу відносин, фамільні зведення та діаграми.

Слід додати, що ця програма може включати форми перелисних листів і книги з історії утворення родини. Більшість з цих звітів мають можливість

додати фотографії. Ці можливість значно полегшують проведення генеалогічних досліджень та можуть бути використані в іншій роботі. Коротко кажучи, Legacy Family Tree – це сучасна генеалогічна програма, яка надає колосальні можливості створення родинного дерева, при цьому аналізуючи родовід. Переваги – дуже зручний ресурс, має безкоштовну редакцію і багатофункціональність, а недоліками є відсутність української мови лише англійською і обмеження кількості поколінь.

3.3. Розробка проєктів генеалогічної та архівної спадщини

На сьогоднішній день багато архівних установ України та світу розробляють генеалогічні проєкти щодо оцифрування, захисту і збереження архівної та сімейної спадщини родин видатних діячів, які перебувають в складних умовах. Поняття «генеалогічні проєкти» означає проєкти з дослідження родоводів та історії певної родини, яке включає процес збору та аналізу історичних документів, а також свідчення і утворення родинної історії на основі фактів чи родоводу. Варто сказати, що вони допомагають нам встановити походження роду, родинні зв’язки та розкрити сутність історії предків та нащадків, вони ще можуть бути як елемент самостійного проведення дослідження або можуть утворюватися за допомогою сучасних інформаційних ресурсів та професійних компаній.

Слід виділити основні типи генеалогічних проєктів такі, як:

1. Самостійні дослідження. Самостійний збір інформації з доступних інтернет-джерел чи паперових документів, а також з архівних установ;
2. Професійні дослідження. Звернення до спеціалізованих професійних компаній чи організацій з питань генеалогії. Вони проводять генеалогічну експертизу і дослідження з визначення родоводу на основі історичних фактів, біографічні документи та свідчення для створення генеалогічного древа;

3. Онлайн-платформи. Застосування в роботі цифрових генеалогічних ресурсів, які надають вільний доступ до мільярдів біографічних та історичних записів та створення спільного родинного дерева для загального пошуку нащадків.

За допомогою цих проєктів можна дослідити родовід відомих діячів культури, зібрати історичні дані, побудувати родинну історію онлайн, вивчити минуле нащадків, пізнати себе та своїх батьків, розкрити цікаві історії, знайти власних предків та нащадків, зберегти родинні зв'язків тощо.

Розглянемо українські архівні установи, які вже розробили сучасні цифрові генеалогічні проєкти. «Інститут археології як сучасна наукова установа активно впроваджує цифрові технології, створює цифрові архіви. Прикладом такої діяльності є цифровий проєкт «Цифрове сховище пам'яті. Архів Хведора Вовка (1847–1918)»» [35]. Звернемо увагу на те, що під час реалізації цього проєкту був оцифрований архів відомого антрополога, етнографа і археолога кінця XIX – початку XX ст. Федора Вовка, і його було поширено на загал громадськості у вільному доступі на веб-сайті цифрового архіву. Варто, зауважити, що архів має дуже велику цінність для українського народу, адже в ньому зберігаються унікальні фотографії кінця XIX – початку XX ст. зроблені науковцями й дослідниками.

Цифрова колекція вміщує в себе негативи, листування, науковий доробок Федора Вовка і біографічні документи див рис. 2.7 додаток Т. На веб-сайт завантажено понад 5 ГБ фотоматеріалів, які згруповані у 14 категорій. Колекція налічує більше ніж 100 ключових об'єктів. У межах проєкту було представлено особовий фонд Федора Вовка, який зберігається в Інституті археології НАН України. Презентація проєкту «Цифрове сховище пам'яті. Архів Хведора Вовка (1847–1918)» відбулася у 2020 р. на сайті https://vovk.archive.iananu.com/.

«Проєкт відбувся за участі міжнародних партнерів: Віденського музею народознавства (Volkskundemuseum Wien), Photoinstitut Bonartes (Відень), ERSTE Stiftung Foundation (Відень). Особливу вдячність організатори

висловлюють натхненнику проєкту – історику Мартіну Роде, який створив цей задум і довів до реалізації у співпраці із завідувачкою архіву Олександрою Бузько» [54]. Під час виконання проєкту зроблено багато: оцифровано більшу частину безмежно цікавого фонду, фотографії та негативи на склі перекладені у нові чудові архівні бокси і конверти. Є цікаві археологічні знахідки, про що науковці і дослідники пишуть у своїх наукових працях і розповідають на всеукраїнських конференціях. Отже, на сайті вже розміщено багато цікавого з фонду Хведора Вовка.

Структура інформаційного ресурсу складається з 4 розділів, такі як: Про Хведора Вовка – біографічні документи (184 документів), портрети та інші фотографії (215 фото); Наукове надбання – археологія (1361 документів та фотографій), етнографія (2000 і більше зображень), антропологія (2000 і більше документів та об’єктів); Епістолярна спадщина – листи від Михайла Грушевського (281 документів), листи від Миколи Біляшівського (187), листи від родини Мортільє (60); Колекція негативів на склі – подорожі Європою (181), Іконографічна виставка XI Археологічного з’їзду (17), Археологія. Мізинська стоянка (35 об’єктів), як показано одну з колекцій негативів на склі на рис. 2.8 додаток У.

Проаналізувавши сайт, можна сказати, що фонди Архіву археології містять цінні документи з життя та діяльності Хведора Вовка, його цікаву археологічну спадщину, вбивають внесок, який він зробив в українську археологію. Другим прикладом платформи цифрових проєктів Інститутом археології НАН України є електронний архів Сергія Гамченка, який був реалізований за підтримки Українського культурного фонду. Варто розглянути коротку біографічну довідку про Сергія Гамченка, див рис 2.9 додаток Ф. Гамченко Сергій Свиридович (1860–1932) – відомий український археолог, пам’яткоохоронець, військовий, музеєзнавець. Він поєднував військову службу з науковою діяльністю. Гамченко близько 50 років досліджував стародавню історію, археологічні пам’ятки, а також ініціював заходи з охорони історико археологічної справи на території України.

Мета проєкту – подбати про захист та збереження документів одного із найстаріших фондів Архіву, оцифрувавши їх і подавши на сучасному веб-ресурсі. Результатом стали якісно відскановані, детально підписані, описані та представлені на візуально привабливому веб-контенті документи фонду археолога Сергія Гамченка (1860–1932). Як зазначено в інформації про проєкт на сайті Інституту археології: «Сам паперовий фонд було перекладено працівниками із старих папок до нових архівних боксів із чеського безкислотного картону. Таким чином робітники архіву Інституту археології подбали про один із найстаріших фондів Архіву, водночас полегшивши до нього доступ. Над проєктом працювало близько 40 осіб, які зробили детальні описи фонду, представлені на сайті архівної установи» [73].

Структура електронного ресурсу включає наступні розділи: Про Гамченка – біографічні документи (25 матеріалів), записні книжки (397 нотатків); Документи з діяльності – Українська / Всеукраїнська академія наук (16 матеріалів), Всеукраїнський археологічний комітет (50 і більше документів), Археологічні з’їзди та конференції (75 документів), секція наукових робітників (53 документів), Секція археології науково-дослідної кафедри географії та антропології (6), Музеї та музейництво – музейництво (500 і більше документів), матеріали діяльності археологічного відділу Волинського науково дослідного музею (400 і більше списків), Епістолярна спадщина – листи до Сергія Гамченка (300 і більше листів), чернетки листів Сергія Гамченка (60 листів), Регіони – Східна Волинь (понад 300 документів), Східне Поділля (понад 50 матеріалів), Подніпров’я (70 листів).

Фінська затока (0), Басейни річок – басейн р. Горині (132 об’єкти), басейн Середньої течії р. Случ (40), басейн Середньої течії р. Тетерів (400), басейн річки Уж (50), Адміністративні одиниці – Київ. Садиба Трубецьких (60), Дніпрогесівська археологічна експедиція (50), Ізюмська округа Харківської губернії (20), Шевченківська округа Київської губернії (34), Тульчинська округа Подільської губернії (0), Шепетівська округа Волинської губернії (209), Пам’ятки – Маслівський могильник (50), Могильний некрополь

(209), Могильник в урочищі Грем'яче (0), Войцехівський могильник (0), Немирівське городище (200), Доба – кам'яна (понад 1000 артефактів), енеоліт (більше 500), бронза (600), залізний вік (800 і більше).

Середньовіччя (4000 і більше), ранньомодерна (понад 300), Методика – методика та методологія археологічних досліджень (понад 500 рукописів), Документи інших осіб та організацій – документи Іполита Зборовського (більше 60 документів), документи про археологічні дослідження Північного Причорномор'я (20), колекції вирізки з газет за 1904–1913 рр. (0), вирізки з журналів «Нива» за 1904 1913 рр. (47), Про Житомир – матеріали до історії та археології Житомира (більше 400 матеріалів) див. рис 3.1 додаток Х.

Надбання приваблює на сайті цифрового архіву Сергія Гамченка, можемо впевнено сказати, що його фонд містить багату історичну спадщину. Архів продовжує наповнюватися. Слід визначити, що цифровий проєкт архіву призначений широкій цільовій аудиторії: дослідникам, науковцям, археологам, студентам, викладачам історії та всім бажаючим досліджувати історію археології України тощо. Інститут археології НАН України зробив кропітку і складну роботу з оцифрування великої кількості текстових документів, фотографій та негативів на склі з оприлюдненням усіх цих матеріалів у вільному доступі.

Цифрові архіви, що презентують наукову спадщину видатних українських археологів – Федора Вовка та Сергія Гамченка, поповнюють свої фонди в цифровому вигляді цікавими документами видатних діячів історії археології України. Також вони сприяють популяризації видатних постатей науки, про які ми не знаємо. На сьогодні Інститут археології приділив увагу дослідженню нових цифрових архівів Віктора Петра Платоновича і Марії Вязьмітіної. Таким чином, дослідження цих проєктів дають нам можливість краще вивчити постать, проаналізувати характеристики пошуку і зазначити на скільки сучасними є дані інформаційні ресурси.

Слід додати, що цифрові проєкти Інституту археології НАНУ можуть в майбутньому зберегти фотоскарби України і за допомогою веб-сайтів проєкту

користувачі зможуть детально ознайомитися з біографічними та архівними матеріалами видатних вчених-археологів, проаналізувати історії їхніх родин, ознайомитися з епістолярною спадщиною, отримати якісну і важливу інформацію про цих видатних особистостей тощо. Цей проєкт базується на фізичних матеріалах, які зберігаються в цьому архіві, зокрема це понад тисячі фотографій з особистих архівів українських вчених-археологів, які ніколи раніше не були оцифровані. Крім того варто розглянути нові цифрові проєкти, які стали частиною оцифрування подальшого надбання науковців-археологів.

Наразі відомо, що оцифровано архів видатного українського науковця завдяки підтримці Українського культурного фонду. Науковий архів ІА НАН України зміг відсканувати і описати особистий фонд археолога та історика Віктора Петрова 29 вересня 2024 року див на рис 3.2 додаток Ц. Цілком відомо, що його вдова Софія Зерова передала частину наукової частини фонду Віктора Петрова до Інституту археології ще після смерті українського науковця у 1969 році. До його 130-річчя організовано виставку у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (ЦДАМЛМ). Архівні матеріали подано за тематичною класифікацією і розподілені за 19-ма категоріями з анотаціями:

1. Біографічний блок «Про Віктора Петрова (Домонтовича)»: біографічні документи, портрети та інші фотографії, справа про захист дисертації (від Олександри Бузько і Ярослава Володарець-Урбанович);
2. Блок «Археологія» за категоріями: Поля поховань (від Наталії Абашиної і Олега Петраускаса), Косанівський могильник (від Олега Петраускаса), Кераміка і керамічне виробництво (від Валентини Корпусової), Негативи на склі, Тіра і невідомі досі фото Віктора Петрова та ін.;
3. Блок «Історія. Етнографія. Фольклористика. Мовознавство» за категоріями: Феодалізм в Київській Русі, Прусська граматика, Фольклористика;

4. Блок «Епістолярна спадщина» за категоріями: Листи від Олександра Бодянського, Листи від Федота Філіна;
5. Окремо – блок про вченого: Бібліографічний покажчик друкованих творів В.П.Петрова, Бібліографічний покажчик досліджень життя і творчості В.П. Петрова (Домонтовича), Віктор Петров та його архів.

Одну з колекцій особистого архіву показано на рис. 3.3 додаток Ш. І є ще один архів, який науковці з Інституту археології змогли оцифрувати за останній рік – особистий архів Марії Вязьмітіної.

Вязьмітіна Марія Іванівна – директорка Наукової бібліотеки архітектури СРСР (нині має назву – Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В. Г. Заболотного), діяч бібліотечної справи, науковець-археолог, сходознавець. Вона займалася систематизацією, упорядкуванням і передачею до профільних архівних інституцій цінної документаційної спадщини Олексія та Михайла Новицьких. Марія походила з родини дрібного службовця. Її батько служив у маєтку державного діяча, дипломата і графа М. П. Ігнатьєва, а згодом у Києві почав працювати головним касиром Річфлоту, а мати була домашньою вчителькою в родині Ігнатьєвих. Свій особистий архів ще за років життя передав Науковому архіву Інституту НАН України, який було оцифровано у 2024 році див рис 3.4 додаток Щ.

Веб-сайт складається з 4 блоків і 5 окремий блок:

1. Блок 1. Листування Періоду Роботи в ЮТАКЕ за категоріями: Листування з Марією новицькою, Листи від Михаїла Массона та Галіни Пугаченкової, Листування з Всеволодом Зуммером;
2. Блок 2. Фотографії: Пейзажі, люди, Стара Ніса, артефакти, розкопи, Ашгабатський Музей, землетрус і архітектурні Аналогії;
3. Блок 3. Щоденники, креслення, конспекти: Польові щоденники, нотатки, конспекти, креслення і замальовки;
4. Блок 4. Статті: Фрагмент Теракотової Плити із зображенням Парфянських воїнів, опубліковані статті Марії Вязьмітіної про

Роботу в ЮТАКЕ, деякі статті Міхаїла Массона та Галіни Пугаченкової про Роботу в ЮТАКЕ;

5. Блок 5. Про Вязьмітіну: Марія Вязьмітіна та її архів, Марія Вязьмітіна: Археологічна експедиція у Парфію, публікації Марії Вязьмітіної, публікації про Марію Вязьмітіну, опис «Нісійської Колекції» Марії Вязьмітіної.

Варто розглянути одну з колекцій особового архіву Марії Вязьмітіної на рис 3.5 додаток Ю. Усі ці колекції розкривають сутність діяльності і походження науковиці, а також її зв'язки з іншими археологами.

Крім того, потрібно розглянути проєкти архівних установ з інших областей України та за кордоном. Наприклад, Державний архів Івано-Франківської області у співпраці з американською корпорацією FamilySearch International (США) реалізують спільний проєкт з оцифрування колекції метричних книг церков, костелів, синагог Станіславського воєводства, Актів громадського стану, судових документів та справ, домових книг та інших архівних документів. Відомо, що в межах Меморандуму про співробітництво з корпорацією FamilySearch International (США) у 2024 році було підписана близько 17 договорів з державними архівами України, які передбачають діджиталізацію документів генеалогічного характеру.

Варто взяти до уваги польський проєкт «OSA» – це безкоштовний цифровий інструмент, який призначений для опису, обміну та пошуку архівних колекцій онлайн. Відомо, що він розпочав своє функціонування ще з 24 січня 2020 року. Цей проєкт адаптований для людей без архівних знань, а заснований на загальних стандартах Міжнародної ради архівів. Усі охочі зможуть додавати на веб-сайт свої документи, фото, аудіо записи, спогади, листівки тощо. Проте архівні матеріали мають стосуватись лише території Польщі (а також, територій сусідніх її держав, які в свій час входили до складу Польщі). Мова сайту проєкту – польська. Аби додати необхідні документи чи фотографії до проєкту, потрібно здійснити реєстрацію на цьому сайті.

На сайті існує декілька видів пошуку:

Звичайний та з додаванням необхідних даних, тобто критеріїв:

1. Документи із ключовим словом «Україна»;
2. Документи з міста Луцька;
3. Документи з міста Тернополя.

А також на цьому сайті можна знайти багато офіційних документів, які містять певну інформацію про мешканців тогочасної України. Існує багато генеалогічних проєктів щодо збереження родинної спадщини та пошуку своїх предків за допомогою інформаційних ресурсів.

На сьогоднішій день існує спеціалізований онлайн-архів усноісторичних та візуальних джерел «Жива історія», який містить у собі перетин двох елементів гуманітаристики і сучасних цифрових технологій у сфері digital humanities. Як відомо з історичних джерел, «Живу історію» розроблено на початку 2022 року у співпраці з українськими проєктами «Локальна історія», Центру досліджень українсько-польсько-словацького пограниччя та Гуманітарного факультету Українського Католицького університету за сприяння Вічного фонду «Броди-Лев» і Вічного фонду імені Тиміша та Ґеновефи Шевчуків.

На порталі «Жива історія» у вільному доступі подано частину колекцій із зібраних впродовж кільканадцяти років усноісторичних свідчень та візуальних джерел від початку 1900-х до 2022 року. Окрім цього, онлайн-платформа складається з трьох основних розділів: очевидців, фототеки та мапи, які об’єднані між собою спільною інформаційною системою багаторівневого пошуку, яке дозволяє нам працювати з безліччю баз даних на трьох головних та взаємопоєднаних рівнях: географічний, хронологічний та тематичний як на високому державному рівні.

Представлені на веб-порталі інтерв’ю зі старожилами та візуальні джерела з родинних архівів створюють унікальний комплекс історичних об’єктів нематеріальної культурної спадщини. Наприклад, аудіовізуальні та фотодокументи, а отже почути раніше непочуті голоси з минулого і побачити

обличчя відомих постатей з минулого – це не лише головна функція статичної фіксації української культурної спадщини, щоб її зберегти і захистити. А й це її перенаправлення на моделювання інклюзивної політики національної пам'яті, а також сформування ідентичності української нації та можливість переосмислити суспільне бачення і зберегти історико-культурну пам'ять українських сімей. Цей проєкт зародився у місті Львів. На прикладі однієї з колекцій цифрового проєкту, можна розглянути фотографію «Відкриття пам'ятника на могилі Івана Франка на рис 3.6 додаток Я. Роздивляючись фотографію на сайті, можна побачити дату створення, оцифрування, місце зберігання тощо.

Слід розглянути наступний Інтернет-проєкт, який з'явився в Україні у 2017 році з мапою поширення прізвищ RIDNI.org від генеалогічного товариства «Рідні». Цей проєкт дозволяє нам відстежити розселення прізвищ на карті всієї України. Як розповів один з представників проєкту В'ячеслав Бутенко, що: «Ресурс замислювався передусім як помічник для власних генеалогічних досліджень». Інші автори і розробники також надихалися подібними сучасними цифровими ресурсами, котрі наразі працюють за кордоном. В'ячеслав Бутенко багато років займається генеалогією, і цей цифровий інструмент знадобився як елемент професійних діяльності. Цей ресурс був створений за європейськими аналогами.

Насамперед проєкт «Рідні» стартували 9 травня. За декілька днів проєкт отримав понад тисячі поширень у соцмережі Facebook. Станом на 17 травня інтернет-сторінку відвідало близько 120 тисяч осіб. Якщо казати про базу мешканців України, то розробники застосовують для ресурсу повністю власну базу даних з різних джерел відкритих даних у вільному доступі. Наразі такі бази актуальні за статистикою в основному на 2009 рік. Слід додати, що в Україні подібні бази з персональними даними захищені спеціальним законодавством – але їх можна з легкістю відшукати на кількох піратських сайтах. Сучасні технології для цієї онлайн-карти обирались найпростіші (Yii framework) і найдоступніші (opensource, OpenStreetMap).

Висновки до ІІІ розділу

Отже, як показав міжнародний досвід польських та канадських архівів, розробляється велика кількість різноманітних генеалогічних програм, ресурсів і проєктів, які в майбутньому допоможуть нам зберегти та захистити родинну спадщину і відшукати власних предків. За статистикою за останні роки все більше і більше зростає кількість людей, які воліють зміцнити родинні зв'язки, знайти власне коріння і побудувати генеалогічне дерево. Така тенденція є характерною як в зарубіжних країнах, так і в Україні.

Слід зазначити, що зарубіжними державними архівами було створено і реалізовано масштабний проєкт, який має назву «Narodowe Archiwum Cyfrowe». На веб-сайті проєкту «Narodowe Archiwum Cyfrowe» вже розміщені такі колекції:

1. Близько15 мільйонів фотодокументів від 1840-х років до сьогодення;
2. Понад 40 тисяч аудіовізуальних документів за 1889-2008 рр.;
3. Більше ніж 2,4 тис. кінодокументів з 1928-1993 роки;

З часом родинне дерево набуло статусу засобу популяризації, тому що має елемент візуалізації і детальний структурований опис родоводу на основі історичних фактів та біографічних документів. З легкістю можна використовувати цифрові інструменти для представлення генеалогічного древа онлайн. Розробка дизайну дерева залежить від запитів користувача і запропонованих варіантів конструкторів. А також ними можна ділитися у соцмережах і залучати знайомих та близьких в певних ресурсах задля розширення власного родоводу і популяризації ресурсу.

Таким чином, генеалогічні проєкти в різних архівних установах набувають усе більшої популярності, швидкими темпами відбувається оцифрування великої кількісті колекцій і документів сімейних і особових архівів. Співпраця українських та зарубіжних архівів може сприяти упровадженню новітніх технологій у галузі архівної справи для реалізації проєктів генеалогічного характеру.

ВИСНОВКИ

Усі визначені у дослідженні завдання виконано. Проаналізовано сучасний стан теорії та практики використання інформаційних генеалогічних ресурсів в архівних установах України та Європи, окреслено їхній вплив на розвиток архівних фондів. У дослідженні описано теоретичні та практичні здобутки сучасних українських науковців у контексті архівної справи та генеалогії як науки. Вивчено дослідження, присвячені проблемі формування архівних фондів і оцифрування архівних матеріалів, генеалогічних джерел та біографічних документів. Розглянуто сутність застосування інформаційних технологій і баз даних для проведення генеалогічних досліджень в Україні.

З'ясовано значний інтерес науковців до родинних архівів видатних українських діячів культури і науки, а також до популяризації генеалогічних досліджень в епоху цифрових інформаційних технологій. На сьогоднішній день походження родинних зв'язків можна дослідити за допомогою програм і ресурсів у галузі генеалогії, побудувати власне родинне дерево чи вивчити родинний архів письменника в онлайн форматі.

Здійснено характеристику джерельної бази та термінологічної основи дослідження. Уточнено використання термінів «архівний фонд», «документальна спадщина», «гілка», «покоління», «літературна династія», «спадковість», «генеалогічне дерево» тощо. Використання широкої джерельної бази надало змогу охарактеризувати процес проведення родинних досліджень в різних галузях гуманітарних наук.

Ми з'ясували, що досвід досліджень в архівних і суміжних галузях засвідчує активне застосовування сучасних цифрових інструментів для полегшення документообігу, пошуку, відкритого доступу до генеалогічних матеріалів і т.д.

У дипломній роботі ми розглянули методологічні аспекти вивчення родових архівів видатних діячів культури України. Характерною ознакою визначаємо удосконалення цифрових технологій, які використовуються для забезпечення доступу до інформації генеалогічного характеру. Архівні

установи намагаються зберегти і оцифрувати родинну спадщину видатних діячів науки і культури та метричні книги.

Персональні (особисті архіви), зберігають біографічні та генеалогічні документи. Слід додати, що на основі персональних архівів в залежності від того, які документи зберігаються у їхньому складі, утворюється біографічний чи генеалогічний архів. Отже, особисті архіви – це колекція-архів особистих сімейних документів або цінностей, яка має неабияку цінність для власника, суспільства, і має на меті зберігання цих документів для майбутніх поколінь. Основна суть персональних архівів полягає у тому, щоб зберегти родинну цінність і передати наступним поколінням.

У дипломному дослідженні проаналізовано і представлено приклади особистих архівів видатних українських письменників – Лесі Українки, Івана Франка, Пантелеймона Куліша та Бориса Грінченка і археологів – Хведіра Вовка та Сергія Гамченка, а також польських письменників – Анни Антоніни Купчинської і Миколая Рея.

Ми дослідили, що в сучасному світі родинне дерево може виступати витвором мистецтва та засобом популяризації історико-культурної спадщини. У дипломній роботі ми дослідили процес створення генеалогічного дерева онлайн за допомогою цифрових конструкторів для розробки проєктів, а отже можна створити генеалогічне дерево видатного українського діяча культури, при цьому застосувавши цифрові інструменти візуалізації. Виявлено, що родовід і генеалогічне дерево стають усе популярнішими як красивий графічний матеріал для представлення родинної історії.

Науково обгрунтовано систему проведення генеалогічних досліджень як невід’ємного процесу родинного пошуку. Крім того, окреслено суть і специфіку застосування сучасних генеалогічних ресурсів для пошуку і моделювання родинного дерева, з метою дослідження родинних зв’язків видатних українських письменників. Охарактеризовуючи генеалогічні ресурси та онлайн-платформи України та Європи, можна сказати, що ми вивчили основні характеристики пошуку за допомогою міжнародних

генеалогічних організацій та компаній: FamilySearch, Ancestry.com, MyHeritage та інші. В роботі розглянуто зарубіжний досвід генеалогічних досліджень, який включає застосування великих онлайн-платформ, баз даних, сервісів. На прикладі використання FamilySearch доведено, що реальним досвідом стає активний пошук людей у міжнародних архівах, моделювання родинних дерев на онлайн-сервісах. Охарактеризовано доступ до родинних архівів в системі цифрових технологій, що включає в себе специфіку генеалогічного пошуку предків в цифровому просторі.

Проаналізовано сучасні проєкти від українських, польських та американських архівних установ як джерел розвитку. Наприклад, одним з таких найбільших всеукраїнських проєктів ми визначили – Цифрове сховище пам’яті. Завдяки цьому проєкту було оцифровано велику кількість генеалогічних та біографічних документів видатних науковців археології за ініціативи Інституту археології НАН України. Усі ці історичні матеріали є у вільному доступі на веб-сайті. Отже, саме за цим принципом можна вирішити проблему пошуку, розширення вільного доступу і удосконалення електронних архівів.

Підсумком магістерського дослідження стали рекомендації щодо дослідження власного родоводу на генеалогічних ресурсах. Спершу, треба попитати у своїх батьків чи родичів про далеких предків або пошукати в архівах, тобто зібрати інформацію. Наступне, що потрібно зробити – зібрати сімейний матеріал, тобто пошукати документи, які б засвідчували приналежність до предка. Наступний етап є найважливішим – систематизація даних. Потрібно обрати якісний генеалогічний ресурс, наприклад, FamilySearch. Слід детально вивчити функціональні можливості, зареєструватися, створити акаунт і почати створювати свою родинну історію на онлайн-платформах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артеменкова О.М. Інформаційні технології як інструмент популяризації генеалогічних досліджень в архівах України: дисертація на здобуття ступ. доктора філософії за спец. 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» / Олена Миколаївна Артеменкова; Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, 2023. 212 с.
2. Александрова Г.А. Наукова і епістолярна спадщина Бориса Грінченка в осмисленні Василя Яременка / Г.А. Александрова // Українська біографістика. – 2021. – Вип. 22. – С. 291-297. – URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004249 (дата звернення 13.01.2025).
3. Архів Сергія Гамченка. URL: https://hamchenko.archive.iananu.com/ (дата звернення 11.07.2025).
4. Антропологічні типи Полтавщини з архіву Хведора Вовка. URL: https://www.codpa.org.ua/antropologichni-typy-poltavshchiyny-z-arhivu-hvedoravovka/ (дата звернення 10.06.2025).
5. Архів Хведора Вовка. URL: https://vovk.archive.iananu.com/ (дата звернення 10.06.2025).
6. База жителів України 1650-1920 рр. народження, 2024. URL: https://pra.in.ua/uk (дата звернення 18.07.2025).
7. В Україні оберуть 20 архівів, які отримають допомогу в оцифруванні фондів, 2024. URL: https://history.rayon.in.ua/news/701424-v-ukraini-oberut-20-arkhiviv-yaki-otrimayut-dopomogu-v-otsifruvanni-fondiv (дата звернення 18.07.2025).
8. Відтепер українці можуть безкоштовно дослідити свій родовід онлайн, 2020. URL: https://ukrrain.com/vidteper_ukrainci_mozhut_bezkoshtovno_dosliditi_svij_rodovid_onlajn.html (дата звернення 20.07.2025).
9. Вірченко, Т.І., Видайчук, Т.Л. Науковий проєкт «Літопис життя і творчості Бориса Грінченка»: від візій до практичної реалізації / Т.І. Вірченко, Т.Л. Видайчук // Синопсис: текст, контекст, медіа. – 2024. – Том 30. – № 2. – С. 115-121; Вірченко, Т.І., Видайчук, Т.Л. Літопис життя і творчості Бориса Грінченка. Рік 1883: Частина перша / Т.І. Вірченко, Т.Л. Видайчук // Синопсис: текст, контекст, медіа. – 2024. – Том 30. – № 2. – С. 122-139; Вірченко, Т.І., Видайчук, Т.Л. Літопис життя і творчості Бориса Грінченка. Рік 1883: Частина друга / Т.І. Вірченко, Т.Л. Видайчук // Синопсис: текст, контекст, медіа. – 2024. – Том 30. – № 4. – С. 320-338. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stkm_2024_30%284%29__13 (дата звернення: 10.08.2025); Вірченко, Т.І., Видайчук, Т.Л. Літопис життя і творчості Бориса Грінченка. Рік 1884: Частина перша / Т.І. Вірченко, Т.Л. Видайчук // Синопсис: текст, контекст, медіа. – 2025. – Том 31. – №

2. – С.123–140. URL: https://doi.org/10.28925/2311-259x.2025.2.7 (дата звернення: 10.08.2025); Вірченко, Т.І., Видайчук, Т.Л. Літопис життя і творчості Бориса Грінченка. Рік 1884: Частина друга / Т.І. Вірченко, Т.Л. Видайчук // Синопсис: текст, контекст, медіа. – 2025. – Том 31. – № 3. – С.252–259.

10. Вірченко Т. І., Козлов Р. А. Літературознавчі аспекти біографічних творів Бориса Грінченка / Т.І. Вірченко, Р.А. Козлов // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. – 2024. – Том 35 (74). – №5. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50762/1/T_Virchenko_R_Kozlov_VZ_35_2_2024_FUFKM.pdf (дата звернення: 11.08.2025).
11. Вірченко Т.І., Козлов Р.А. Непокірний. Грані долі Бориса Грінченка: монографія / Т.І. Вірченко, Р.А. Козлов. – Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47925/2/Virchenko_Kozlov_Grani_doli_Monograf.pdf (дата звернення: 12.08.2025).
12. Видатні українські родини. URL: https://drive.google.com/drive/folders/12MyUwEDbmN41G4fhUqM-mmtWFhzNfhy4 (дата звернення: 20.08.2025).
13. Гошовський І. Сайт, де українці можуть знайти своїх предків, запрацював: стаття, 2017. URL: https://konkurent.ua/publication/18207/sajt-de-ukrayinci-mozhut-znajti-svoyih-predkiv-zapracyuvav-/ (дата звернення 20.08.2025).
14. Генеалогічні дослідження, 2016. URL: https://cv.archives.gov.ua/genealogichni-doslidzhennya.html (дата звернення 21.08.2025).
15. Галицькі архівні пошуки. URL: https://galarchives.com/planning-and-analysis/ (дата звернення 21.08.2025).
16. Генеалогічні дослідження: пошук документів в архівах України, 2024. URL: https://www.ridnya.in.ua/ (дата звернення 22.08.2025).
17. Генеалогічні ресурси в інтернеті, 2017. URL: https://www.prostir.ua/2017/11/henealohichni-resursy-v-interneti/ (дата звернення 23.08.2025).
18. Генеалогічні сайти - сайти, що допоможуть дізнатися інформацію про родичів, 2014. URL: http://forum.genoua.name/viewtopic.php?id=1239 (дата звернення 24.08.2025).
19. Ганкевич Р. Генетики створили найбільше генеалогічне древо в історії: стаття, 2018. URL: https://zaxid.net/genetiki_stvorili_naybilshe_genealogichne_drevo_v_istoriyi_n1450604 (дата звернення 12.09.2025).

20. 9 корисних інтернет-ресурсів для дослідження родоводу, 2022. URL: https://rodovody.com.ua/index.php/uk/ua-articles/102-9-resursiv-rodovid (дата звернення 13.09.2025).
21. Дізнайтеся про історію своєї родини, 2024. URL: https://www.myheritage.com.ua/ (дата звернення 13.01.2025).
22. Дослідження родоводу, 2024. URL: https://ua-family.com/doslidzhennia-rodovodu/ (дата звернення 14.09.2025).
23. Державний архів Івано-Франківської області оцифрує генеалогічні документи, 2023. URL: https://if.informator.ua/2023/07/06/derzhavnyj-arhiv-ivano-frankivskoyi-oblasti-oczyfruye-genealogichni-dokumenty/ (дата звернення 15.09.2025).
24. Державний архів Рівненської області оцифрував метричні книги, 2024. URL:https://history.rayon.in.ua/news/717812-derzhavniy-arkhiv-rivnenskoi-oblasti-otsifruvav-metrichni-knigi (дата звернення 16.09.2025).
25. Дєдуш О. Знаєш свій рід — зберігаєш історію свого народу: стаття. URL:https://etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2130&Itemid=470 (дата звернення 17.09.2025).
26. Демчак О., Поліщук К. Від метричних книг до особових справ. Кіровоградський архів – у п’ятірці лідерів з цифрування документів: стаття, 2023. URL: https://suspilne.media/kropyvnytskiy/363568-vid-metricnih-knig-do-osobovih-sprav-kirovogradskij-arhiv-u-patirci-lideriv-z-cifruvanna-dokumentiv/ (дата звернення 18.09.2025).
27. Державний архів Сумської області – Генеалогічне дослідження, 2024. URL: https://www.history-family.com/genealogy-sumy/ (дата звернення 19.09.2025).
28. 26 державних архівів уклали міжнародні угоди про масове оцифрування документів, 2024. URL: https://yur-gazeta.com/golovna/26-derzhavnih-arhiviv-uklali-mizhnarodni-ugodi-pro-masove-ocifruvannya-dokumentiv.html (дата звернення 20.09.2025).
29. Дослідження родоводу вінничанам обійдеться у 4000$, 2023. URL: https://news.vn.ua/doslidzhennia-rodovodu-vinnychanam-obiydetsia-u-4000/ (дата звернення 21.09.2025).
30. Жива історія: Онлайн-архів усно історичних та візуальних джерел, 2025. URL: https://livehistory.org.ua/photos?collection=17237ec1-f8fc-4cb1-b396-d35481102a84&page=1 (дата звернення 22.09.2025).
31. Жарких М.І. Леся Українка. Енциклопедія життя і творчості. Біографія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.l-ukrainka.name/uk/Biography.html (дата звернення: 23.09.2025).
32. Заїка В.В. Сімейний архів як джерело з історії Глухова першої чверті XX ст. / В.В. Заїка // Сіверщина в історії України: зб. наук. пр. — Київ: Глухів, 2010. — Вип. 3. — С. 294-295. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/67845 (дата звернення 01.10.2025).

33. Зубкова Н.М. Архів і бібліотека видатного діяча українського просвітництва Б. Д. Грінченка : з фондів НБУВ / Н.М. Зубкова; А. Дубровіна (відп. ред.). НАН України. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, Інститут рукопису. – К.: НБУВ, 2008. – 178 с. URL: http://resource.history.org.ua/item/0015556 (дата звернення 02.10.2025).
34. Запустили проєкт про видатні українські родини. https://osvitoria.media/news/zapustyly-proyekt-pro-vydatni-ukrayinski-rodyny/ (дата звернення 03.10.2025).
35. Інститут археології Національної академії наук України. URL: https://iananu.org.ua/pro-institut (дата звернення 04.10.2025).
36. Інформаційні технології та організація їх впровадження в архівах. URL: https://ibib.ltd.ua/informatsionnyie-tehnologii-organizatsiya 30420.html#google_vignette (дата звернення 05.10.2025).
37. Когут М.А. Ти знаєш, хто твій прапрадід? Куди йти і що шукати, аби створити дерево свого роду: стаття, 2019. URL: https://zaxid.net/znayti_informatsiyu_pro_svoyih_predkiv_yak_stvoriti_genealogichne_derevo_rodu_n1491498 (дата звернення 10.10.2025).
38. Каталог метричних книг України доступний онлайн, 2024. URL: https://genealogia.com.ua/novyny-saitu/kataloh-metrychnykh-knyh-ukrayiny-dostupnyy-onlayn/#google_vignette (дата звернення 13.01.2025).
39. Київське генеалогічне товариство «РОДОСЛОВ». URL: https://rodoslov.com.ua/ (дата звернення 11.10.2025).
40. Кисельова А.А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи : автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.10 / Кисельова Алла Анатоліївна ; Державний комітет архівів України, Український НДІ архівної справи та документознавства. - К., 2005. – 19 с. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/ (дата звернення 12.10.2025).
41. Куди йти і що шукати, аби створити дерево свого роду?, 2021. URL: https://ivaselrada.gov.ua/news/1638262429/ (дата звернення 13.01.2025).
42. Крижанівська М. У. Нагуєвичі з-за океану передали унікальний родинний архів племінника Івана Франка, 2019. URL: https://zaxid.net/news/ (дата звернення 13.10.2025).
43. Косенко О.В. Джерельно - інформаційний потенціал особових архівних фондів : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. іст. наук 07.00.06 / О. В. Косенко; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2009. – 16 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000225113 (дата звернення 14.10.2025).

44. Лисейко Я. У пошуках свого коріння. Як віднайти предків: стаття, 2022. URL:https://tvoemisto.tv/exclusive/u_poshukah_svogo_korinnya_yak_vidnayty_svoih_predkiv_126160.html (дата звернення 15.10.2025).
45. Леся Українка крізь призму архівних документів та фотографій, 2021. URL: https://antikvar.ua/lesya-ukrayinka-kriz-pryzmu-arhiviv/ (дата звернення 16.10.2025).
46. Ліман Г. Родовід Івана Франка: стаття (дата звернення 17.10.2025).
47. Ляшко С.М. Життєпис роду Гамченків: проблеми просопографії в контексті особливостей історичного часу та джерельної бази: / С. М. Ляшко // Українська біографістика. – 2012. – Вип. 9. – С. 110-158. – URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000001372 (дата звернення 19.10.2025).
48. Лобко Н.В. Інформаційний потенціал українських генеалогічних джерел та його використання в історичних дослідженнях [Текст] : Автореферат... к. істор. наук спец.: 07.00.06 - історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни / Н.В. Лобко. - Київ: Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2008. - 20 с. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3257 (дата звернення 20.10.2025).
49. Мельничук О. Православні метричні книги Головного архіву давніх актів у Варшаві доступні онлайн, 2021. URL: https://history.rayon.in.ua/news/338208-pravoslavni-metrichni-knigi-golovnogo-arhivu-davnih-aktiv-u-varshavi-dostupni-onlain (дата звернення 21.10.2025).
50. Мельничук О. Генеалогічні документи на сайті проєкту «OSA», 2021. URL: https://history.rayon.in.ua/news/338407-genealogichni-dokumenti-na-saiti-proektu-osa (дата звернення 22.10.2025).
51. Мосорко А. Слідами предків. Як дослідити своє родинне дерево та навіщо це потрібно: стаття, 2024. URL: https://life.pravda.com.ua/society/yak-znayti-svojih-predkiv-vse-shcho-treba-znati-pro-doslidzhennya-rodovodu-303148/ (дата звернення 23.10.2025).
52. Маковей Є.О. Слов’янознавчі погляди Пантелеймона Куліша : автореф. дис. канд. іст. наук : 07.00.01 / Маковей Євгеній Олегович ; Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2016. – 20 с. – Бібліогр. : с. 17-18. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/40377/Makovei_dis.pdf?sequence=1 (дата звернення 24.10.2025).
53. Нянько В. Відкрити родинні таємниці: алгоритм пошуку і поради черкащанам, як дослідити свій рід: стаття, 2024. URL: https://18000.com.ua/strichka-novin/vidkriti-rodinni-tayemnici-algoritm-

poshuku-i-poradi-cherkashhanam-yak-dosliditi-svij-rid/ (дата звернення 25.10.2025).
54. Новий проєкт «Цифрове сховище пам'яті. Архів Хведора Вовка». URL: https://istoriya.com.ua/novij-pro%D1%94kt-czifrove-shovishhe-pamyati-arhiv hvedora-vovka/ (дата звернення 05.11.2025).
55. Науковим архівом Інституту археології реалізовано проєкт «Цифрове сховище пам'яті. Архів Хведора Вовка (1847–1918)». URL: https://iananu.org.ua/novini/ogoloshennya/1336-naukovim-arkhivom-institutu arkheologiji-realizovano-proekt-tsifrove-skhovishche-pam-yati-arkhiv-khvedora vovka-1847-1918 (дата звернення 06.11.2025).
56. ОНУХ. Таємнича генеалогія, 2017. URL: https://tyzhden.ua/taiemnycha-h/ (дата звернення 13.01.2025).
57. Петренко-Цеунова О. Оцифровано архів Віктора Петрова: стаття, 2024. URL: https://tyzhden.ua/otsyfrovano-arkhiv-viktora-petrova/ (дата звернення 07.11.2025).
58. Поширення прізвищ на онлайн-мапах: стаття, 2022. URL: https://softpro.ua/poshirennja-prizvisch-na-onlan-mapah (дата звернення 08.11.2025).
59. Пошук документів в архівах України, 2024. URL: https://uadocs.com/ (дата звернення 09.11.2025).
60. Папір – у цифру. Українські архіви – світові лідери за темпами оцифрування документів, 2024. URL: https://www.istpravda.com.ua/columns/2024/09/25/164322/ (дата звернення 10.11.2025).
61. Патик В.В. Особові архівні фонди як джерело біографічної інформації (за архівними матеріалами Інституту архівознавства НБУВ) / В.В. Патик// Українська біографістика. – 2020. – Вип. 20. – С. 299-310. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2020_20_21 (дата звернення 11.11.2025).
62. Проєкт "МЕТРИКА": метричні книги онлайн, 2024. URL: https://archive.od.gov.ua/main/arhiv/elektronnyj-arhiv-fondy-opysy-dokumenty/proekt-metpyka-metrychni-knygy-on-lajn/ (дата звернення 12.11.2025).
63. Перші кроки у вивченні генеалогії, 2019. URL: https://www.volynia.com/post/ua-gene-1 (дата звернення 13.11.2025).
64. Павлюк О. Сімейна історія 5700 років тому. Науковці склали найстаріше родовідне дерево, 2021. URL: https://suspilne.media/192318-simejna-istoria-5700-rokiv-tomu-naukovci-sklali-najstarise-rodovidne-derevo/ (дата звернення 14.11.2025).
65. Приходько Л.Ф. Фондування архівних документів: до історіографії проблеми / Л.Ф. Приходько // Архіви України. – 2010. – № 1. – С. 91-116.

– URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004633 (дата звернення 15.11.2025).

66. Ситий І., Федорук О. До родоводу Куліша, 2025. URL: http://kobzar.ua/site/main (дата звернення 16.11.2025).
67. Січова О.В. Формування та розвиток системи архівних фондів наукових установ НАН України (1968-2018) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. іст. наук : спец. 27.00.02 "Документознавство, архівознавство", 27 "Соціальні комунікації" / Оксана Василівна Січова ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. К., 2020. 19 с. URL: http://nbuv.gov.ua/node/5430 (дата звернення 17.11.2025).
68. Тверитникова О.Є., Салата Г.В. Джерельна база генеалогічних досліджень з історії науки: до постановки проблеми цифровізації наукової комунікації: стаття. – Том 1. – №6, 2023. – С. 185–193. DOI: https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283987 (дата звернення 18.11.2025).
69. Родинні архіви, 2024. URL: https://www.arhives.in.ua/rodinni-arxivi/ (дата звернення 19.11.2025).
70. Родинні зв'язки: як і де шукати предків у Канаді, 2021. URL: https://ukrtocommunity.ca/ukrainians/family_ties (дата звернення 20.11.2025).
71. РОДОВІД - генеалогічне дослідження до 10 покоління, 2024. URL: https://ridni.org/archive/uk/services/28830-337-genealogy-1700 (дата звернення 23.11.2025).
72. Український Родовід. URL: https://ukr-rodovid.com.ua/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAxKy5BhBbEiwAYiW--gz_s8wLpDm-O8I8YuBuRRo9IYRPwQTCpJUO-NERwuLowFb3LBoCm8wQAvD_BwE (дата звернення 13.01.2025)
73. Цифрове сховище пам’яті. Архів Сергія Гамченка. URL: https://iananu.org.ua/novini/news2/1028-tsifrove-skhovishche-pam-yati-arkhiv sergiya-gamchenka (дата звернення 24.11.2025).
74. Шевченко А.В. Рід Гошкевичів у соціокультурному житті України: дисертація на здобуття наук. ступ. доктора філософії за спец. 032 «Історія та археологія» / Анастасія Віталіївна Шевченко; Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2021. – 436 с.
75. Шевченко С.М. Біографічні відомості Бориса Грінченка чи його нестримний потяг до знань, стаття, Київ. – С. 189 – 197. URL: https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/SCIENCE-INNOVATIONS-AND-EDUCATION-PROBLEMS-AND-PROSPECTS-21-23.09.22.pdf#page=189 (дата звернення 25.11.2025).
76. Яременко В.В. Борис Грінченко в обороні спадщини Пантелеймона Куліша / В.В. Яременко // Слово Просвіти, 2019. – С. 8–9.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис 1.1 Скріншот змодельованого генеалогічного дерева Анни Антоніни Реймонд (Купчинської) на сайті «Geni»

Додаток Б

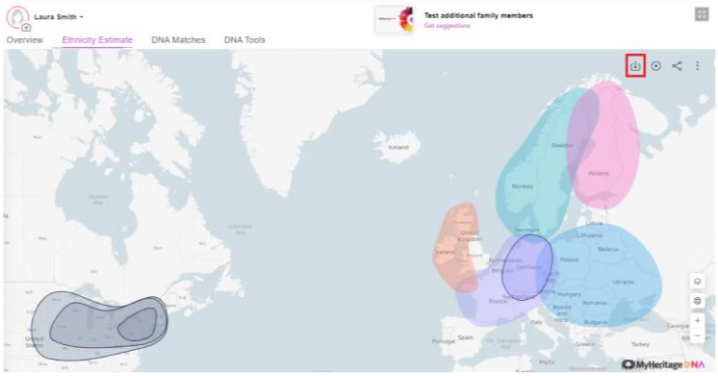

Рис 1.2 Скріншот піктограми для оцінки етнічної ідентичності

Додаток В

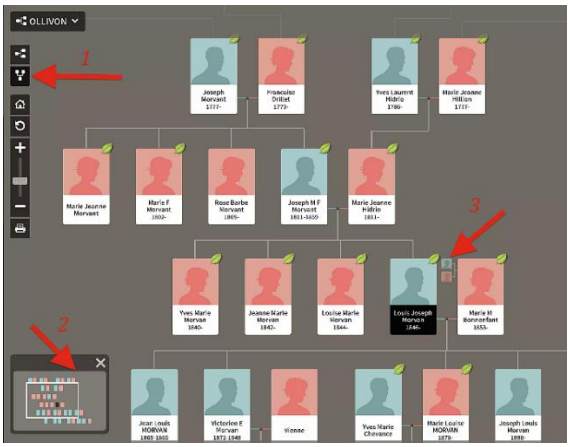

Рис 1.3 Скріншот розробки родинного древа на сайті «Ancestry.com»

Додаток Г

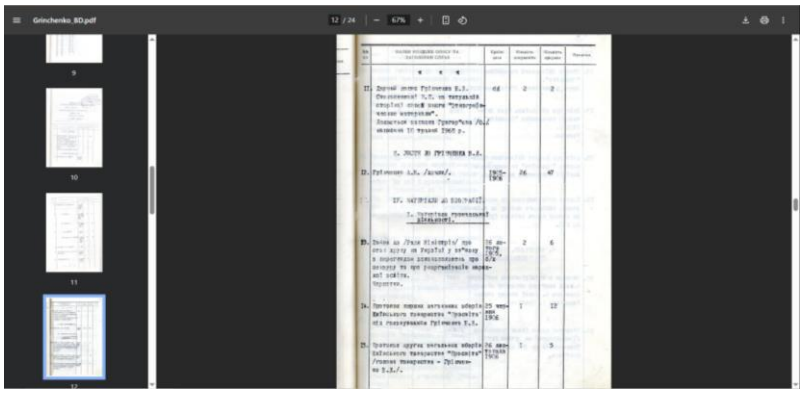

Рис 1.4 Скріншот одного з описів Грінченка з Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва

Додаток Д

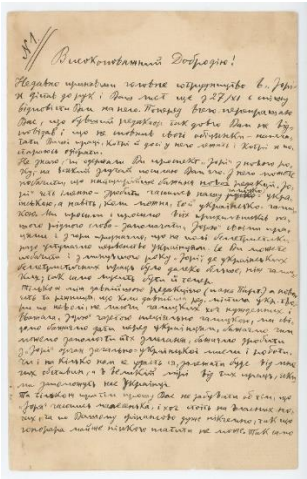

Рис 1.5 Лист Івана Франка до Бориса Грінченка. Галичина, Львів, вул. Ліндого, № 3. Д. 18.1.1886 з меморіальної колекції Літературно-меморіального музею імені Івана Франка

Додаток Е

Рис 1.6 Родина Івана Франка і група людей на відкритті надмогильного пам'ятника Іванові Франку на Личаківському цвинтарі у Львові. 28 травня 1933 рік

Додаток Ж

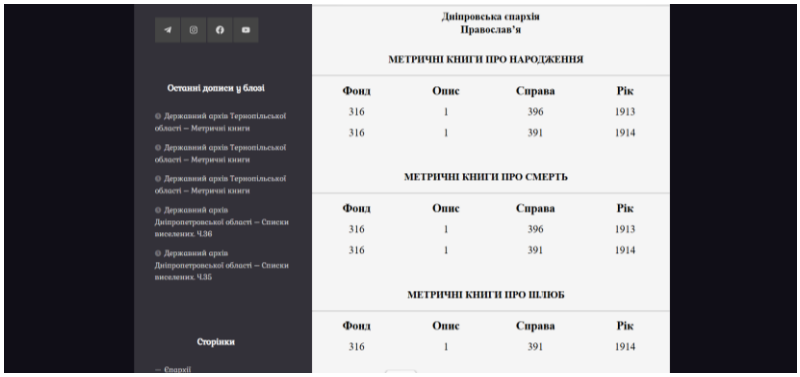

Рис 1.7 Скріншот пошуку в каталозі метричних книг України

Додаток З

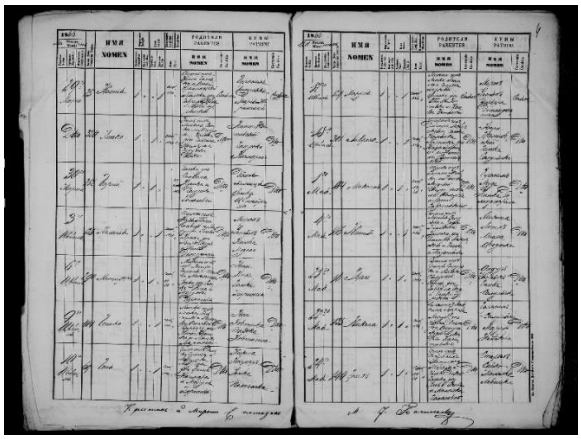

Рис 1.8 Метрична книга с. Кунин, повіт Жовква справи 2870 1866-1868 на сайті ЦДІАЛ

Додаток К

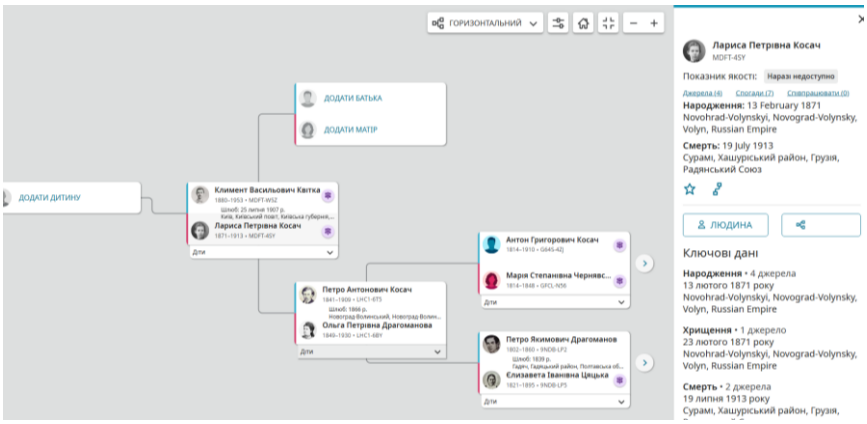

Рис 1.9 Скріншот родинного дерева Лесі Українки на веб-сайті FamilySearch

Додаток Л

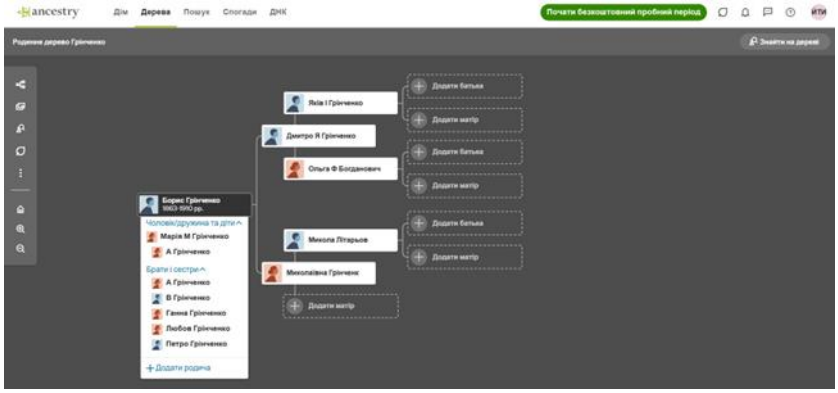

Рис 2.1 Скріншот Родинного дерева Грінченків на ресурсі Ancestry.com

Додаток М

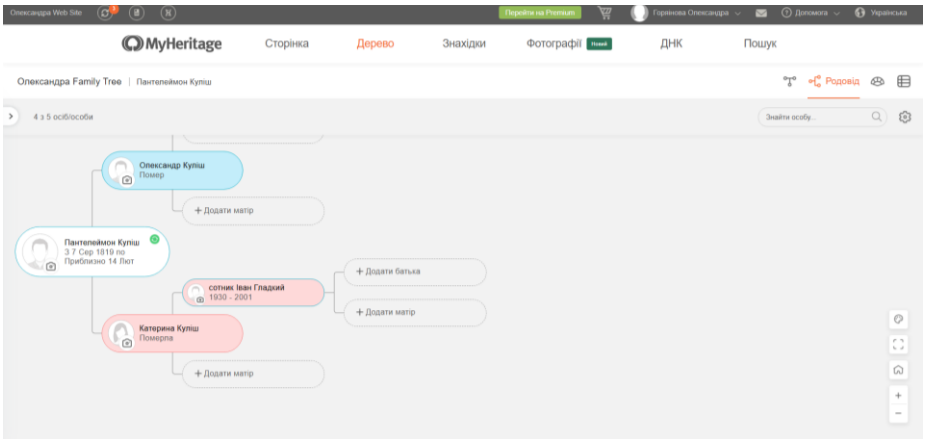

Рис 2.2 Скріншот генеалогічного дерева Пантелеймона Куліша в соцмережі MyHeritage

Додаток Н

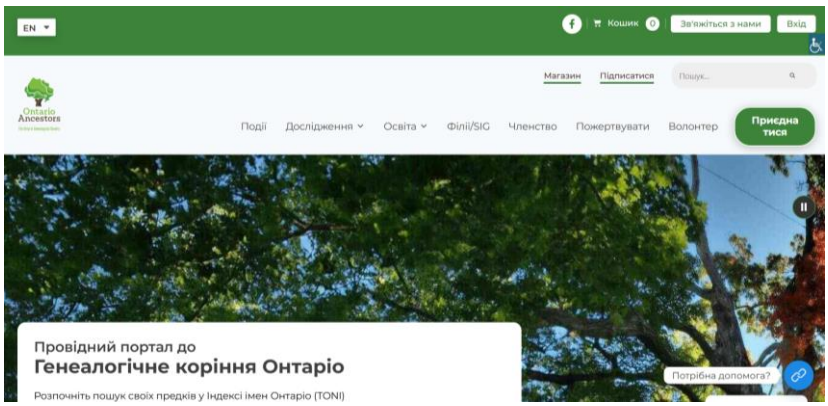

Рис 2.3 Веб-сайт Генеалогічного товариства Онтаріо

Додаток П

Рис 2.4 Жінка з Галичини, 1900-ті роки

Додаток Р

Рис 2.5 Постер родинного дерева родини Лесі Українки до Дня Вишиванки

Додаток С

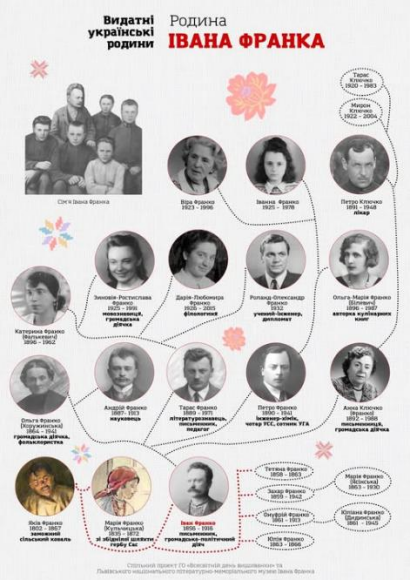

Рис 2.6 Постер родинного дерева родини Івана Франка до Дня Вишиванки

Додаток Т

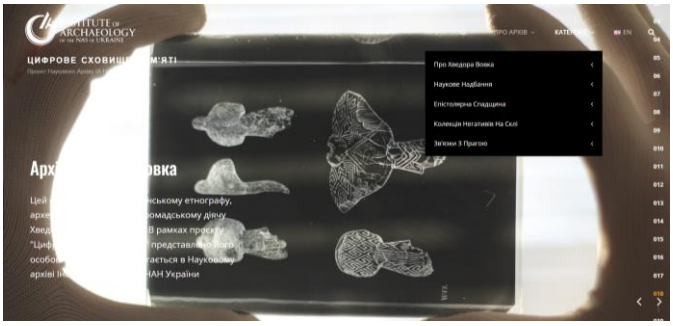

Рис. 2.7 Веб-сайт проєкту «Цифрове сховище пам’яті» особистого архіву Хведора Вовка

Додаток У

Рис 2.8 Одна з колекцій цифрового архіву Хведора Вовка «Франція (?) Експедиція. Негативи на склі. НА ІА НАН України, ф.57, спр. 6848-6966.»

Додаток Ф

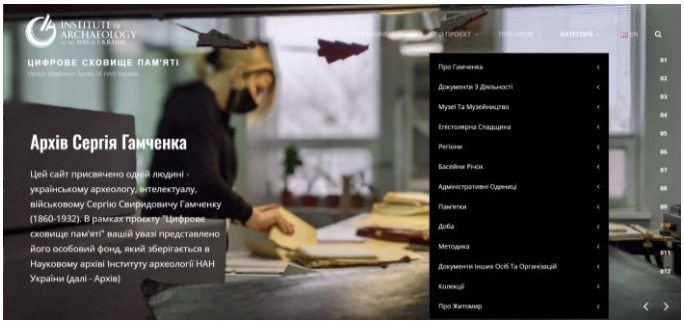

Рис 2.9 Веб-сайт проєкту «Цифрове сховище пам’яті» особистого архіву Сергія Гамченка

Додаток Х

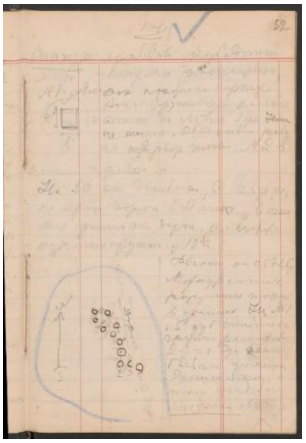

Рис 3.1 одна з колекцій особового архіву Сергія Гаченка «Щоденник досліджень 1921-1922 рр. (Записна книжка № 2)»

Додаток Ц

Рис 3.2 Веб-сайт проєкту «Цифрове сховище пам’яті» про Віктора Петрова (Домонтовича)

Додаток Ш

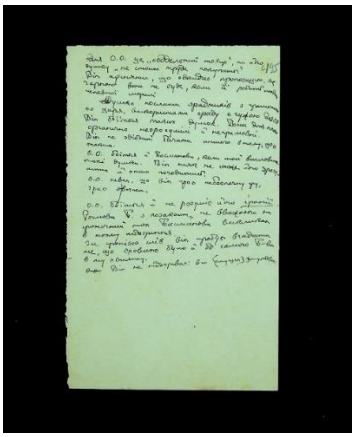

Рис 3.3 Літературознавчі дослідження про твір П. Куліша «Великий незнайомець»

Додаток Щ

Рис 3.4 Веб-сайт проєкту «Цифрове сховище пам’яті» про Марію Вязьмітіну

Додаток Ю

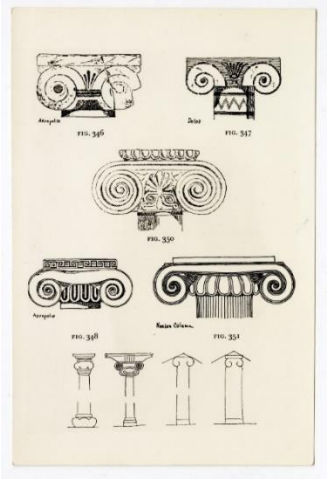

Рис 3.5 Колекції з особистого архіву Марії Вязьмітіної «Архітектурні аналогії»

Додаток Я

Рис 3.6 Фото з сайту проєкту «Жива історія» Відкриття пам’ятника на могилі Івана Франка